

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Expositio in septem Psalmos Pœnitentiales.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75090)

De Commentario in septem Psalmos Pœnitentiales,

DISQUISITIO.

IN præfatione quàm tribus hæc commentariis præfiximus, videre est hunc commentarium non ante annum 1512. è tenebris emerisse, nec unquam antehac fuisse S. Gregorio attributum. Argumentum aliud jam volo adjungere, & quidem quod, ni fallor, esse debeat hac in causa decretorium. Ducitur autem ex tribus ejusdem commentarij locis, in quibus multa sunt, quæ cum historia & cum S. Gregorij doctrina pietateque pugnant.

Primus est Psalmi 5. versu 9. ubi Auctor in Simonæ vitium invehens ita loquitur: *Cujus erroris vesania licet ex tunc damnata fuerit, postea tamen in ecclesia germine pestifero pullulavit. N ostris verò maxime temporibus malitia sua virus exercuit, & totius ecclesie pacem schismatica infestatione turbavit. Concitavit enim adversus ecclesiam Dei non solum innumerabilem populi multitudinem, verum etiam regiam: si fas est dici, potestatem. Nulla enim ratio fuit ut inter Reges habeatur, qui destruit potius quàm regat imperium, & quoscumque habere potest perverfitatis sue socios, eos à consorcio Christi efficit alienos. Qui turpissimi lucri cupiditate illectus sponsam Christi captivam cupit abducere, & passionis Dominicæ sacramentum ausu temerario contendit evacuare. Ecclesiam quippe, quam sui sanguinis pretio redemptam Salvator noster voluit esse liberam, hanc iste potestatis jura transcendens facere conatur ancillam. Quamò melius foret sibi Dominam suam esse agnoscere, eique religionum principum exemplo devotionis obsequium exhibere, nec contra Deum festum extendere dominationis, à quo sua dominium accepit potestatis. Ipse enim ait: Per me Reges regnant. Sed immensa cæcitas cupiditatis caligine, & divino, ut patet ingratus beneficio, & contra Deum fastuosus, terminos quos posuerunt patres nostri, contempto divino timore, transgreditur, & contra catholicam veritatem sua furore, tyrannidis effertur. In tantum autem sua temeritatem extendit vesania, ut caput omnium ecclesiarum Romanam ecclesiam sibi vindicet, & in domina gentium terrene jus potestatis usurpet, &c.*

Secundus in eodem Psalmo vers. 26. in quo imperatoris impietatem sic exaggerat: *Sunt etiam porta inferi quaedam potestates hujus mundi. Quid enim Nero, quid Diocletianus, quid denique iste qui hoc tempore ecclesiam persequitur?* &c.

Tertius in præmio Psalmi 7. ubi in imperatorem tunc regnantem ita invehitur: *Persequitur etiam hoc tempore schismaticus corpus Christi: impugnat hereticus Ecclesiam: unitatem infidelis perturbat.*

Quis porro imperator tempore Gregorij Magni ecclesiam persequatur? Quis contra catholicam veritatem efferebatur? Quis ecclesie unitatem turbabat? Certè tempore S. Gregorij duo tantum principes Romanum imperium administrarunt, Mauricius & Phocas. De Mauricio hæc dici non possunt, quem historici omnes catholicum imperatorem, religiosissimum, liberalissimum, & in pauperes effusissimum appellant. Gregorius ipsemet piissimum & clementissimum passim nuncupat, & ut ipse diu imperium pro Dei gloria & ecclesie utilitate administraret, litteras ad quosvis dirigit. Legantur epistolæ 62. l. 2. ind. 10. ep. 48. l. 2. ind. 11. ep. 40. l. 9. & plures aliæ, in quibus de pietate & bonitate Mauricij multa congerit.

Sed neque tria illa loca quæ retulimus ad Phocam pertinere videntur, qui uno tantum anno Gregorij tempore imperavit. Quomodo autem inveheretur in Phocam, cui de adepto imperio ita gratulatus est: *Gloria in excelsis Deo, &c. De qua exultationis abundantia roborati nos citius credimus, qui benignitatem vestre pietatis ad imperiale fastigium pervenisse gaudemus?* Tota epistola similiter in laudes pietatis & benignitatis Phocæ excurrit, sicut & epist. 45. ejusd. libri, quam ita concludit: *In omnipotente Domino confidimus, qui qua cepit consolationis sua nobis bona perficiet: & qui suscitavit in republica pios Dominos, etiam extinguet crudeles inimicos.*

Ex his liquidò apparet relata commentarij loca nec Mauricium nec Phocam attingere. Si quem verò imperatorem spectant, revera Henricum IV. Gregorio VII. æqualem, immo & ipsi infensissimum, ut pote qui cum eo graves inimicitias exercuit, ut videre est apud scriptores hujus temporis. Unde & non abs re Gregorio VII. commentarium istum quidam adjudicant. Sunt & qui eam ob causam Anselmo Lucensi episcopo ipsum affingunt qui Gregorij VII. familiaris fuit, & ab illius partibus stetit contra Henricum IV. Imperatorem, quique ex Possævino edidit commentarium in Psalmos. Verùm cum ex ipsomet Possævino scripserit solummodo usque ad illum locum Psalmi 28. *Benediximus vobis in nomine Domini:* reliquos autem, inter quos sunt septem Psalmi Pœnit. morte præventus absolvere non poterit, commentarius hic ipsi adscribi minimè potest: nisi fortè dixeris eum prius in septem Psalmos Pœnit. scripserit quàm in omnes Psalmos scribere aggrediretur: quod divinando potius quàm asserendo dicendum est.

Quod autem conjiunt quidam S. Gregorium de commentariis in Psalmos à se editis loqui epistola 22. l. 9. his verbis: *Dic ei ut commenta Psalmorum legi ad vigiliis faciat. &c.* frivolum est omnino, & destruitur ejusmodi argumentum ex verbis immediatè sequentibus: *Neque enim volo dum in hac carne sum, si qua me dixisse contigit, ea facile hominibus innotesci.* Et sic dicendum est eum loquutum fuisse de quibusdam aliis commentariis, puta Hieronymi, Augustini, aut alterius cujuspiam sacri tractatoris.

Hæc omnia commentarium illum in septem Psalmos Pœnitentiales Gregorio Magno adjudicant, & nihil adjudicat.

S. GREGORII

PAPÆ

IN SEPTEM PSALMOS

POENITENTIALES

EXPOSITIO.

PROOEMIUM IN PRIMVM PSALMVM POENITENTIALEM.

S I ille Rex & Propheta convenienter David, id est manu fortis vocatus est, quia ursum interfecit, leonem suffocavit, Goliath fortissimum lapidis unius ictu prostravit, & gentes innumeras impetij suiditioni subegit: non incongruè eodem nomine sanctam animam accipimus, quæ illum, qui quasi leo rugiens circuit quærens quem devoret, in se ipsa interfecit. Et si quando eam sicut fortis armatus aperto certamine aggreditur, lapidis quem reprobaverunt ædificantes, illum ictu prosternit, corporis nihilominus passionibus subigit, atque ad virtutum officia convertit. Psalterium quoque eandem animam spiritalibus exercitiis assuetam non inconvenienter nominamus. Sicut enim ianicum illud instrumentum triangulum decem chordarum inferius quidem percutitur, superius verò sonare videtur: ita anima sanctæ Trinitatis fide formata, decem Legis præceptis instructa, inferius percutitur, & superius auditur: quia cum carnem aliquis perfectè afflixerit, tunc suavissimum Deo in dulcedine melos reddit. Per Psalmum ergo, meditationes & laudes & gaudia de Deo in animo concepta accipimus, sicut quantum illius musici instrumenti Psalmum vocamus. Psalmus ergo iste, id est, hæc meditatio, David, id est, fideli animæ virtutibus exercitata attribuitur: animæ scilicet tendenti in finem, id est, in Christum, qui est initium & finis. Christus finis dicitur, vel quia est consummatio Legis & Prophetarum, sicut ipse pendens in cruce testatus est, quum aceto & felle potatus dixit: *Consummatum est.* Vel quia bonorum omnium perfectio est, quia nullum bonum perficitur, nisi quod in summo bono solidatur. Sicut enim nobis non sufficit alios bonos querere, nisi ad ejus studeamus agnitionem pervenire: ita eo invento nullus jam melior queritur, quia omnis creatura eo, sub cuius pedibus à Patre omnia sunt subjecta, inferior invenitur. Pro octava verò Psalmus iste factus asseritur, quia pro consideratione futuræ resurrectionis S. Greg. Tom. III.

Domino decantatur. Omne præsentis vitæ tempus septem diebus evolvitur; & ideo æterna dies, quæ expleta horam dierum vicissitudine futura est, octava vocatur. Et quia pro consideratione extremi iudicij Psalmus iste concinitur, rectè pro octava intulatur. Vel quia sequitur finem carnalis & spiritalis generationis, ideo octava dicitur resurrectionis. Caro enim ex quatuor constat elementis, anima tribus vegetatur naturis. Est enim rationalis ad discernendum, concupiscibilis ad virtutes appetendum, irascibilis ad vitia averfandum. De hac enim ira per eundem Prophetam dicitur: *Irascimini, & nolite peccare.* Quod enim se contra seipsum crexerit, & zelo rectitudinis inflammatus, contra vitiorum se importunitates viriliter commoverit, in conspectu interni iudicis nequaquam deliquit. Vel secundum quosdam octava dicitur, quia sequitur sex ætates in hoc sæculo viventium, & septimam dormientium iustorum. Hunc autem Psalmum in hymnis habendum titulus adstruit: quia qui tactus dolore cordis intrinsecus peccata sua confitens, cor in pœnitentia conterit, suavem ad aures misericordis Dei vocem exultationis reddit. Majus est enim Angelis Dei sit per uno peccatore pœnitente gaudium, quàm de nonagintanovem perseverantia iustorum. Et qui pro indulgentiæ desiderio iniquitates suas annunciat, in tabernaculis iustorum dulciter hymnizat. Loquitur ergo in hoc Psalmo fidelis anima, octavam illam, id est, diem iudicij tremendam considerans, terroremque distractionis divinæ & reprobatorum damnationem perpetuam prudentiæ intuitu contemplanis. Et quia de suis meritis diffidens, in se qualiter in illo tremendo examine iram ultionis divinæ effugere possit, non invenit; audacter quidem, sed confidenter ad fontem misericordiæ, faciem ejus præoccupans accedit, malens in hac vita per pœnitentiam & flagella conteri, quàm in futuro horrendis suppliciorum cruciatibus affligi. Quid ergo dicat audiamus, & illius exemplo cum fiducia ad thronum gloriæ Dei adeamus.

S. GREGORII
IN SEPTEM
PSALMOS
POENITENTIALES
EXPOSITIO

EXPLANATIO PSALMI PRIMI
POENITENTIALIS.PSAL.
VI.
VERS.
I.**D**omine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripas me.

Vides quàm bonum principium, quàm affectuosum, quàm gratiæ plenum. In eo enim quòd Dominum eum vocavit, quòd sui jure misereri deberet ostendit. Dominorum enim est, servos alere, non negligere: delinquentes corrigere, non necare: fugientes requirere, non abdicare. [*Domine, ne in furore tuo.*] Solet fieri, ut qui dominorum iram incurrunr, si eis reconciliari appetunt, patronos querant, interventores adhibeant, advocatos adsciscant. Sed hæc anima illius terribilis iudicij terrore percussa, amoris Dei desiderio accensa, moras non patitur, dilationem averfatur: & si ad horam Deum convenire distulerit, damnationem se evadere non posse arbitratur. Desiderium enim non sustinet, & in patientia modum non habet. Vires ergo colligit, de misericordia conditoris confidit, & quasi eum præsentem videat, loqui præsumit. ac si dicat: Scio quidem quia ab oculis tuis, meis excludor meritis, sed tamen minor sum cunctis miserationibus tuis. Tu igitur Domine, cujus me servum esse non abnego, cujus imperiis obtemperare desidero, cujus suave jugum ferre nequaquam recuso, [*ne arguas me in furore tuo.*] Hic me potius argue: dum tempus est misericordiæ, corripe: dum dies salutis est, exerce. Quisquis in hac vita flagellis atteritur, in mansuetudine corripitur: quia correptionibus emendatur. In illo autem tremendo examine iniquus omnis in furore arguitur: quia pœnam interminabilem venia nulla comitatur. Absit, ut in Deo furorem credamus. Non enim esset incommutabilis, si eum commovere posset alicujus necessitas passionis. Sed quia aliter de Deo, nisi secundum humanum morem loqui nõ possumus, infinitæ damnationis sententiam, furorem vocamus. Non ut in illa justitiæ severitate, aliqua omnino perturbatione Deus moveatur, sed quia in eos qui duplici sunt contritione conterendi, irremediabiliter vindicatur. [*Ne arguas me in furore tuo:*] non humano, non transitorio. Furor humanus sicut citò præterit, ita suæ vigorem potestatis non nisi in corporibus extendit: divinæ verò ultionis animadversio, non solum pœnas in corpore & anima multiplicat, verum etiam in damnatis immobiliter perseverat. [*Neque in ira tua corripas me.*] Sicut major est furor quàm ira, ita arguere maius est quàm corripere. Eos corripimus, quos amantes emendamus. Et quia post mortem carnis alij æternis deputantur suppliciis, alij ad vitam per ignem transeunt purgationis: fidelis anima non solum furorem timet, sed etiam iram abhorret, teste beato Augustino: Hi omnes qui non posuerunt sibi fundamentum Christum, in furore arguuntur, quia æterno igne cruciantur. Qui autem eidem fundamento superposuerunt lignum, sœnum, stipulam, in ira corripiuntur: quia igne purgati, ad beatitudinis requiem deducuntur. Dicat ergo fidelis anima quid fecit considerans, & quid sit receptura contemplan: [*Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripas me.*] Ac si aperte dicat: Hoc solum rota cordis intentione efflagito, hoc indefinenter voris omnibus concupisco, ne me in illo tremendo examine vel cum reprobis ferias, vel cum purgandis, flammis ultricibus affligas. Et ut hoc fiat.

II. *Miserere mei Domine, quoniam infirmus sum: sana me Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea.*

In eo quòd nomen venerandum repetit, piæ precis affectum se habere ostendit. quasi dicat: Tu Domi-

ne, quem suave videtur mihi sapius invocare, miserere mei dum tempus est misericordiæ. Hic me misericorditer corripe: hic per flagella contere: hic igne tribulationis exure. Et ne quid in me post hujus vitæ terminum vindicandum invenias, oro ut per ignem tui amoris omnem in me vitiorum rubiginem consumas. Et hoc opus est ut facias, [*quoniam infirmus sum.*] Ex peccato primi parentis pœnam contraxi magna infirmitatis: non enim quod volo, ago; sed quod odi malum, illud facio. [*Infirmus sum,*] quia ad malum pronus sum. Sed tu Domine animarum debilitum velox medice, [*sana me,*] scilicet interitis omni vitiorum labe emunda: [*quoniam conturbata sunt omnia ossa mea.*] id est, virtutes animæ obscuratæ sunt. & extenuatæ: virtutes simul conturbatæ sunt. Charitas enim confunditur, humilitas impingitur, fortitudo dejicitur, castitas impugnatur. Per ossa virtutes accipimus, per quas nimirum animam sustentamus. Sicut enim in ossibus est fortitudo corporum, ita in virtutibus robar invenitur animarum. Et plane debilis omnis comprehenditur anima, nisi quæ fuerit virtutum fortitudine fulta. Postquam enim in ordine culpam incurrit primus humani generis parens, ab illa in qua positus fuerat mentis celsitudine decidit, claritatem visionis divinæ perdidit, suavissimas verborum Dei epulas, quibus interiùs reficiebatur, amisit: oculos carnis ad obscuræ & turpia videnda aperuit, qui priùs aciem mentis, quæ lucis summæ fulgor intuebatur, obscuravit.

III. *Et anima mea turbata est valde: sed tu Domine usquequo?*

Et quia me infirmum sentio, quia ossa mea conturbata agnosco, [*anima mea,*] scilicet eo quòd mea est, quòd per me corrupta est, quòd per me debilis & ægra facta est, turbata est ad gemitum, commota est ad compunctionem & lamenta, valde magna scilicet & multimoda turbatione. Turbatur enim, quia peccavit, quia bonum Dominum offendit, mortem incurrit. [*Sed tu Domine usquequo:*] turbaris contra me, quia peccavi, quia te ad iracundiam delinquendo provocavi? Vel tu Domine: da mone quidem invafores non domini naturaliter malunt meam perditionem quàm salutem: sed tu Domine, qui non vis mortem peccatoris: singulariter Domine, non abusive, sed propriè: usquequo, id est, quamdiu differs sanare? Ecce in conspectu boni medici & curare valentis assisto, vulnera detego, preces emitto, dolores augeo, lacrymas effundo. Cur ergo dissimulas, cum non sit tibi minor potentia, quàm voluntas? Licet hoc cales in corde tuo: tamen scio, quia universorum memineris. Omnis curatio quantò difficiliùs acquiritur, tantò acquisita cautius custoditur.

IV. *Convertere Domine. & eripe animam meam: salvum me fac propter misericordiã tuam.*

Ne magis turberis, supplico: ne ultra misereri differas, peto: immo [*convertere Domine.*] Sicut anima mea conversa est ad te per turbationem pœnitentiam, ita tu convertere ad eam per serenitatem miserationis. Et conversus, [*eripe animam meam.*] Impediunt eam vepres carnalium delectationum, detinent illam sæcularium illecebæ cupiditatum: sed tu, qui potens es omnia facere superabundanter quàm petimus, aut intelligimus, eam eripe: igne tui amoris, terrenarum dumera voluptatum, quibus irretitur, adure: extra omnem peccati appetitum illam tuæ manu fortitudinis trahere: [*Salvum me fac propter misericordiã tuam.*] Parum est ut animam meam à mundi voluptatibus liberet, nisi me ab hostium tentationibus virtutis tuæ protectione conserves. Boni medici officium est, non solum salutem restituere, sed etiam restitutam custodire sedulitate servare. Sic ergo & tu cum animam

S. Aug.
in hunc
vers.
I. Cor. 3.

Rom. 7. 2

III.

Ecc. 11.

Iob. 10. 6

IV.

Eph. 7.

meam à carnalibus desideriis eripueris, da mihi in bono perseverantiam, ne mihi demissos laqueos iterum tentationum incurram. Et hoc [*propter misericordiam tuam* :] non de meis meritis confidens, ut me salvum facias supplico, sed de sola misericordia tua præsumens impetrare, quod non de meis meritis spero.

V. *Quoniam non est in morte qui memor sit tui : in inferno autem quis confitebitur tibi ?*

Jacob. 1. Peccata consummata generant mortem. Nisi enim conversus fueris, nisi animam meam eripueris, nisi me saluum feceris, in peccatorum me caligine, id est, in morte dimittis : quod si in morte fuero, tui proculdubio memoriam perdo. Et inde hoc scio, quod in morte penitus tui memor esse nequibo : [*quoniam non est in morte qui memor sit tui*.] Quo modo namque mihi conceditur, quod omnibus denegatur : [*In inferno autem quis confitebitur tibi ?*] Sicut de morte ad infernum peccator pervenit, ita de peccatorum multitudine in desperationis foveam cadit. Unde & scriptum est : *Peccator cum venerit in profundum malorum, contemnit. Fidelis anima non exauditi metuens, miserias quas perlatura est si non exauditur, enumerat; ut se maximo timore concutiat, & Deum citius ad misericordiam fleat.* Ait ergo : [*In inferno autem quis confitebitur tibi ?*] Quasi dicat : Dico si non eripueris me, in morte futurum me prævideo, sed etiam in inferno, id est, in desperatione me sepeliendum cognosco. Quod si in inferno fuero, tibi me confiteri non posse perpendo. Nullus enim in inferno confitebitur tibi. Et hoc est quod ait sub specie interrogantis : [*In inferno autem quis confitebitur tibi ?*] scilicet nullus. Non enim est speciosa laus in ore peccatoris. Aliter : [*Quoniam non est in morte qui memor sit tui*.] precor ut animam meam liberet à carnalibus desideriis, que militat adversus eam. Si enim hoc non feceris, interficient me : quia à te, qui es vita mea, separabunt me. Cum enim tu sis illud idem animæ, quod est anima corpori : si tibi inseparabiliter non inhaerero, necessariò mortem incurro. Et si in morte fuero, tui memor non ero : [*quoniam non est in morte qui memor sit tui*.] Sicut nullius rei meminit caro mortua, ita nec te sentire prævalet à te Deo anima divisa. Nulla societas luci ad tenebras. Ubi autem tui ingreditur memoria, ibi est lux veritatis immensa. Quod tamen intelligi & aliter potest, quasi dicat : Immedicabile corpus est recidendum esse, & membri in corpore mortui abscisso potius est necessaria, quam medicina. Sed ego non sum ut membrum mortuum, cui medicina non proficiat, sedulitas nihil conferrat. Nam sum memor tui, scilicet misericordiarum. Te enim medicum scio, misericordem non ambigo, longanimum agnosco; quod non facerem si in morte essem. Et hoc apparet à toto, quoniam non est in morte.

VI. *Laboravi in gemitu meo : lavabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo.*

Dixerat superius, [*Salvum me fac*.] & tempus est ut facias : nam ego [*laboravi in gemitu meo*.] Adest mihi miser, ad sit & misericordia. Misericordiam meam ego cognosco, vulnus non dissimulo, peccatum non calo. Nisi enim miserum me agnoscerem, in gemendo non laborarem. Sed ego laboravi, id est, studiosè egi, ut essem in gemitu, scilicet ut quovisque viverem, gemendum mihi putarem. Et [*laboravi in gemitu*.] id est, modo mihi proprio. Nemini enim sicut mihi ingemiscendum aestimo, quia præ omnibus me peccasse perpendo. Et quia non sufficit bene incipere, nisi studeat quis in bono opere perseverare, S. Greg. Tom. III.

adjungit : [*Lavi per singulas noctes*.] id est, per singulas tenebrosas cogitationes, [*lectum meum*.] Per lectum, conscientiam accipimus : quia sicut in lecto jacentes quiescimus, ita in ea vel legi Dei, vel legi peccati consentimus. Et sicut laboribus pressi in lecto quiescentes reficimur; ita dum mundi hujus adversitatibus premimur, in bona conscientia interiori delectamur, Paulo attestante qui ait : *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientia nostra*. Lectum ergo per singulas noctes lavat, qui conscientiam à cogitationibus tenebrosis, lacrymis compunctionis emundat. Et non solum conscientiam purificabo, sed etiam [*lacrymis meis stratum meum rigabo*.] Quia vilis lectus est stratum, per ipsum carnem accipimus. Et quoniam sicut stratum facile concutitur, ita caro ab infirmo animo variè versatur, sicut per eundem Prophetam dicitur : *Vni-versum stratum ejus versasti in infirmitate ejus*. Rigat ergo lacrymis stratum suum, quia continuo luctu & dolore, carnis maculas diluit, & cordis duritiam imbre compunctionis emollit : ut sicut hortus recepta suavi pluvia evidenter germinat, ita caro lacrymarum fluentis rigata, bonorum operum & justitiæ germen emittit. Cur autem laboraverit, causam subdit, ac si dicat : Ideo laboravi, ideo ingemui, quia,

Turbatus est à furore oculus meus : inveteravi inter omnes inimicos meos. VII.

Humana natura ad imaginem primitus & similitudinem Dei condita, per pravitationis culpam à contemplationis divinæ claritate expulsa, sicut immortalitatis æternæ beatitudinem perdidit, ita interiorum oculum animæ, scilicet rationabilem obsecuravit. Et quia postea bonum à malo discernere noluit, volens postmodum quid sibi sequendum, quidve fugiendum esset, scire nequivit. Et quia illum qui lux est, & in quo non sunt ullæ tenebræ, non tenuit, sicut in nocte, sic postea in meridie palpavit. Dicit ergo fidelis anima : [*Turbatus est à furore oculus meus* :] quia discernendi rectè voluntatem non habui, per furorem, id est, damnationis sententiam, ipsam eligendi potentiam amisi. Vel etiam illius à furore oculus turbatur, quia tremendi diem judicij, damnari metuens, intuetur. Cum enim quod quisque gesserit, quia ibi sit recepturus, considerat; mentem quæ hoc prævidet, malorum suorum conscientiam, ipse judicij terror perturbat. Et quia ad illud judicium venire non trepidat, nisi quem conscientia de peccatis accusat, ideo adjungit : [*Inveteravi inter omnes inimicos meos*.] ac si diceret : Ideo ad illud terribile examen deduci metuo, quia per consuetudinem & perseverantiam pravorum operum, non novum, sed veterem me peccatorem agnosco. Cum enim sim inter inimicos meos, spiritus videlicet malignos; quia eorum à me suggestiones non repuli, illis consentiens in tenebrarum operibus inveteravi, id est, in veteris hominis inobedientiam redij. Factus sum comparabilis veteri vesti. Sicut enim vetus vestis nec ornatum adjicit, nec frigus repellit; ita ego nec frigus tentationis expellere valeo, nec proximorum animas per doctrinæ verbum adorno. Vel, inveteravi habitans inter inimicos meos, inimicos scilicet catholice Fidei, & Christianæ religionis.

Discedite à me omnes, qui operamini iniquitatem : quoniam non exaudivit Dominus vocem fletus mei. VIII.

Qua societas luci ad tenebras ? Qua conventio Christi ad Belial ? Aut qua pars fidelis cum infideli ? Sicut enim qui diabolus sequitur, sanctorum collegium affectu & opere aspernatur : ita qui Deo perfectè adhæserit, impiorum consortium nequaquam admittit. Quia ergo inveteravi conver-

fatus inter inimicos meos, ne amplius aliquid ve-
tustatis in me appareat, ne inimicorum conversatio
notam mihi pravaricationis infigat: vos qui opera-
mini iniquitatem, qui culpas vestras confiteri ne-
gligitis, qui in malis operibus impenitentes perse-
veratis, hic à me affectu discedite, hic vos à me
operam dissimilitudine elongate: ut quia à Deo re-
ceditis hic animo, & in futuro etiam corpore à me
discedatis. Discedite, ut amplius non communi-
cem operibus vestris iniquis: [*Quoniam exaudivit
Dominus vocem fletus mei.*] Lavi pedes meos, quo-
modo inquinabo illos? Vocem flebilem Dominus
exaudivit; quia ab omni inquinamento carnis &
spiritus me mundavit. Quomodo autem exauditus
sit, ostendit:

Cant. 5.
a

IX. *Exaudivit Dominus deprecationem meam:
Dominus orationem meam suscepit.*

[*Exaudivit Dominus deprecationem meam.*] pec-
cata dimittendo? [*Dominus orationem meam susce-
pit.*] perseverantiam dando, quasi dicat: Non so-
lum pro peccatis meis fletu delictorum mihi indul-
gentiam contulit, sed etiam ne eadem ulterius com-
mitterem, gratiæ suæ ubertatem concessit. Dixerat
superius: [*Discedite à me omnes qui operamini ini-
quitatem.*] sed quia charitas non querit quæ sua
sunt: & hinc vera esse ostenditur, cum ille diligitur
qui adversatur, ideo subjungit:

1. Cor. 13.
b

X. *Erubescant & conturbentur vehementer om-
nes inimici mei: convertantur & erubescant
valde velociter.*

Ille veraciter charitatem habet, qui & amicum di-
ligit in Deo, & inimicum diligit propter Deum.
Hinc namque per semetipsam Veritas dicit: *Diligite
inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos.* Ne
ergo furda aure præcepta transeat Dominica, pro
inimicis orat anima exaudita: [*Erubescant & con-
turbentur.*] Ergo quia propter peccata quæ perpe-
traveram, erubui: erubescens verò ut ea diluerem,
in gemitu meo laboravi, exaudita veniam impetra-
vi. Et utinam meo exemplo erubescat quicumque
quod ad imaginem & similitudinem Dei sit factus
intelligit, & qualiter illam peccando sædavit, ag-
noscat. Si se circumspectans, consideret & decorem
quem perdidit, & obscenitatem qua se velut quo-
dam teterrimo colore perfudit, de operum suorum
qualitate, nisi sit lapis, erubescit. Nobilis anima si
quas aliquando peccati notas admiserit, verecun-
diam tamen à se funditus non repellit. Nam & illud
verum est apertæ desperationis indicium, si vere-
cundia non sequitur peccatum. Unde sub Judææ
specie contemnenti animæ dicitur: *Frons mulieris
meretricis facta est tibi, noluisi erubescere.* Qui enim
neglecto Dei timore peccata peccatis accumulat,
profectu ut meretrix frontem obdurat. Sed quia mi-
nus est de antea vita erubescere, nisi quis etiam
studeat ea quæ admisit, pœnitendo corrigere, sub-
jungit: [*Et conturbentur vehementer.*] Quisquis
peccati sui modum considerans, sibi iratus, contra
seipsum graviter, quod egit puniendo, invehitur,
per compunctionis lacrymas vehementer conturba-
tur. Quia verò per dolorem pœnitentiæ pervenitur
ad conversionem vitæ, protinus additur: [*Conver-
tantur.*] Ille nimirum ad Deum convertitur, qui
tam cogitatus suos, quam etiam operationes ad
Deum semper dirigere conatur. Et quoniam tem-
pus breve est, & finis peccatorum mors est; ne quis
putaret in hominis esse potestate quando vias suas
velit corrigere, repetit: [*Erubescant*] se peccasse,
erubescant conversionem distulisse. Et hoc faciunt
[*valde velociter.*] *Dies enim Domini sicut in nocte
ita veniet.* Unde & Salomon: *Ne tardes, in-*

2. Pet. 3. b

Ecclesi. 5. b

A quit, *converti ad Dominum, neque differas de die
in diem.*

PROOEMIUM SECUNDI PSALMI
Pœnitentialis.

Sicut supra jam diximus, per David, fidelis anima
saccipitur, cui & nominis interpretatio, & operum
magnificentiâ convenienter aptantur. Fidelis ergo
anima, ea quæ in hoc Psalmo dicuntur, intelligat, &
ab isto nunquam intellectu recedat. Intellectus ve-
rò David in hoc Psalmo est, ut nemo se ante fidem
de meritis suis, quæ nulla sunt, effrat: nemo fide
per gratiam accepta, de peccati impunitate præsu-
mat: nemo bonum quod facit, sibi, sed gratiæ Dei
attribuat: nemo per desidiam torporem in bonâ ope-
ratione pigrescat. Videamus nunc quid dicat.

B

EXPOSITIO SECUNDI PSALMI
Pœnitentialis.

B *Beati, quorum remissa sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata.* PSAL.
XXXI.
1.

Quasi dicat: Cùm omnes velint esse beati, diversi
de beatitudine diversa sentiunt: & desideriorum
suorum errorem sectantes, ad beatitudinis portum
per devia venire proponunt. Sed quidquid illi æsti-
ment, istud est ratum, istud est catholicum, quod illi
solum sunt beati, quorum remissa sunt iniquitates
originales per baptismum: [*& quorum tecta sunt pec-
cata*] actualia post baptismum commissa. Si tegit
infirmum vulnera, quomodo illi à medico adhibetur
medicina? Nonne si cælare vulnus cæperit, latius
extensum introrsum putrescit? Sic & peccatum, nisi
per confessionem detegatur, lethaliter in intimis di-
latatur. Et sicut vulnus non ostensum etiam sanam
carnem putredine inficit: ita peccatum nisi confiten-
do reveletur, etiam si quæ ibi sunt bona corrumpit.
Non enim accepta sunt Deo bona, quæ malorum
admixture maculantur. Sed aliud est quod à pec-
catore homine per obtinationem tegitur, aliud
quod miserante Deo per remissionem operitur. Te-
git medicus vulnus sanandum medicamine, tegit
Deus peccatum ea, quæ multitudinem peccatorum
operit, charitate. Si quis ergo peccata sua tecta esse
desiderat, Deo ea per vocem confessionis ostendat.
Sunt tamen quedam peccata, quæ quamdiu in hac
vita vivitur, etiam à perfectis viris aut vix, aut nul-
latenus declinantur. Habent enim sancti viri aliquid
quod in hac vita operire debeant: quia omnino est
impossibile ut in locutione, aut etiam in cogitatione
numquam delinquant. Student igitur viri Dei oculo-
rum linguæque culpas tegere meritis vitæ, student
ponderare bonorum operum premere immoderata
verborum. Verum quo modo in electis est possibile
eorum transgressiones contegi, cum ab illo, cujus
oculis nuda & aperta sunt omnia, non possunt ab-
fcondi? Sed quia hoc quod tegitur, inferius ponit-
ur, & aliquid aliud superducitur, ut quod est sub-
terpositum, tegatur: tegere peccata dicimus, quæ
quasi subter ponentes abdicamus. Quibus nimirum
quasi tegmen superducimus, dum bonorum ope-
rum nos indumento vestimus. Peccata itaque tegi-
mus, si bona facta malis actibus superponamus.

D

E

Beatus vir, cui non imputavit Dominus pec-
catum, nec est in spiritu ejus dolus. II.

Si nosmetipsos judicaremus, non utique judica-
remur. Si nobis peccata nostra imputaverimus, non &
ea nobis imputat Deus. Si ea satisfaciendo punire-
mus, nullum qui nos in futuro puniat, invenire-
mus. Imputare sibi Adam peccatum suum noluit,
quando culpam suam in creatorem refudit, dicens:
*Mulier, quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de
ligno, & comedi.* Unde quia se confiteri culpabilem

1. Pet. 4.
b

Heb. 4. d

1. Cor. 11.

Gen. 3. 4.

renuit, mortiferam damnationis sententiam ad posterum misit. Judicare autem seipsum nemo poterit, nisi qui virilem animum ad vitia persequendum assumit,

Ps. 17. d. sicut per eundem Prophetam dicitur: *Persequar inimicos meos, & comprehendam illos, & non convertar donec deficiant.* Qui enim mollis est, & dissolutus in opere suo, frater est opera sua dissipantis. Ideo dixit: [*Beatus vir.*] Quasi dicat: Ad hoc opus nemo assurgere præ valet, nisi qui sanctæ fortitudinis vires habet. Quid enim fortius, quam omnes animi sui motus rationi subigere, omnia carnis desideria spiritus virtute frænare, proprias voluntates abjicere, contemptis visibilibus ea quæ non videntur amare?

Pro. 15. d. Unde & Salomon ait: *Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium.* [*Nec est in spiritu ejus dolus.*] Illi quidem peccatum non imputabitur, in cujus spiritu dolus mendacij non invenitur: qui se justum esse non simulat, qui ea etiam quæ occultè deliquit, non calat. In spiritu publicani ad templum ascendentis, dolus non fuit: quia dum illum quem occultat non transeunt, placare voluit judicem, confiteri se non erubuit peccatorem. Ait namque: *Deus propitius esto mihi peccatori.* Magis ergo justificatus descendit, quam qui se de meritorum enumeratione jactabat. Denique & justus in principio sermonis accusator est sui. In Pharisæi verò spiritu dolus fuit, quia magis videri, quam esse justus optavit. Dum ergo ea quæ clamare debuerat, tacuit, miser quod sibi tacendum esset, clamavit. Et per superbiam, si qua in eo fuerant, minuit merita, qui humiliari contemnens, adauxit peccata. Et nos ergo exemplo hujus publicani præoccupemus faciem hujus judicis in confessione, & effundamus coram illo corda nostra, levantes puras manus sine ira & disceptatione, in habitu ordinato, cum verecundia & sobrietate: ut qui omni tentationi patentes, manum effugere non possumus judicis, per confessionem mundati, clementiam experiamur misericordis.

Luc. 18. c.

Pro. 18. c.

1. Tim. 2. c.

2. c.

III. *Quoniam tacui, inveteraverunt ossa mea, dum clamarem tota die.*

Ille, in cujus spiritu dolus non est, beatus est: contrariò ille, in cujus spiritu dolus est, infelix est. Et hoc mihi experto credendum est: nam [*inveteraverunt ossa mea, quoniam tacui, dum clamarem.*] Per ossa nimirum virtutes accipimus, quia per eas animam, sicut corpus per ossa, sustentamus. Quæ profectò inveterantur, quando à statu suæ fortitudinis infirmantur. Sicut enim morborum infestationes corporis ossa debilitant, ita vitiorum importunæ turbationes animæ virtutes infirmant. Ait ergo: [*Inveteraverunt ossa mea.*] Ac si dicat: Virtutes & justitia, vel ratio & intelligentia, ita in me debilitata sunt, ut nec per me quidem vitis resistere, nec animam agram, & ad imaruentem, virtutum valeam fortitudine sustentare. Et quia per humilitatem confessionis ad novum hominem pervenire nolui, per arrogantiam jactantiam in veteris infirmitate permansi. Quare autem inveteraverunt, causam aperit, cum ait: [*Quoniam tacui, dum clamarem tota die.*] Cum clamare & tacere inter se repugnent, quomodo potest fieri ut aliquis taceat, & clamet? Sed ille tacet nimirum, & clamat, qui peccata quidem sua silentio contegit, merita verò per vocem magnificationis extollit. Aut certè ille tacet, & clamat, qui peccata quidem præterita per confessionem non annunciat, & per cor impœnitens alia committit, accepta peccandi libertate, non cessat. Nam quòd peccatum clamor sit, testatur Scriptura quæ dicit: *Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum ascendit ad me.* Et iterum: *Descendam videre vitium clamorem qui venit ad me, opere compleverim.* Peccatum quippe cum voce, culpa est in actione: peccatum cum clamore, est culpa cum libertate. [*Dum clamarem tota die.*] Tota die

Gen. 18. c.

ibid.

clamat, qui pro omni bono opere quod agit, laudari affectat: vel etiam tota die clamat, qui publicè peccare non trepidat.

Quoniam die ac nocte gravata est super me manus tua: conversus sum in arumna mea, dum configitur spina. IV.

Sicut per noctem opera tenebrarum, ita per diem, bonarum intelligimus lucem actionum. Qui ergo peccare non desinit, & ceteris se præferens, per bona opera superbit, die ac nocte divinæ potentie iram incurrit. Vel [*die ac nocte,*] id est, in prosperitate & adversitate. [*Gravata est super me manus tua.*] Quia enim & in adversis succubui, & in prosperis me nimis erexi, iram tuæ potentie super me provocavi. [*Conversus sum in arumna mea, dum configitur spina:*] quoniam manus tua, quæ superbos humiliat, humiles exaltat, gravata est super me. Me enim superbium depressit; quia non solum peccatum mihi dominari permisit, sed etiam de qua nimis gloriabar, justitiam mihi difficilem fecit. Ideo [*conversus sum in arumna mea*] Qui enim de me præsumens, quasi divitem me prius & nullius egentem credidi; postea ad me rediens, quam sum miser & infelix agnovi. Et hoc feci, [*dum configitur spina.*] Per spinam, omne peccatum ideo accipitur; quia dum confert delectationem, quasi pungendo lacerat mentem. Tunc autem pœnitentis anima ad lamentum ducitur, cum perpetrata nequitia in memoria fixa retinetur. In alia translatione non configi, sed confringi spina dicitur: quia nimirum mens ad lucem vertitur, ut peccati compunctio pœnitendo frangatur. Quo modo autem sit conversus, ostendit, dum subdit:

Delictum meum cognitum tibi feci, & injustitiam meam non abscondi. V.

Quamvis omnia sint nuda & aperta oculis tuis, tamen quia ore confessio fit ad salutem, feci tibi cognitum delictum, dicens illud esse meum. Mihi enim, quia deliqui imputo, me solum in operum meorum pravitate culpabilem clamò. Plus est delictum cognitum facere, quam delictum manifestare. Ille enim delictum cognitum facit, qui non solum quod fecit annunciat, sed etiam omnem peccati causam & originem narrat. Qui non superficialitè peccatum loquitur, sed & quando, & ubi, & quo modo: & si vel ignoranti, vel casu, vel studio deliquerit, confiteretur. [*Et injustitiam meam non abscondi.*] Nullum in corde meo dolositatis serupulum retinui: injustum esse quicquid à me habeo intimavi. Omne enim datum optimum, & omne donum perfectum desursum est. [*Delictum meum cognitum tibi feci, & injustitiam meam non abscondi.*] Non solum quòd deliqui, quæ mihi facienda fuerant bona prætereundo aperui; sed quicquid commisi, quæ prætereunda fuerant mala faciendo narravi.

Dixi, Confitebor adversum me injustitiam meam Domino: & tu remisisti impietatem peccati mei. VI.

Quòd delictum meum cognitum tibi feci, quòd injustitias meas non abscondi, non fuit ex necessitate, vel alicujus levitatis occasione, sed ex pœnitendi & confitendi præmeditatione. Nam [*Dixi,*] id est, in corde meo statui: [*Confitebor adversum me injustitiam meam Domino.*] Adversum se confitetur, qui omnino confitetur quod aperit. Qui in peccati confessione sibi non parcat; quicquid peccavit, non Deo imputat, non Deo annotat, non fortunæ attribuit, non diabolo, non constellationi adscribit. In eo autem evasurum se credit, si sibi iratus se sine moderatione accusat. [*Et tu remisisti impietatem peccati mei.*] Attende quanta sit indulgentiæ vitalis velocitas, quanta misericordiæ Dei commendatio, ut confitentis desiderium comitetur venia, antequam ad crucem

ciatum perveniat pœnitentia; antè remissio ad cor perveniat, quàm confessio in vocem erumpat. [*Tu remissisti impietatem peccati mei.*] Tu qui solus parcis, qui solus peccata dimittis, quis enim potest dimittere peccata, nisi solus Deus? [*remissisti impietatem peccati mei:*] projecisti post tergum tuum omnia peccata mea. Non solum peccatum remissisti, sed etiam ipsam impietatem, pravæ scilicet operationis intentionem; ut jam nulla in corde meo malitiæ radix remaneat, ex qua pestiferæ actionis de cetero germen succrescat.

VII. *Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno.*

Scriptum est, quia nemo sine peccato, neque infans cuius est unius diei vita super terram. Et iterum Job testatur, quia celi non sunt mundi in conspectu ejus, & in angelis suis reperit pravitatem. Quantò ergo electus quisque majori sanctitate præminet, tantò magis de his, sine quibus hæc vita non ducitur, venialibus peccatis dolet. Quis autem sanctior Paulo, qui cum delectaretur legi Dei secundum interiorem hominem, & aliam legem in membris suis, legi mentis suæ videret repugnantem, miserum se exclamans commemorat, & de se diffidens, de corpore mortis illius per Dei gratiam liberari expectat: Idem nihil sibi conficius fuerat, sed nequaquam in hoc se justificatum credebat. Sancti etenim viri licet magnis jam virtutibus polleant, habent tamen adhuc de culpæ obscuritate quod feriant. Et licet magna jam vitæ claritate luceant, aliquas tamen peccati nebulas, velut quasdam noctis reliquias, nolentes trahunt.

Quod divinæ profectò pietatis dispensatione agitur, ut qui ascensiones in corde suo disposuit, ad humilitatis celsitudinem sua meliùs infirmitate sublevetur: quatenus unde parva reprehensibilia humiliter patitur, inde veriùs in justitiæ virtute roboretur; & eò se in virtutis culmine erectus minimum sentiat, quò suis viribus etiam parva quæ eum impediunt, non expugnat. Orat ergo pro remissione peccati omnis sanctus: quia sine peccati macula solus invenitur homo Jesus Christus. Denique de ipso solo legimus, quòd non haberet quotidie necessitatem, quemadmodum sacerdotes, priùs pro suis delictis hostiam offerre, deinde pro populi. Verùm ne aliquid intelligas transitorium appeti in oratione sanctorum, adjungitur. [*Ad te.*] Electi etenim Dei orantes ut ad Deum perveniant, infirmitatis suæ incessanter excessus deplorant: quia & inde refectionis intimæ dulcedinem sentiunt, unde vim suavissimi amoris per lacrymas emittunt. [*In tempore opportuno.*] Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutaris, dicit

Apostolus. Tempus opportunum, tempus gratiæ, dies remissionis, plenitudo temporis: in quo propter nimiam charitatem suam qua dilexit nos Deus, misit filium suum factum ex muliere, factum sub lege: ut eos qui sub lege erant, redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus. Sed quid est, quod dicit: [*In tempore opportuno?*] Numquid & ante adventum Christi non extiterunt sancti, qui orarent pro hac sua & populi ignorantia? Fuerunt planè: sed quia ipsum in carne venturum expectabant, eumque solum salvatorem suum esse sciebant, per ejus nimirum fidem salvati sunt. Jamque illud tempus opportunum in corde susceperant, quia ad ipsum toto cordis desiderio nihil hæsitantes suspirabant.

VIII. *Verumtamen in diluvio aquarum multarum, ad eum non approximabunt.*

Aqua profunda, verba ex ore viri. Et de hæreticorum adinventionibus scriptum est: *Aque furivæ dulciores sunt.* Per aquarum ergo diluvium, multipliciter intelligimus doctrinarum. A quibus ni-

mirum Paulus nos prohibet, dicens: *Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci.* Quisquis enim hæreticas & profanas novitates susceperit, longè à veritate abducitur. Et eò ad litus misericordie Dei non approximatur, quòd inanium garrulitatum fluctibus raptus, in procellosam se disputationum caliginem omnes recipiens ineptias jactat. Illis ergo tempus opportunum non est, qui de sua stulta sapientia inflati, unde Deum placare debuerant, inde eum magis per vanarum assertionum blasphemiam irritant. Et excusando excusationes in peccatis, ut ad Deum veniant, non inveniunt remedium, quem per compendium confessionis possent habere placatum.

Tu es refugium meum à tribulatione qua circumdedit me: exultatio mea, erue me à circumdantibus me.

Quasi dicat: Illi in diluvio aquarum, id est, in multiplicitate doctrinarum & excusationum ad te non approximabunt: sed ego, qui delictum meum cognitum tibi feci, qui injustitias meas non abscondi, qui à fidei unitate non exorbito, qui de me diffidens, de multitudine miserationum tuarum præsumo, ad te per humilitatem confessionis approximo. Nam [*tu es refugium meum.*] Maledictus homo qui spem suam ponit in homine: & benedictus homo qui confidit in Domino. Impugnant me carnis illecebræ, circumveniunt ignominiosæ passiones, perturbant inordinati desideriorum tumultus: sed eò tutius omnia despicio, quòd de me vilia sentiens, in solo virtutis tue munimine confido. [*Exultatio mea, erue me.*] In divina contemplationis claritate electorum mentes quantò graviores rerum temporalium tumultus tolerant, tantò in meditatione securitatis in perpetuum felicitatis suaviùs exultant. Et cum ceperint eis mundanæ perverfitatis inæqualitates amarescere, tunc primùm possunt internæ quietis suavitatem sentire. Et quia nihil de sæculo, nisi tristitiæ fructus colligunt, Deum solummodo suum esse gaudium ducunt. Ceterum quoniam secundum Apostolum, omnes qui volunt pie vivere in Christo, persecutionem patiuntur: ideo subjungitur: [*Erue me à circumdantibus me.*] Sancta etenim anima divini amoris spiculis vulnerata, cum anhelare in Deum ceperit, cum ad supernam se patriam per desiderium extendit, ad tentationem ei vertitur quidquid in hoc sæculo amicum antea blandumque putabatur: quia qui peccantem amare confueverant, rectè viventem crudeliter impugnant. Voluptates nihilominus pristinæ ad memoriam redeunt, & resistentem sibi gravi aperti certaminis perturbatione affligunt. Orat ergo, ut in his omnibus liberationis præsidium à Deo habeat, metuens ne ipso fatigationis suæ tædio devicta succumbat.

Intellectum tibi dabo, & instruam te: in via hac qua gradieris, firmabo super te oculos meos.

Pendent inferiora ex superioribus. Dixerat enim Propheta superiùs: [*Remissisti impietatem peccati mei:*] nunc verò ipsius propitiationis divine verba inteterit, in quibus significat, non solum de præteritis adeptum veniam, sed etiam de futuris peccatis divinitus sibi provisam esse cautelam, dicens: [*Intellectum tibi dabo, & instruam te.*] Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis. Qui nature rationalis dignitatem contra auctoris nostri præcepta superbiendo perdidimus, per insulam cordibus nostris Spiritus sancti gratiam, quam in nobis peccatum obscuraverat, intelligentiæ lucem confessionis humiliatione revocamus, per insulam cretarium cordis accedimus, & quàm districtus iudex futurus sit, qui nunc est patiens & longanimis,

IX. *Tu es refugium meum à tribulatione qua circumdedit me: exultatio mea, erue me à circumdantibus me.*

X. *Intellectum tibi dabo, & instruam te: in via hac qua gradieris, firmabo super te oculos meos.*

XI. *Intellectum tibi dabo, & instruam te: in via hac qua gradieris, firmabo super te oculos meos.*

XII. *Intellectum tibi dabo, & instruam te: in via hac qua gradieris, firmabo super te oculos meos.*

XIII. *Intellectum tibi dabo, & instruam te: in via hac qua gradieris, firmabo super te oculos meos.*

XIV. *Intellectum tibi dabo, & instruam te: in via hac qua gradieris, firmabo super te oculos meos.*

Pro. 18. u
Pro. 9. d

consideramus; cum ad intuenda sanctorum præmia, & iniquorum damnationem oculos mentis attollimus; cum de futuris incerti, ne labamur metuimus, & ea quæ malè egimus, flendo punimus: tunc nimirum salutari à Deo intellectu accepto, de cordis nostri habitaculo ignorantia tenebras effugamus. Sed quia minùs est rectè intelligere, nisi studeat quis rectè intellecta morum honestate complere, adiungitur: [*Et instrua me.*] Non te permittam perfectori voluntatis meæ arcana cognoscere; sed & hoc tibi conferam, ut etiam bonum quod intellexeris, peragas: & qualiter id agendum sit, cauta consideratione discernas. Sant namque nonnulli, qui rectè quidem offerunt, sed rectè dividere non sciunt: quia bonum quodlibet recta intentione incipiunt, sed habere in eodem bono opere discretionis virtutem postponunt. Hi nimirum quod bene inchoant, malo plerumque sine consummant: quia inde reatum incurrunt criminis, unde fructum habere potuerunt virtutis. Quia verò nihil est bonum quod incipimus, nisi perseveranti illud sine compleamus, rectè subditur: [*In via hac qua gradieris, firmabo super te oculos meos.*] Quamdiu hinc vivimus, in via sumus, qua ad patriam tendimus. Maligni autem spiritus iter nostrum quasi quidam latrunculi custodiunt, & operi nostro insidiantes, deceptionis suæ ubique laqueos tendunt. Facile ergo inter laqueos ambulantes labimur, nisi sapientia Dei ducatu gubernemur. In hac verò via ille non graditur, qui temporalium rerum vel copiam cupiens, vel inopiam metuens, à rectæ operationis studio revocatur. Sed quoniam is qui spiritu Dei operatur, non desidia corrumpitur, non timore repellitur, non labore lassatur, non incongruè subjungitur: [*Qua gradieris.*] quia nimirum semper de virtute in virtutem graditur, qui à sanctæ operationis studio nulla antiqui hostis calliditate superatur. Super eum ergo qui in hac via graditur, Deus oculos suos firmat: quia quicumque à boni propositi intentione non deficit, respectus ab eo divina misericordiam numquam recedit; quatenus eum semper in omnibus adiutorem habeat, ad quem indeficientis amoris desiderio incessanter anhelat. Unde & alibi per eundem Prophetam scriptum est: *Oculi Domini super iustos.*

XI. Nolite fieri sicut equus & mulus: quibus non est intellectus.

Sancti viri cum mala superant, cum ad superna intuenda bonorum operum perfectionibus volant, nihil esse quod faciunt deputant, nisi etiam alios ab errore compeſcant. Scriptum enim est: *Charitas non querit que sua sunt.* Sollicitæ ergo discretionis inspectione in secretis cordium ipsam matrem virtutum charitatem exquirunt, quam profectò se non habere comperiunt, nisi omnibus etiam inimicis eadem velint tribui, quæ sibi optant impendi. Unde sancta anima quæ per confessionis vocem peccata sibi dimissa non dubitat, & ipsius promissionis divinæ oraculo roborata, in eo quod superest viæ, hostium insidias incurrere non formidat, ad proximos alloquendos convertitur: & ne ipsi ab hac immensitate pietatis Dei inveniantur exortes, hortatur, dicens: [*Nolite fieri sicut equus & mulus.*] Ac si dicat: Quoniam quidem ad naturæ vestræ statum pietas divina vos revocat, & similitudinis suæ imaginem quam inobedientia destruxerat, benignitas Salvatoris nostri in vobis reformat: nolite divitias bonitatis Dei contemnere: nolite sicut equus alienum fessorem indifferenter portare. Equus enim sicut dominum suum ad portandum recipit, ita etiam sine discretionem alios, qui volunt ascendere, fessores admittit. Qui ergo timore Dei postposito qui Dominus omnium est, diabolicæ se potestati subjecerit, & animam quæ sedes sapientiæ esse debuerat, fallacis domini ditioni mancipaverit, sine intellectu procul-

A dubio sicut equus existit. Mulus verò sicut onus domini sustinet, ita se cuilibet extraneo onerabilem præbet. Quisquis itaque Domini illius, cuius jugum suave, & cuius onus leve, præcepta rejiciens, gravissimas peccatorum farcinas ferre non recusaverit, irrationabilem se profectò sicut mulum ostendit.

In campo & freno maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te. XII.

Plerumque qui præcepta Dei aure cordis audire veniunt, persecutionum verberibus admonentur, ut ad virtutis amorem pœnarum dolores pertrahant, quos æternæ vitæ præmia non invitant. De quibus nimirum scriptum est: *Sola vexatio intellectum dabit audiri.* Sæpe etenim amator præsentis sæculi ita ab eodem, quem diligit, mundo despicitur & impugnatur; ut cum eo nequaquam currere valeat, sed fractus adversitate torpescat. Quod divinæ profectò dispensatione miserationis agitur: quia in hoc mundo despectus, tantò celerius trahitur ad Deum, quanto nihil habet in sæculo ubi delectetur. Orat igitur fidelis anima, ut lubricos peccantium cursus mundana adversitate virtus divina coëciet: quatenus erroris sui desideria sequi non valeant; & hoc modo ad se reversi, saltem ex difficultate & impotentia peccandi resipiscant. Possimus quoque per eamum & frenum verba divinæ legis accipere: quæ quia peccantibus aliquando graviter minantur de pœna, aliquando suaviter blandiuntur de venia, dum in ora fidelium veniunt, vagos eorum gressus more fræni & cami reflectunt. Maxillas constringunt, quia vocem jactantiæ comprimunt; dum qui ex vitio superbiæ solebant jactare merita, per humilitatis virtutem discunt consistere peccata. Quare autem tantopere pravorum hominum etiam invitam conversionem exoptet, ostendit cum subdit:

Multa flagella peccatoris: sperantem autem in Domino misericordia circumdabit. XIII.

Qui enim per superbiam erectus contra conditorum peccata augere non desierit, & hic curarum adversantium flagellis affligitur, & in futuro duplici nihilominus contritione conteretur. Cui si ad iniquitatis suæ cumulum peccanti contigerit exterius proficere, hoc ipsum sibi est divinæ animadversionis flagella tolerare: quia modò in conspectu Dei eo ipso interius dejicitur, quò falsa gloria in conspectu hominum exterius elevatur. Et illi sua in pœnam vertitur culpa: quia hoc ipsum fuit verè intus cadere, quod foras ostenditur proficisse. Hæc quidem prædicta inconfidentes inveniunt: [*Sperantem autem in Domino misericordia circumdabit.*] Diligentibus enim Deum, omnia cooperantur in bonum. Qui in amore celestium fixus, sæculum profectò despexit, nulli omnino vanitati succumbit, nulla hunc adversitas dejicit, nulla prosperitate corrumpitur, flagellis proficit: quippe qui ea aut quæ perpetravit peccata obliterat, aut quæ perpetrare poterat, futura devitat. Et sibi omnia fore existimat prospera, quæ à dilectoribus mundi putantur adversa.

Letamini in Domino, & exultate iusti: & gloriamini omnes recti corde. XIV.

Quasi diceret: Quandoquidem sperantes in Domino misericordiam divinam clypeo muniuntur: [*Letamini in Domino, & exultate iusti.*] Non est impiis gaudere, dicit Dominus: quia qui terrenarum rerum amore vincitur, in Deo nullatenus delectatur. Et quantò quis ad temporalia acriori cura exarserit, tantò magis ab æternis damnabili torpore frigeſcit. Iustis ergo solummodo ut in Domino letentur dicitur: quia qui Deum toto corde non diligunt, in eo letari, quamdiu secularibus delectantur, non possunt. Scriptum est enim: *Quicumque amicus huius sæculi esse voluerit, inimicus Dei constituitur.* Neque enim possumus hinc gaudere cum sæculo, & illic

regnare cum Christo. Sed iusti tantum in Domino A
exultant; quia ita extra mundum sunt facti, ut nec
prosperari in mundo cupiant, nec adversa pati nullo
tacti presentium amore pertimescant. Et notandum,
quia non solum [*letamini*] dixit, sed etiam [*&
exultate*] adjecit: ut intelligas, eos non posse trista-
ri in corpore, quibus divina claritas miserationis
fulget in mente. [*Et gloriamini omnes recti corde.*]
Illi quidem qui habent cor ad terrena distortum,
non gloriantur in Domino: quia spem suam posue-
runt in mundo. Vos autem qui cor vestrum secun-
dum Dei voluntatem dirigitis, in spe beatitudinis
aeternae gloriari debetis: *ne qui gloriatur, in Domi-
no gloriatur.* Illa namque sine dubio est vera gloria,
quam nullius maeritiae obtenebrat poena.

2. Cor.
10. d

PROE MIVM TERTII PSALMI B
Pœnitentialis.

Sabbatum requies interpretatur. Sabbatum huma-
num genus in primo parente habuit, qui quam-
diu in conditoris sui obedientia persistit, in suavissi-
mo contemplationis divinae lecto requievit. In pa-
radiso namque primus homo deliciis potitus, sicut
nullam in anima poterat sentire efuriam, ita etiam
omnem quae ex carne nascitur, ignorabat passionem.
At postquam divini colloquii peccando familiarita-
tem perdidit, mortis legibus succumbens, requiem
felicitatis aeternae amisit: & in procellosos mundanae
instabilitatis corrui fluctus, quia statum rectitudi-
nis servare contempsit. Fidelis ergo anima requiem
in primo homine perditam ad memoriam revocans,
& futurum nihilominus vitae aeternae sabbatum spiri-
tus agilitate contemplanis, ab omni spiritus & car-
nis optat corruptione eripi, & ad futuram indefi-
cientis beatitudinis requiem, consummato hujus
vitae termino, orat sine cunctatione perducere. Ait
ergo.

EXPLANATIO TERTII PSALMI
Pœnitentialis.

PSAL.
XXXVII
I.

Domine, ne in furore tuo arguas me, ne-
que in ira tua corripas me.

Quasi dicat: Scio futurum esse, ut post hujus vi-
tae exitum alij flammis expiantur purgatoris,
alij sententiam aeternae subeant damnationis. Sed
quia illum transitorium ignem omni tribulatione
praesenti aestimo intolerabilior, non solum in fu-
rore aeternae damnationis opto non argui, sed etiam
in ira transeuntis timeo correptionis purgari. Tu er-
go Domine, cui in spiritu meo servio, quem om-
nium salvatorem esse cognosco, ne arguas me in fu-
rore damnationis perpetuae, neque corripas me in
ira expurgantis vindictae. De furore & ira, quia suf-
ficienter in superioribus exposuimus, iterum tracta-
re superfluum putamus: ne eadem repetentes, le-
gentibus fastidium generemus. Quare autem non
debeat in ira corripas, & in furore damnari, subjun-
git cum ait:

Ps. 8.

II. *Quoniam sagitta tua infixae sunt mihi: &
confirmasti super me manum tuam.*

Quantò quisque plus cœperit quod amisit intelli-
gere, tantò plus incipit corruptionis suae sententiam,
quam subivit, lugere. Fidelis ergo anima perpen-
dens quod perdidit, considerans quod invenit, vi-
dens se à paradisi gaudiis venisse ad miseriae vitae praesentis,
à societate Angelorum transisse ad curas ne-
cessitatum: pensat quòd subjacet periculis, quae pec-
cando gloriam perdidit aeternae incorruptionis. No-
vit etiam quia mortem nulla possit ratione evadere,
quae possit, si non peccasset, semper vixisse. Has er-
go sibi sagittas infixas esse conqueritur: quia jam no-
bis est naturaliter inditum, quod primo homini
fuit pro culpa vindicta illatum. Mortalitas & passi-

bilitas sunt sagittae, quae nimirum nobis infixae sunt;
quia quamdiu in praesenti saeculo vivimus, ab eis li-
berari aliqua ratione nequimus. Dicat ergo fidelis
anima: Quandoquidem pro originali commisso
mortalis effectus, magnam hujus saeculi miseriam
sustineo, pro me autem poenitentiam ago; tu qui
visitabis iniquitates in virga, ne impleas amaritudi-
nibus universa: sed cum in futuro districtae animadver-
sionis terrorem evadam. Quod ut facere debeas,
[*confirmasti super me manum tuam.*] Sicut studiosus
magister frequenter verbere puerum corripit, ita à
me tua vindicta manus numquam recedit. Per ma-
num Domini, quam super se asserit confirmatam, mi-
seriarum frequentiam & assiduitatem intellige.
Quam ideo memorat, ut tantò facilis in futuro ac-
quiratur venia, quantò major hinc fuit irrogata vin-
dicta. Possimus etiam per sagittas verba Dei intel-
ligere, quae corda quidem nostra transfodiunt, cum
nobis altius infixae, amoris Dei nos vulnere compun-
gunt. Quomodo autem sit continua haec poena quam
patitur, ostendit, dicens:

*Non est sanitas in carne mea à facie irae tuae: III.
non est pax ossibus meis à facie peccatorum
meorum.*

Caro humana, ex quo maledictionis promeruit
sententiam, portare non desinit peccati continuum
poenam. Et quia nos ejus incessanter infirmitas de-
bilitat, irae Dei faciem nobis indefinenter repraesentat.
Portamus namque corpus mortale doloribus
obnoxium, indigentis impeditum: quod nimirum
tentationes sollicitant, sollicitudines angustant, an-
gustiae conterunt, contritiones affligunt; quodque
etiam si aliquando videatur esse validum, ipsa sua
valitudine magis invenitur infirmum. Quid enim
infirmus, quam assidue fame tabescere, difficultate
sonni languere, frigore dissolvi, aestu torreris? Quae
autem sanitas esse poterit, ubi tot malorum multi-
tudo concurrat? Dicat ergo fidelis anima: [*Non est
sanitas in carne mea.*] Ut videlicet corpus infirmum
esse sentiat, quod tam facile passionum inaequalitas
permutat. Ne autem intelligas propter peccati poe-
nam non infirmari in mente, quia dixerat sibi non
esse sanitatem in carne, subjungit: [*Non est pax of-
fibus meis à facie peccatorum meorum.*] Sicut jam di-
ctum est, per ossa virtutes accipimus, quia sine eis
nullum in anima robur habemus. Omnes autem
virtutes in conspectu Dei vicaria ope se sublevant,
nec virtutes verae sunt, si à se invicem aliqua diversitate
discordant. Una enim virtus sine altera aut om-
nino nulla est, aut minima. Si enim aut castitatem
humilitas deserat, vel humilitatem castitas derelin-
quat, cum Deus detestetur tam superbiam, quam
immunditiam, quomodo oculis ejus accepta erit
castitas elata, vel humilitas immunda? Non enim
bona accepta sunt Deo, quae malorum admixtione
maculantur; quia *modicum fermentum totam mas-
sam corrumpit*: & qui in uno offendit, multa bona
perdit: & qui sine humilitate virtutes congregat,
quasi in ventum pulverem portat. Quia ergo virtutes
animae aut vitis impugnantur, aut plerumque
elatione deprimentur, rectè nunc dicitur: [*Non est
pax ossibus meis à facie peccatorum meorum*] quoti-
dieque peccatorum poenam patior, quam in ipsa pec-
catorum facie contemplan. Et quia sentio poenam,
recogito culpam. Vel: [*Non est pax ossibus meis à
facie peccatorum meorum;*] quia videlicet nullam ani-
ma mea potest habere requiem, donec aliquam pec-
cati in se habeat recordationem.

*Quoniam iniquitates mea supergressae sunt
caput meum: & sicut onus grave gravatae
sunt super me.* IV.

Quasi dicat: Non est mirum si non est pax ossibus
meis:

meis: nam iniquitates meæ gravatæ sunt super me sicut onus grave. Iniquitas in talento plumbi sedet.

Zac. 5. d Plerumque anima amoris Dei desiderio accenditur, adeo ut etiam ad summam ambienda sustolli videatur: sed quia gravi peccatorum pondere premitur, eò citius ad ima labitur, quò admissorum conscientia interius gravatur. Et quidem ascendere ad Deum ea qua potest virtute nititur, sed ipso suo conamine lassata, relabi compellitur. Causam verò tantæ gravitatis præmisit, cum ait: [*Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum.*] Nisi enim iniquitates principale cordis mei superando transcendere, nequaquam tanta me pravorum operum depressione gravarent. Sancti namque viri, si quando in mente tentationes tolerant, illicitum cordis appetitum magna virtutis dominatione refrænant: ne si in aliquo lapsu tentatori consentiant, non jam cogitationum suarum, sed servi crudelium dominorum existant. Cùm enim diabolicis anima subesse suasionibus cœperit, quantò se hosti callido crebrius subjicit, tantò eum sibi intolerabiliorem facit: ut ei jam in nullo resistere valeat, qui in uno sui oblita assensum præstat. Solerter itaque vigilandum est, ut cùm pulsare mentem culpa inchoat, peractam culpam quis finis sequitur, attendat: ne si malæ suasionis blandimenta non perspicat, in nequissimæ tenebras perpetracionis nesciens ruat.

V. *Putruerunt & corruptæ sunt cicatrices meæ, a facie insipientiæ meæ.*

Fidelis anima quæ in seipsam, sibi non patens, C vehitur, deteriora adhuc de se quam prius dixerat, confitetur, dicens: [*Putruerunt & corruptæ sunt cicatrices meæ.*] Super curatum vulnus cicatrix obducitur, dum signum præteritæ plagæ in resarcita cute monstratur. Quæ nimirum cicatrix necessariò corrumptur, si caro sanata iterum vulneratur. Ubi quantò magis extenditur inæqualitas corporis, tantò difficilius ostenditur efficacia curationis. Sed quid per vulnus, nisi peccatum exprimitur? Quid verò per cicatricem, nisi pœnitentiæ actio designatur? Qui enim per pœnitentiam lamenta peccatum corripit, quasi cicatricem vulnere superducit. Quòd si dimissæ nequitie mentem iterum ad delectationem pertrahunt, superductæ vulnere cicatrices putrescunt. Cicatrices namque putrescere, est sanata jam peccatorum vulnera rursum in tentationem serpere, atque de eorum iteratione delectationem sentire. Cicatrices computrescere, est ex peccatorum suggestionibus post superductam ceteram pœnitentiæ, dolorem iterum culpæ in occulto cordis per putridas cogitationes perpeti, & tandem per opus miserum quasi effuso fœtore corrumpi. Quare autem hoc sibi contigit, ostendit cùm ait: [*A facie insipientiæ meæ.*] Sicut summa prudentia est aliquem post acceptam pœnitentiam sollicitè sibi circumspicionis studio in posterum prospicere; ita miserabilis insipientiæ est in istius vitæ ambiguo quasi accepta securitate dormire. Per insipientiam ergo negligentia, vulnus jam sanatum computruit: quia dum per studium vigilantie mens ingrata sibi in posterum providere noluerit, miserabilis ea quæ prius abdicaverat, mala committit.

VI. *Miser factus sum, & curvatus sum usque in finem: tota die contristatus ingrediebar.*

Tantò unaquæque anima sit pretiosior ante oculos Dei, quantò fuerit despectior ante oculos suos. Quid autem infelicitius, quam infelicitatem suam non cognoscere, & inter ipsa vitæ discrimina nullum infirmitatis dolorem sentire? Sicut enim phrenetici mentis alienationem tolerant, cùm se non solum nihil pati, sed etiam incolumes putent; ita qui

S. Greg. Tom. III.

A mortali carne circumdatus, ærumnas præsentis vitæ non senerit, à virtute sapientiæ alienus existit. Innumerabiles namque humanæ dejectionis miseriæ sicut corda iustorum gravi tristitia dolore convulserant, ita iniquorum mentes ipsa sua importunitate delectant. Cùm enim omni vanitati parentes, sola quæ carnis sunt cogitant, & lacrymarum causas tripudiantes peragunt, mortis suæ negotium ridentes exequuntur. De quibus profectò scriptum est: *Quia*

letantur cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis. Verùm qui ad sabbatum quietis æternæ pervenire desiderat, circumspicere quas patitur miseriæ multitudinem, seipsum humilians dicat: [*Miser factus sum, & curvatus sum usque in finem.*] Usque in finem curvatur, qui iniquæ voluntatis studium usque ad effectum pravi operis terrenis inhians protrahit; & ad cælestia ambienda non solum non per gradum operis, sed nec per intentionis volatum asurgit. Sed quia culpam sæpe sequitur pœnitentia, & plerumque qui cadit, adjicit ut resurgat, sequitur: [*Tota die contristatus ingrediebar.*] Cùm sollicito se timore mens humana circumspiciens, modò quæ egit mala enumerat: modò quæ agere neglexit bona ad memoriam revocat: modò reprehensibilia esse in quibus versatur, conspicit: modò sibi recta opera adhuc deesse perpendit: quia malorum tantorum in se remedium non invenit, tristitiæ intolerabilis pondere prægravata tabescit: & tantò se durius in cogitatione dilaniat, quantò terribilius esse quod imminet iudicium pensat. Tota autem die contristatus ingreditur, qui miseriam esse deputat, si quando ei prosperitas sæculi fallaciter perniciosèque blanditur, sicut in Canticis canticorum sponsus ad sponsam loquitur, dicens: *Oculi tui columbarum.* Columba enim pro cantu gemitum habet. Quia ergo sancti viri sæculi blandimenta timentes & dolentes cum lætæ & gemitu tolerant, in quibus amatores mundi securi & gaudentes exultant, sancta Ecclesia columbis assimilatur: quia inde sanctus omnis cum dolore ingemiscit, unde iniquus quisque cum gaudio hilarescit. Unde per Salomonem dicitur: *Resum reputavi errorem, & gaudio dixi.* *Quid frustra deciperis? Quare autem contristatus, viam præsentis vitæ ingrediatur, ostendit dicens:*

VII. *Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus: & non est sanitas in carne mea.*

In lumbis carnalis delectatio continetur, & inde nimirum humana generatio propagatur. Possimus ergo per lumbos animam accipere: quia sicut ex lumbis carnales delectationes prodeunt, ita ex anima omnes cogitationes procedunt. Deinde cùm illiciti operis tentatio subrepat, per vanarum cogitationum phantasmata spiritus malignus illudit. Sæpe namque sanctorum etiam virorum mentes cogitationes illicitæ polluunt: & eas jam ad summam tendentes, terrenarum rerum delectationibus tangunt. Sæpe etiam in ipso orationis tempore importunè se illis ingerunt; ut hoc ipsum sacrificium aliquo modo commaculare valeant, quod in odore suavitatis Deo acceptum, contrito corde & contribulato spiritu maceratur. Quod nobis apertè illud quod de Abraham scriptum est, innuit: quia circa solis occasum sacrificium offerens, insistentes aves pertulit, quas ne oblatum raperent sacrificium, sollicitè abigere curavit. Nos ergo si quando in ara cordis sacrificium Deo offerimus, à malignis hoc spiritibus sollicitè custodiamus; ne tenebrorum importunitates cogitationum hoc aliquando valeant diripere, quod Deo speramus utiliter offerre. Quod autem sequitur: [*Non est sanitas in carne mea;*] idem est quod ait Apostolus: *Non invenio in me, hoc est in carne mea, bonum.* Omnia namque corporis membra quæ ad usum vitæ accepimus, ad erroris mate-

B b

riam inclinamus. Oculos enim ad videndum obsec-
na & turpia inlectimus: aures libenter ad audien-
das detractiones accomodamus: illecebrosos
odoratus naribus haurire concupiscimus: iniquita-
tem in excelso loquimur, & inter fratres discordiam
feminamus. Salutem etiam corporis redigimus in
usum vitiorum. Omnia tandem quibus uti utiliter
possemus ad Dei servitium, in pravi operis conver-
timus instrumentum. Non est in carne nostra sani-
tas: quia nulla pars nostri corporis intentata rema-
net, per quam nos peccati desiderium non titillet.
Sequitur:

VIII. *Afflictus sum, & humiliatus sum nimis:
rugiebam à gemitu cordis mei.*

Qui enim dixerat, [*Non est sanitas in carne mea.*]
ne forte in anima nihil pati putaretur, subiecit:
[*Afflictus sum, & humiliatus sum nimis.*] Ut intel-
ligas in anima gravissimo iniquitatis pondere obru-
tum, quem in carne vides tor miseris & passionibus
afflictum. Peccatum enim sicut peccantis mentem
retibus delectationum illaqueat, ita etiam implici-
tam quasi mole superposita gravat; ut ad sublimia
levari jam non valeat, quoniam iniquitatis eam
gravitudo coarctat, sicut per Psalmistam dicitur:
[*Filij hominum usquequo gravi corde?*] Plerumque enim
& quæ agenda sunt bona conspiciamus, & ad hæc
assurgere cordis desiderio non valeamus. Et si forte
mens aliquando ad bonum anhulare inchoat, gra-
vitas quam sustinet, cogit ut cadat: quia ex pœna
peccati est, ut à bono quod per rationis iudicium
clare conspicitur, per vitæ meritorium anima infirma
pellatur. Unde fit, ut quia ad supernam lucem in-
tuendam non valet ascendere, peccatis exigentibus
delectetur in tenebris jacere: & quam à supernis de-
jecit necessitas, eam in infimis illicita teneat volu-
ptas. Nimis ergo humiliatus est, qui ex peccati pœ-
na non solum cælestia non appetit, sed etiam carna-
libus & terrenis cum amore & delectatione intendit.
Sed quia plerumque tantò citius ad Deum anima
convertitur, quanto longius se ab eo separatam in-
tuetur, adjungitur: [*Rugiebam à gemitu cordis mei.*]
Rugitus, gemitus est cordis cum magno dolore:
quia quanto vehementius pœnitentis animum con-
cutit, tantò velocius ad aures divinæ misericordiæ
conscendit. Et notandum quòd dixit: [*A gemitu*
[*cordis mei;*] quia sicut dolorem carnis generat am-
issio pecuniæ & pignorum, ita cordis dolorem con-
fert exterminatio virtutum.

IX. *Domine, ante te omne desiderium meum, &
gemitus meus à te non est absconditus.*

Tale est desiderium meum, ut dignum sit in con-
spectu tuo. Quia enim requiem, pro qua semper est
orandum, desidero, esse coram te desiderium meum
confido. Sancti viri, quia mundi gloriam contem-
nentes, supernæ claritatis lumine illustrari solum-
modo cupiunt, divinæ majestatis conspectui semper
assistunt. Cùm enim sola cælestia appetunt, usque
ad contemplandum Deum per mentis desiderium
ascendunt. Et quia quàm dulcis est Dominus interi-
us sentiunt, numquam ab eo per pravæ volunta-
tis studium recedunt. Si enim à Deo Elias propheta
aliquo modo discessisset, nequaquam dixisset: *Vi-
vit Dominus, ante cuius conspectum sto.* Quòd contrà
de reprobis dicitur: *Non apparebit in conspectu Dei
omnis hypocrita.* Hypocrita enim nequaquam cælos
penetrat; quia per opus bonum non Deum, sed hu-
manas laudes, vel transitorios quæstus affectat. Et
quia ad Deum desiderium non dirigit, se ab ejus
oculis sub nequitia latebris abscondit. Qui autem
per amorem spiritus cælestia appetit, oculis Dei
intentionem suam ostendit. Despiciamus ergo ter-

3 Reg. 17
1ob. 13. c

rena, & amemus cælestia, ut possimus & nos dice-
re cum Propheta: [*Domine, ante te omne desiderium
meum.*] Qui Deum amat, ipsum solum desiderat.
Qui autem cum desiderat, ad ipsum cordis voce
clamare non cessat. Nisi enim de corde desideran-
tis magnus ad aures misericordis Dei clamor proce-
deret, nequaquam Moyse diceretur: *Quid clamas*
[*ad me?*] Sicut ergo frigiditate charitate cor à bonis
filiis: ita clamorem emittit, cùm charitas fervet. Et
notandum, quia dicitur desiderium, præmisit, *om-
ne*; ut intelligas illud Deo non posse placere deside-
rium, quod pravæ voluntatis commaculat addita-
mentum. [*Et gemitus meus à te non est absconditus.*]
Omne desiderium in pœnam convertitur, si non
citò evenerit quod optatur. Desiderium enim non
sustinet, quia sicut scriptum est: *Cupiditati ipsa ce-
leritas tarda est, & cupienti animo nihil satis festi-
natur.* Quisquis ergo de Deo in corde desiderium
concepit; quia statim quod optat non obtinet, in-
gemit. Igitur hoc animo cùm præmisisset deside-
rium, statim adjecit gemitum, dicens: [*Et gemi-
tus meus à te non est absconditus.*] Quasi dicat:
Quia desiderium quod de te concipio, per iudicium
approbas, ideo dolorem quem inde sustineo, non
ignoras. Scire enim Dei, approbare est: sed nescire,
est reprobare. Moyse namque dicit: *Novi te ex no-
mine.* Et reprobis in fine dicitur est: *Nescio vos.*
Non ergo à Deo absconditur gemitus, qui illi spi-
ritui qui discretor est cogitationum, existit accep-
tus.

X. *Cor meum conturbatum est in me, dereliquit
me virtus mea, et lumen oculorum meo-
rum et ipsum non est mecum.*

Ac si dicat: Non est mirum si doleo, si gemo:
nam [*cor meum conturbatum est in me.*] Latrones
enim timeo, temporalia damna formido, cæli mo-
tus & terræ perhorresco, undique sollicitudinibus
angustor, undique angustiis premor, undique pres-
suris dejicior. A dveritas me deprimit, successus ex-
tollit, convicia commovent, adulationes demul-
cent. Hæc autem omnia ideo patior, [*Quia dereli-
quit me virtus mea.*] Humanum cor ad omnem ten-
tationis impulsum facile concutitur, si virtute con-
stantiæ interiori non firmatur. Possimus quoque
per hanc virtutem, rationalitatem accipere, quæ
ita in nobis per peccatum primi parentis hebetata
est, ut Dei in nobis offuscantes imaginem, creatu-
ras sequentes, relinquamus creatorem. Sequitur:
[*Lumen oculorum meorum & ipsum non est mecum.*]
Soler plerumque animæ peccanti contingere, ut
mox cùm in culpam labitur, & à sui cognitione
longius separatur. Peccatum enim ipsum quod per-
agit, quasi murum quemdam oculis se mentis op-
ponit; adeo ut nec unde ceciderit conspiciere valeat,
nec bonum quod sibi quærendum sit, cognoscat.
Voluntariis namque tenebris obvoluta, quantò
malis tenaciùs adhæserit, tantò difficiliùs intelligit
bona perpetua, quæ amisit. Lux quippe veritatis
pravorum culpas subtiliter examinans, si ab opere
repellitur, nequaquam in corde versatur. Districto
enim & occulto agitur iudicio, ut à quo inventa ne-
gligitur, ab eo postmodum nec amissa requiratur;
& qui illam non servat in opere, notitiam illius non
habeat in corde. Sed tunc homo lumen quodam
modo intelligentiæ habere incipit, cùm cacitati-
tis suæ tenebras recognoscit. Quicumque ergo
claritate luminis divini illustrari desiderat, igno-
rantia suæ primitus agnoscens caliginem, dicat:
[*Lumen oculorum meorum & ipsum non est me-
cum.*] Nec vacat quod ait, [*Et ipsum.*] Ipsum,
sine quo cor humanum in tenebris est, sine quo vi-
vere non valeo, sine quo bonum à malo discernere
non queo. Sequitur:

XI. *Amici mei & proximi mei adversum me appropinquaverunt & steterunt.*

Sciendum nobis est, quod hi qui spiritu prophetiæ replentur, sicut aliquando verba de se quasi de aliis proferunt, ita nonnunquam de Deo quasi de seipis loquuntur: ut in hoc quoque quod unum cum Deo sint innuant, cum Dei opera quasi sint sua narrant. Sic etiam fideles quique, quia in corpore Christi, quod est Ecclesia, positi, membra sunt Christi, de eo quasi de seipis aliquando loquuntur: ut dum verba capitis sui, Christum induti, quasi sint sua enunciant, alium esse qui per ipsos profatur, ostendant. Spiritus enim sanctus per eos loquitur, sicut ipsa Veritas Apostolis loquens testatur. Ait enim: *Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis.* Hinc etiam Paulus ait: *An queritis experimentum eius, qui in me loquitur Christus? Ipse est enim qui dixit: Aperi os tuum, & ego adimplebo illud.* Ipse etiam ait: *Ego ipse qui loquebar, ecce adsum.* Cum itaque non Prophetas, sed se locutum esse denunciat; profecto quia ipse in eis loqueretur, affirmat. Non autem admirandum est, si de seipso aliquando loquitur, qui intus præsidet: quandoquidem ipse est qui os & animam per officium obsequentis adimplet. Sic ergo & in hoc loco, enumeratis aliquibus humane infirmitatis miseris, passionem suam commemorat, ut capiti congruere quod convenit membris ostendat: & fiat nobis magnam consolationis remedium, si illum etiam passionis nostræ fieri participem cognoscimus, quem laborum quos patimur, futurum remuneratorem speramus; sicut etiam aliis loquitur: *Si me persecuti sunt, & vos persequentur.* Ait ergo: *[Amici mei & proximi mei adversum me appropinquaverunt & steterunt.]* Quasi dicat: Non solum membra mea illis, quibus prædictum est, modis conturbantur; sed etiam ego, ut virtutem in primo parente perditam eis restituiam, conturbationem auferam, lumen nihilominus amissum reddam, solus inter mortuos liber, factus sum obediens Patri usque ad mortem.

In qua morte, *[Amici mei & proximi mei adversum me appropinquaverunt & steterunt.]* Multi ex Judæis amicos se Christi dicebant, multi eum miracula facientem sequebantur: multi eum Dominum, multi vocabant magistrum; sicut legis doctor, qui cum vellet eum capere in sermone, dicebat: *Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces.* Proximos quoque eisdem appellat Judæos, secundum carnem sibi cognationem propinquos. *Neque enim fratres ejus credebant in eum.* Qui omnes appropinquaverunt Christo, non mente, sed corpore: non passibus fidei, sed processu nequitie: non voluntate sequendi, sed intentione nocendi. Quod factum est, quando congregati in atrio principis sacerdotum, qui dicebatur Caiphas, consilium fecerunt ut eum dolo caperent, & occiderent. Adversus eum steterunt, quando constanter accusabant eum, & quando clamantes dicebant: *Crucifige eum, crucifige eum.*

XII. *Et qui juxta me erant, de longe steterunt: & vim faciebant qui querebant animam meam.*

Scriptum est enim: *Tunc discipuli omnes relicto eo fugerunt.* Et iterum: *Stabant autem noti ejus de longe.* *[Et vim faciebant qui querebant animam meam.]* Volente Pilato Christum dimittere, Judæi clamabant: *Si hunc dimittis, non es amicus Cesaris.* Omnis enim qui se regem facit, contradicit Cesari. Vim ergo faciebant, qui judicem injuste judicare minis & clamoribus urgebant. Animam Christi Judæi querebant, non ut in eum crederent, sed ut illum perderent. Vel aliter: *[Vim faciebant,]* quia sua vi & potestate Christo mortem inferre putabant. Sed

S. Greg. Tom. III.

A ipse eis dicebat: *Nemo tollit à me animam meam, sed ego pono eam, & iterum sumo eam.* Et iterum: *Potestatem habeo ponendi animam meam.*

XIII. *Et qui inquirebant mala mihi, loquuti sunt vanitates, & dolos tota die meditabantur.*

Mala Christo principes sacerdotum inquirebant; quando falsum testimonium contra eum, sicut Evangelica lectio testatur, querebant. Et omnibus inquisitis, *[locuti sunt vanitates.]* Dicit enim Evangelista, *quia non erat conveniens testimonium ipsorum, sicut illorum qui dicebant: Hic dixit: Possum destruere templum Dei, & in tribus diebus reedificare illud.* *[Et dolos tota die meditabantur.]* Non enim casu aut ignorantia peccaverunt, qui scienter mendacia confinxerunt, Graviori ergo pena plectuntur, quia eorum delicta qui ex præcipitatione corrumpunt, exquisita per studium peccata transcendunt, sicut in eadem passione sua Veritas ait: *Propterea qui me tradidit tibi, manus peccatum habet.* Et alibi: *Si non venissem, & loquutus es: fuisset, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo.* Et iterum: *Si opera non fecissem in eis, que nemo alius fecit, peccatum non haberent: nunc autem & viderunt & oderunt, & me, & Patrem meum.* Tribus namque modis peccatum admittitur: aut ignorantia incurritur, aut infirmitate committitur, aut studio perpetratur. Sed sicut gravius est infirmitate, quam ignorantia delinquere; ita peius est studio, quam infirmitate peccare. Ignoranter quidem Paulus peccaverat, qui dicebat: *Qui prius fui blasphemus & persecutor, sed misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci.* Per infirmitatem verò Petrus cecidit, quando mentis suæ ædificium, fidei fundamento titubante concussit. Et quia subire mortem pertimuit, ad ostiariæ vocem, vitam negavit. Unde post stertum amaritudinis à Domino respicitur: quia electi quique eò citius miserationis divinæ divitias inveniunt, quò se si quando per carnis infirmitatem deliquerunt, durius & amaritius affligunt. Ex industria autem Judæi peccaverunt, qui eum quem inaudita miracula facientem videbant, execrabilis invidia facibus accensi, ut morti traderent, consilium querebant. Unde excusationem de peccato suo non habent: quia citi malum sit bona non agere, tamen nequius est bonorum doctorum acta odisse.

XIV. *Ego autem tamquam surdus non audiebam, & sicut murus non aperiens os suum.*

Disce qui maledicta & irrisiones pateris, in omnibus servare patientiam, & obrectantium linguas audire. Dissimula, ne si tu contumelias convicia retuleris, à doctrina Christi extorris inveniaris. Mediator namque Dei & hominum homo Christus Jesus, qui ad hoc venerat, ut humilitatis & patientiæ præberet exemplum, non solum injurias sustulit, sed nec conviciantibus respondit: nos in hoc instruens, ut quum perfidorum injuriis impetimur, etiam si vera dicere possumus, ad contumelias reddendas non erumpamus, ne ministerium correptionis in arma vertamus furoris.

XV. *Et factus sum sicut homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones.*

Sicut homo non audiens erat, cui nihil ad objecta respondentem, Pilatus dicebat: *Non audis quanta adversum te dicunt testimonia? Qui cogitationes iniquorum noverat, blasphemantium voces non audiebat.* Nulla enim blasphemia eum movere poterat, qui penitus omnem mutabilitatem ignorat, & qui posset eis vera pro falsis respondere; ut adimpleretur

B b ij

S. Greg. Tom. III.

S. Greg. Tom. III.

S. Greg. Tom. III.

S. Greg. Tom. III.

S. Greg. Tom. III.

S. Greg. Tom. III.

S. Greg. Tom. III.

S. Greg. Tom. III.

S. Greg. Tom. III.

quod de eo per Prophetam scriptum est: *Tanquam A*
ovis ad occisionem ductus est, & sicut agnus coram ton-
dente se sine voce, sic non aperuit os suum. Redar-
 gutiones enim in ore suo Christus non habebat, qui
 unde eos reprehenderet, nihil in cordibus, nihil in
 actibus eorum laudabile videbat. In ore redar-
 gutiones non habebat, qui unde eos reprehenderet,
 in promptu habebat: & in ore suo habebat unde
 posset eos redarguere, ex quo nullus umquam po-
 tuit mendacium audire.

XVI. *Quoniam in te Domine speravi: tu exau-*
dies me Domine Deus meus.

Quasi dicat: Ideo omnia patienter sustinui, ideo
 ad eorum contumelias non respondi, [*quoniam in*
te Domine speravi.] *Tibi enim Domine revelavi*
causam meam: in te Domine speravi; non in sapientia
 sæculi, non in divitiis mundi, non in viribus
 corporis, non in nobilitate carnis, non in tutamen-
 to principum, non in præsiidiis amicorum. Verba
 sunt hæc Christi secundum humanam naturam. Sic
 ergo & membrum Christi, si quando persecutionibus
 affligitur, si flagellis ateritur, si conviciis pro-
 vocatur, illum qui propositus est nobis forma iusti-
 tiæ, in omnibus imitetur: non deficiat si causa sua
 non auditur apud terrenum iudicem, sciens quoniam
 conscientiam habet in excelsis regem cælestem.
 Speret, quia si in hoc sæculo immeritò accipit dam-
 nationis sententiam, à Deo accipiet in celo coro-
 nam. Sciat, quia retributionis æternæ gaudium ne-
 quaquam in celo colligitur, nisi prius in terra cum
 fletu & gemitu & amaritudine seminetur, sicut scri-
 ptum est: *Euntes ibant & stabant, mittentes semina*
sua: venientes autem venient cum exultatione, por-
tantes manipulos suos. Sicut enim carne quiescente
 spiritus deficit, ita ea laborante convalescit. Et
 quemadmodum carnem mollia nutriunt, ita ani-
 mam dura ad alta sustollunt. Illa namque delecta-
 tionibus pascitur, hæc amaritudinibus vegetatur.
 Denique illam lenia resovent, istam vero aspera
 exercent. Et rursum, sicut carnem dura convulne-
 rant, ita spiritum mollia necant. Et sicut carnem
 laboriosa attenuant, ita spiritum delectabilia angus-
 tiant. Nos ergo quantum graviora in hoc mundo ten-
 tamenta perferimus, tantò spei nostræ anchoram
 in Deo immobilius figimus; ut dicere veraciter cum
 capite nostro possimus: [*Quoniam in te Domine spe-*
ravi, tu exaudies me Domine Deus meus.]

XVII. *Quia dixi, Ne quando supergaudeant mihi*
inimici mei: et dum commoventur pedes
mei, super me magna locuti sunt.

Gavisi sunt Judæi occiso Christo; sed non sunt ei
 supergavisi, quia in causa mortis ejus ipso sunt infe-
 riores inventi. Qui enim ut à morte redimeret ho-
 minem, mortis legibus subjacuit, tertia mox die
 victoriosissimè à mortuis surrexit. Hoc est quod ante
 omnia sæcula clementissimæ dispensationis modera-
 mine sapientia Dei statuerat: hoc est quod caro sine
 contagione peccati assumpta evidenter rogabat,
 cum diceret: *Pater, clarifica Filium tuum.* Hoc
 etiam multo antè tempore per Prophetam manifest-
 taverat, dicens: *Non dabis sanctum tuum videre*
corruptionem. Ipse enim dixit, & facta sunt. Sequi-
 tur: [*Et dum commoventur pedes mei, super me ma-*
gna locuti sunt.] Pedes dicti sunt Apostoli: quia si-
 cut pedes corpus deferunt, ita Apostoli Christum
 in omnium gentium notitiam detulerunt, juxta quod
 scriptum est: *In omnem terram exiit sonus eorum.*
 Qui nimirum commoti sunt, quando eum quem
 pati viderunt, esse filium Dei dubitaverunt; sicut
 ille qui dicebat: *Nos sperabamus quòd ipse esset re-*
dempturus Israel. Pedibus ergo commotis, super

Christum inimici ejus magna locuti sunt; quia A-
 postolis conturbatis & fugientibus, Judæi illum
 reum esse mortis judicaverunt. Possunt quoque hæc
 verba fidei animæ convenire. Habet namque fide-
 lis anima inimicos suos in hac vita; habet qui con-
 tra eam interius dimicent; habet etiam qui eam ex-
 trinsecus impugnent. Sed super eam inimici gaude-
 re non valent: quia consilij spiritu & fortitudinis
 repleta, & suggestiones diabolicas abdicat, & ra-
 biem persequentium calcat. Cujus affectus si timore
 aliquo senserint, qui persequuntur arcem inten-
 tionis, proposito promoveri; vel si cognoverint in-
 visibiles hostes pravis eam suggestionibus delectari,
 tantò graviores tentationes ingerunt, quantum magis
 de victoria confidentes, quasi unum ingrediendi
 aditum invenerunt. Difficilè enim inimico resisti-
 tur, si persuasionibus illius anima delectatur. Ideo
 ut non supergaudeant mihi inimici mei, confido.

Quoniam ego in flagella paratus sum: et do-
lor meus in conspectu meo semper. XVIII.

Malo enim occidi, quam vinci. Flagella libenter
 patior, persecutiones amplector, visitationes desi-
 dero, correptiones concupisco. Sancti viri in hac
 vita flagellari desiderant; ut flagellis correcti, &
 imminentes culpas videant, & commissa ante
 oculos ponant. Sæpe enim delinquentes oculos fla-
 gella aperiunt, quos inter vitia insolentiæ & securi-
 tatis tenebræ concludunt. Sæpe torpentis animus
 persecutionibus tangitur ut exciteetur: quatenus qui
 statum suæ rectitudinis per securitatem perdidit, in
 afflictione consideret quòd pervenit. Sequitur: [*Et*
dolor meus in conspectu meo semper.] Sicut causam
 reddidit quare visibiles inimicos non timeat, quasi
 imputet beneficio quod ipsi inferunt pro tormento:
 ita etiam quare versutias diaboli non timeat, sub-
 dendo manifestat: [*Et dolor meus in conspectu meo*
semper.] Scriptum est enim: *Cor quod cognovit ama-*
ritudinem anime sue, in gaudio illius non miscebitur
extraneus. Nam qui omnes vite præsentis ærum-
 nas frequenter cogitat, quam sunt tranquilla qua
 perdidit, quam confusa in quibus incidit, pensat:
 quia qui superne patriæ desiderijs accensus, mundo
 nequam & concupiscentiis ejus moritur, nullis vani-
 tatis mundanæ delectationibus occupatur.

Quoniam iniquitatem meam ego annuncia-
bo, et cogitabo pro peccato meo. XIX.

Qui peccatum suum confitendo annunciat, & pro
 ejusdem peccati satisfactione cogitare non cessat;
 quia nullam in mundo invenit requiem, in conspe-
 ctu suo semper habet dolorem. Unde cum dixisset:
 [*Dolor meus in conspectu meo semper;*] quasi quo
 modo hoc fieri possit quæreremus, subjecit dicens:
 [*Quoniam iniquitatem meam annuncia-*
bo.] Hæc sunt namque verè humilitatis testimonia, & iniqui-
 tatem suam quemque cognoscere, & cognitam voce
 confessionis nunciare, & nunciatam poenitentia satisf-
 actione delere. At contrà, omne pravorum ho-
 minum vitium est, & peccatum labendo committe-
 re, & commissum negando abscondere, & vulga-
 tum defendendo multiplicare. Sciendum tamen est,
 quia peccata sua sæpe & reprobi confitendo ape-
 riunt: sed quia novæ vitæ habitum immutare despi-
 ciunt, ea ipsa quæ confitentur, aere obstinati con-
 temnunt. Electi verò culpas suas non solum voce
 confessionis denunciant, sed etiam districtæ ani-
 madversiois eas se libere abolere procurant. Ad
 poenitentia namque se lamenta incitantes, occulta
 se increpatione dilaniant, & futuri judicij timore
 percussi, si qua in eis adhuc malè gesta lateant, dili-
 genter investigant. Sæpe enim quod torpentes latuit,
 stentibus innoscit. Et qui reatum suum securi ne-

sciunt, hunc in se contra se credi deprehendunt. Cogitemus ergo & nos pro peccato nostro, & amara illud pœnitentiæ invectione persequamur: ne dum culpas nostras pensare negligimus, peccati pondus per negligentiam augeamus. Sequitur:

XX. *Inimici autem mei vivunt, et confirmati sunt super me: et multiplicati sunt qui oderunt me inique.*

Occulti dispensatione consilij, conditor noster & culpas mortalium inspicit, & spatia vitæ disponit; ut diuturnæ vitæ tempora quibus justus utitur ad bene operandi auxilium, iniquus accipiat ad damnationis augmentum. Si enim accepta quis pœnitentiæ tempora divertit ad culpam, districtus cum venerit iudex, indulta misericordiæ spatia convertit ad penam. [*Et confirmati sunt super me.*] Ad hoc namque omnipotens Deus aliquando perverfos patitur diutius vivere, ut & ipsi malè viventes prava quotidie opera augeant, & contemptores sæculi ex eorum nihilominus persecutione clarescant. Qui fastu superbiæ tumentes, eò se gravius adversus electos erigunt, quò in mundo eis cuncta ad votum succedunt. Nec intelligunt, quòd in vita sua plerumque bona mali recipiant, & ideo eos aut rarò, aut numquam adversa conturbant. Nam & iniquitatum suarum fautores perditos quosque eò citius ij talesveniunt, quòd mundi gloriam quæstu & muneribus querunt. Unde & subditur: [*Et multiplicati sunt qui oderunt me inique.*] Nihil est iniquius, quàm odium pro dilectione rependere, mala pro bonis retribuere, pro correptione injurias respondere. Quod plerumque mali faciunt, cum justos qui eorum salvationem appetunt, execrabilis nequitie percussioibus affligunt. Atque ideo subjungit:

XXI. *Qui retribuunt mala pro bonis, detrahebant mihi, quoniam sequebar bonitatem.*

Qui reddit mala pro malis, bonus non est. Qui non reddit bona pro bonis, ingratus est. Qui autem reddit mala pro bonis, iniquus est. Solent namque perditii homines bene viventibus invidiosè detrahere, aut notam eis excogitati criminis infigere, aut puræ vitæ innocentiam, simulationem vocare. Quare autem hoc faciant, ostendit cum ait: [*Quoniam sequebar bonitatem.*] Bonitatem sequitur qui Christum imitatur. Cujus imitatores tantò, in hac vita graviora tentamenta perferunt, quantò longius corde à mundo discedunt. Dicit enim Apostolus: *Omnes qui pie volunt vivere in Christo, persecutionem patientur.* Et alibi scriptum est: *Multe tribulationes justorum.* Justi namque qui ea quæ Dei sunt, tota intentione desiderant; & supra mundum facti, mundana omnia quadam virtute dominationis conculcant, non solum in occulto cordis diabolicas infestationes tolerant, sed etiam perverforum malitiam decore suæ conversationis inflammant. Verùm quia ad superandum nullus invenitur idoneus, nisi qui fuerit virtutis divinæ fortitudine roboratus, qui persecutorum flagellis atteritur, qui detraherentium dentibus mordetur; præsentiam & auxilium divinæ majestatis exposulat, ut ejus fultus præsidio, contra omnia quæ patitur adversa convalescat. Ait ergo:

XXII. *Ne derelinquas me Domine Deus meus, ne discesseris à me.*

Illos proculdubio Dominus relinquit, quibus constantiam in tribulatione non tribuit. Necessariò enim sequitur, ut omni tentationi sit subditus, quicumque à Deo fuerit derelictus. Qui ergo tenta-

menta diaboli metuit, qui pati in hoc sæculo adversa pertimescit, ad Deum tota virtute se convertat: clamet ad Deum medullis cordis, & dicat: [*Ne derelinquas me Domine Deus meus.*] Quod verbum si cum affectu & desiderio sæpe replicare studuerit, puto quòd quamdam in eo dulcedinem sentiet, quam sermo noster explicare non valet. Sequitur: [*Ne discesseris à me.*] Sancta anima quæ solum Deum perfectè desiderat, precatur ut nec ad horam Deus ab illa discedat. Novit enim quia inter inimicos graditur: novit quia omni tempore diabolus sibi adversatur. Quia ergo omni tempore intelligit sibi imminere pericula, etiam momento temporis non potest esse secura.

Intende in adjutorium meum, Domine Deus XXIII. salutis mee.

Quasi dicat: Tu qui es adjutor in opportunitatibus in tribulatione, noli me velut alienum negligere, noli velut extraneum abdicare: immo [*intende in adjutorium meum.*] tuque me inter lethifera tentationum jacula protege, tu habes omni inimicorum incursione defende, tu in corde meo intelligentiæ lucem illumina, tu me auxilio tuæ virtutis circumda. Quod bene debes facere; quia [*tu es Dominus Deus meus.*] Te enim solum habeo Dominum, te solum confiteor Deum. Congruum ergo videtur, ut qui es restitutor salutis in primo parente perditæ, sis & conservator ejusdem in me per gratiam restitute.

C *PROOEMIUM QUARTI PSALMI Pœnitentialis.*

Nota est historia de qua titulus iste sumptus est. ^{2. Reg. 11. d} David enim captus pulchritudine Bethsabæ uxoris Uriæ, non solum cum ea carnaliter coiit, sed etiam occiso viro eam sibi in conjugium copulavit. ^{2. Reg. 12. b} Postea verò cum venisset ad eum Nathan propheta, eumque suo iudicio, inducta de ovibus similitudine, condemnasset, non solum peccatum cælare vel defendere noluit, sed etiam confessus quod fecerat, ad dura se pœnitentiæ lamenta convertit. In Psalmo tamen nulla fit de historia mentio, sed magna cognoscitur animi dolentis affectio. Admonemur autem in hoc Psalmo prospera metuere, & contra omnem sæculi felicitatem acrius vigilare. Sæpe namque præsentia gaudia sequuntur perpetua lamenta. Sicut enim per fletus ad gaudia ducimur, ita per gaudia ad fletum pervenitur. Ille nempe qui dixit: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur:* ipse ^{Matt. 5. a} met ait: *Ve vobis qui ridetis nunc, quia plorabitis & ^{Luc. 6. d} flebitis.* Quis sanctior David: qui cum Saulis persecutionibus urgeretur, non solum persequentem occidere non voluit, sed ipsi persecutori, cum ipsum occidere posset, pepercit. Tantò enim in Dei misericordia spem suam fixerat, quantò miserabiliùs infirmitatem suæ tribulationis sentiebat. Verùm ubi devictis hostibus, pressuris caruit, homicidium adulterio incautè securus adjecit. Admonemur etiam in hoc Psalmo carnales cupiditates restringere, & de ^{2. Reg. 21. b} Dei misericordia numquam desperare. Quisquis ergo desperans de venia, agere pœnitentiam dubitat, David pœnitentiam ad animum reducat. Audiamus & nos David clamantem, & nos cum eo clamemus: gementem, & congemiscamus. Audiamus flentem, & collacrymemur: correctum, & collatemur.

EXPOSITIO QUARTI PSALMI Pœnitentialis.

Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam. ^{PSAL. I. Vers. 1.}

Ponamus ante mentis oculos aliquem graviter vulneratum, & vix jam ultimos hujus vitalis auræ

trahentem anhelitus, qui & nudus in sterquilinio
jaceat, & vulnus nondum ligatum ostendat, adven-
nientis medici desiderio cōfici, & agnitum ut sui mi-
feretur precari. Vulnus enim animæ peccatū est; de
quo dicitur: *Vulnus & livor, & plaga tumens, non est*

Ijai. 1. b

circumligata, nec curata medicamine, nec forā oleo.

Agnosce interiorius vulnerate medicum tuum, & ei
peccatorum tuorum vulnera detege. Audiatur cordis
tui gemitum, cui omne patet cogitationis arcanum.
Moveant illum lacrymæ tuæ, & quadam illum im-
portunitate quærendi, semper ad eum alta de pro-
fundo cordis suspiria educito: perveniat ad eum do-
lor tuus, ut dicatur etiam tibi: *Transtulit Dominus*

*2. Reg. 12
d*

peccatum tuum. Clama cum David; vide quid ipse
dixerit: [*Miserere mei Deus secundum magnam mi-
sericordiam tuam.*] Quasi diceret: Ingenti vulnere
periclitator, quod nullus medicorum curare valeat,
nisi medicus ille qui est omnipotens, succurrat. Om-
nipotenti enim medico nihil est insanabile; qui sicut
medetur sine pretio, ita salutem restituit verbo. Des-
perarem ergo de vulnere, si non præsumerem de
omnipotente. [*Miserere mei Deus secundum ma-
gnam misericordiam tuam.*] Quærant parvam mi-
sericordiam, qui ignoranter contrahunt culpam. Ego
autem sicut graviter cecidi, ita etiam scienter pec-
cavi. Sed tu omnipotens medicus & contemptores
corrigis, & nescientes instruis, & contentibus
ignoscis. Utinam Domine Jesu ad me misericor-
dia motus digneris accedere, qui descendens ab
Hierusalem in Hiericho, proruens scilicet de sum-
mis ad infima, de vitalibus ad infirma, in angelos
tenebrarum incidi, qui non solum gratiæ spiritualis
mihi vestimentum abstulerunt, sed etiam plagis im-
positis semivivum reliquerunt. Utinam peccatorum
meorum vulnera, datā mihi recuperandæ salutis fi-
ducia, alliges, ne deterius sæviant si sanari despe-
rent. Utinam oleum mihi remissionis adhibeas, &
vinum compunctionis infundas. Quod si in jumen-
tum tuum me imposueris, se terra inopem, & pau-
perem de stercore suscitabis. Tu es enim qui pecca-
ta nostra pertulisti, qui pro nobis quæ non rapueras
exsolvist. Si in stabulum me Ecclesiæ tuæ duxeris,
corporis & sanguinis tui me refectioe cibabis. Si
curam mei egeris, nec præcepta tua prætereas, nec
fremementium rabiem bestiarum incurro. Custodiā
enim tuā indigeo, quamdiu carnem hanc corrupti-
bilem porto. Audi ergo me, Samaritanæ, spoliatum
& vulneratum, stentem & gementem, invocantem,
& cum David clamantem: [*Miserere mei Deus se-
cundum magnam misericordiam tuam.*]

Luc. 10. f

Ps. 112.

*1. Pet. 2.
d*

II. Et secundum multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitatem meam.

Peccata mea magna sunt & multa, & ideo non
solum magnam misericordiam expeto, sed etiam
multitudinem miserationum tuarum requiro; ne
pro aliis quod metuo subeam supplicium, si unum
solum non deleter peccatum. Per misericordiam,
miserentis affectum intelligimus; per miserationem
verò, ipsam misericordiæ exhibitionem signamus,
juxta quod scriptum est: *Misericors & miserator Do-
minus.* Superfluum enim esset utrumque ponere, nisi
esset varietas in significatione. Scire debemus quia
nemo est insanabilior eo, qui sibi sanus videtur. Il-
lud enim est clarum venturæ salutis indicium, si in-
cipit homo cognoscere semetipsum. Semetipsum
autem David cognoscebat, cum multitudinem mi-
serationum quærebat. Dicat & peccator cum eo:
[*Secundum multitudinem miserationum tuarum dele
iniquitatem meam.*] Immenas & innumerabiles
mundo exhibuisti misericordias, quando genus hu-
manum de servitute diabolicæ tyrannidis eripuisti,
& à peccatis suis in sanguine tuo electos tuos lavasti.
Lavet sanguis iste peccatorum meorum maculas, qui

apoc. 1. b

totius mundi potuit delere offensas. Non postulo à
te aurum, non lapides pretiosos, non laboribus &
navfragiis exquisita commercia, non peregrinas
merces de remotis terrenarum regionum multo ad
nos discrimine delatas, quæ etiam fortium sæpe vi-
rorum mentes effeminant, & falsæ pulchritudinis
imagine illectas captivant: verum quod omnibus
his est præstantius & pretiosius, remissionem pecca-
torum expeto. Quæ tunc vera esse probabitur, si
addito fructu penitentiae, gratiæ tuæ muneribus
cumulatur. Quid enim mihi prodest malorum quæ
feci impunitas, nisi etiam bene operandi subsequa-
tur facultas?

*Amplius lava me ab iniquitate mea, et à pec-
cato meo munda me.* III.

Quid iniquius, quam alienam contrectare uxorem?
Virum ejus nec scientem nec lacrymantem occi-
dere? Et hoc quidem fecerat Propheta de gregi-
bus ovium sublatus, de post fetantes ad regni gu-
bernacula assumptus, corporis fortitudine prædi-
tus, spiritualis gratiæ donis illuminatus. Qui tantò
gravius ceciderat, quantò celsius & regni gloriæ &
excellentiâ virtutum ceteris præciminebat. Gloriæ
namque præcedentis præconium, sequentis culpæ
adauxit reatum. Tantò enim quisque gravius cor-
ruit, quantò antequam caderet, in conspectu Dei
altiùs ascendit. Dicat ergo: [*Amplius lava me ab
iniquitate mea.*] Profit mihi Domine quòd cecidi:
laventur cum hac macula notæ delictorum, quas
hactenus neglexi. Sæpe namque dum quædam malè
gesta plangimus, ipsa vi amaritudinis ad discutiendos
nos excitati, alia in nobis plangenda invenimus.
Quæ admissa eò facilius oblivioni tradimus, quò
ea vel nulla vel levia putamus. Sed succrescens
amaritudo penitentiae, non solum majora peccata
cordi nostro congerit, sed etiam minima quæque
ad memoriam reducit. Quæ omnia tantò obstina-
tius prosequimur, quantò omne malitiæ germen vi-
gilantiùs extirpare de corde conamur. Lavatur ergo
amplius, qui non solum quod in se punit peccatum
dimittitur, sed etiam alia quæ obdlexerat oblivio,
nihilominus delentur. Aquæ, quibus diluitur ini-
quitas, dona sunt sancti Spiritus: quæ quasi torrens
de supernis venientia, sicut electorum corda ut ger-
minent irrigant, ita etiam ab omni inquinamento
carnis & spiritus emundant. De hoc quippe torrente
scriptum est: *Fluminis impetus laticat civitatem*

Di. [*Et à peccato meo munda me.*] Inquinavit me
facinorum colluvies, polluit peccati contagium: sed
ad fontem confugio misericordiarum. Potens es me
& ab iniquitate abluere, & à peccato mundare. In-
quæ egi innocentem opprimens; peccatum feci mihi
ipsi non parcens. Sciebat enim Propheta, quia qui-
cumque molitur lædere alium, priùs proprio jaculo
percutit semetipsum. Quid crudelius, quam se-
metipsum occidere? Si os mentientis occidit ani-
mam, quantò magis gladius ferientis extinguit vi-
tam? Unde scriptum est: *Miserere anime tuæ, pla-
cens Deo.* Et iterum: *Qui sibi nequam est, cui bo-
nus erit?*

*Quoniam iniquitatem meam ego cognosco:
& peccatum meum contra me est semper.* IV.

Quasi diceret: Scio quem invocem. Justum in-
voco, qui & peccata odio habet, & ista impunita
non dimittit. Sicut ejus misericordiam expeto, ita
etiam justitiam ipsius attendo. Non sic postulo mi-
sericordiam accipere, ut velim ab eo justitiam suam
auferre. Nolo ut peccatum meum remaneat impu-
nitum. Sic misericordia est ut peccati ignoscat; sic
justitia est ut peccatum impunitum non transeat.
Sed quia peccatum meum ego ipse paveo, ideo ut

*Ps. 41.
Ecl. 10.
Ecl. 10.
d*

tu me non punias, tam vehementer exoro. Ideo agnosco, ut tu ignoscas. Ergo miserere mei, lava munda, [quoniam iniquitatem meam ego agnosco: & peccatum meum contra me est semper.] Non posui super dorsum quod feci, non intueor alios oblitus mei. Non affecto de oculo fratris festucam ejicere, & trabem quæ in oculo meo est, non considerare. [Peccatum meum contra me est semper.] Quicumque misericordiam Dei invenire desiderat, necesse est ut jam graviter peccata agnoscat, puniat culpas fletibus, faciem Domini in confessione præveniat, ponat ante cordis oculos & culpas operis, & ultimæ terrorem animadversionis: penset quàm discretus judex veniat, qui ideo peccatores sustinet, ut eis conversis minus inveniat quod condemnet. Ascendat tribunal mentis suæ, constituat se ante se, videat fœditatem suam ut corrigat, ne volens tandem videat & erubescat. Sit sibi judex incorruptus, torqueat eum timor, erumpat confessio, ut cum Propheta possit dicere Deo: [Iniquitatem meam ego agnosco.]

V. *Tibi soli peccavi, et malum coram te feci: ut justificeris in sermonibus tuis, et vincas cum judicaris.*

Homo homini non peccat, quia eum aut par aut gravior culpa inquinat. Deus solus justè peccata ulciscitur, quia ipse solus est, in quo non potest inveniri quod puniatur. Quia ergo solus Deus parcat, solus justè judicat; ipsum solum ostendit qui peccat. Quò enim se quisque peccando dissimilem Deo facit, eò tremendam superni judicis majestatem offendit. Clamet ergo ad Deum peccator, clamet iniquitatum suarum confcius, clamet medullis cordis, & dicat: [Tibi soli peccavi,] quia tu solus es sine peccato: [& malum coram te feci.] Ab aliis quidem peccatum meum ignorari potuit, te autem latere nequivit. Penetrabilior enim omni gladio ancipiti penetras usque ad divisionem animæ & spiritus, artuum quoque & medullarum, & discretor es cogitationum cordis. Nulla creatura in conspectu tuo est invisibilis: quia omnia nuda & aperta sunt oculis tuis. Intantum es sine peccato, ut etiam [justificeris in sermonibus tuis, & vincas cum judicaris.]

Rom. 3. a Scribit Apostolus, dicens: Est autem Deus verax, omnis autem homo mendax; sicut scriptum est: [ut justificeris in sermonibus tuis.] Si Deus verax est, necessario in verbis suis justus est. Nam si in sermonibus suis falsa veris infereret, justus omnino non esset. Sed absit à fidelium cordibus, ut esse in Deo mendacium putemus. Fidelis enim est in omnibus verbis suis, & sanctus in omnibus operibus suis, sicut ipse etiam ait: *Calum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt.* Deum ergo veritas justificat, hominem verò mendacium condemnat. Sequitur: [Et vincas cum judicaris.] Prævidebat Propheta Deum in carne venturum, qui humano condemnandus esset judicio, ut æternæ mortis homo careret tormento; ideoque ait: [Et vincas cum judicaris.] Quasi diceret: Omnes qui judicati sunt, etiam si multum fuerint in virtute proveci, non omnino injustè subierunt judicium; quia antequam judicarentur, aliquo modo commiserunt peccatum: tu verò cum mortis injustæ sententiam acceperis, quia solus homo inter homines ab omnibus peccatis es immunis, vincis ergo omnes judicatos, cum judicaris: vel tu Deus Pater in Filio, vel tu Deus Verbum in homine assumpto. Quod tamen intelligi & aliter potest, quasi dicat: Ideo tu miserearis precor, ut laves, ut mundes: [ut justificeris in sermonibus tuis.] Id est, verax appareas in promissis. Promissisti enim justis regnum æternum, & virtutum amatoribus vitæ æternæ brevium præparasti. Sed nisi me & alios justifies, non poteris invenire quos non

Ps. 144
Mat. 24

damnes. Justifica ergo me, [ut tu justificeris in sermonibus tuis, & vincas cum judicaris.] Judicant te, qui negant post lapsum reparationem fieri, & remissionem peccatorum nemini dandam adstruunt. Quos, si mihi peccatum remiseris, velut fabricatores mendacij & perverlorum dogmatum cultores superabis. Vel justifica me, [ut justificeris in sermonibus tuis.] Promissisti enim quòd de stirpe mea carnem sis assumpturus: sed si me de tanto non emundes scelere, de cujus semine carnem assumas videor indignus. Tu enim es qui dixisti: *De fructu ventris tui ponam super sedem tuam.* Lava me ab iniquitate, ne sim fraudatus à promissione. [Et vincas cum judicaris.] Judicatus Dominus vicit; quia unde in passione succubuit, inde majorem sui gloriam resurgendo manifestavit. Judicatus vicit; quia quorum ad tempus judicium moriendo subiit, eos justo judicio condemnatos æterna morte multavit.

Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.

Opus est Domine ut miserearis; quia ab ineunte vitæ primordio in peccati foveam incidi, & concupiscentiæ carnalis fordibus inquinata nativitas meè initia contraxi. Non in me illa quam noviter admisi, sola viget iniquitas; habeo in me etiam ex veteri quod ignoscas. [Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum.] Non ideo homines in peccatis concipiuntur, quia peccatum sit conjugibus commiseri: hoc enim opus castum non habet culpam in conjugè, quia nuptiale fœdus non exorbitat à fide. Deus enim copulam maritalem instituit, quando masculum & feminam in principio creavit. Qui quidem sine peccato filios ederent, si in paradiso positi, in conditoris obedientia persistissent. Sed quia à statu rectitudinis primus homo peccando corruit, peccati pœnam ad filios misit. Carnalis enim delectatio pœna peccati est; quæ ex radice peccati ita contrahitur, ut nullus absque illa in mundo generetur. Sed sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur. Confiteatur ergo pœnitens de culpa quod meruit, ut consequi valeat de venia quod cupit.

Ecce enim veritatem dilexisti: incerta et occulta sapientia tua manifestasti mihi.

Id eo vias meas à principio arguo, peccata mea ego ipse condemno, quia veritatem dilexisti. Veritatem Deus diligit; quia sine ultione delictum non deserit. Aut enim hoc homo in se puniens persequitur, aut postmodum Deus districto examine ulciscitur. Sive ergo sit magna sive parva iniquitas, nisi puniatur ab homine pœnitente, punietur à Deo judicante; sicut per quemdam sapientem dicitur: *Sciens quia non parceres delinquenti.* Delinquenti non parcutur, quia sine vindicta peccatum non relaxatur. Veritatem itaque Deus diligit, quia justum judicium non prætermittit. [Incerta & occulta sapientie tue manifestasti mihi.] Qui non est securus de munere veniæ, non est vehemens in executione vindictæ. Et quidem ante adventum Christi incertum fuit, si graviter lapsi possent habere veniam, & peccatorum remissio complures latuit: sed David, qui Redemptorem mundi ut peccata tolleret, futurum præviderat, de peccatorum indulgentia non dubitabat. Non ignorabat opus sapientiæ Dei à sæculis absconditum, ante omnia tempora dispositum, exhibitum in fine sæculorum. Dei namque sapientia Filius Dei est, de quo scriptum est: *Christum Dei virtutum. & Dei sapientiam.* Ipse est per quem omnia facta sunt, & sine quo factum est nihil. Ipse est de quo Propheta dicit: *Omnia in sapientia fecisti.* Dignum autem fuerat ut per eum fieret remissio, per

Gen. 14

1. Cor. 15

VII.

Job. 9. d
Lib. 9.
Mor. 17
in fine

1. Cor. 1.
Joan. 1. a
Ps. 103. 2

S. REGO
LIM
5m. 3

quem facta fuerat creatio : & ipse esset largitor gratiæ , qui fuerat omnibus auctor naturæ . Quam remissionem sicut in tempore gratiæ contentibus tribuit , ita ante adventum suum eum expectantibus prærogavit . Hæc sunt incerta & occulta divina dispositionis consilia , omnibus gentibus per Dei sapientiam ultimis temporibus revelata . Quæ quia David per spiritum cognoverat , de Dei confidenter misericordia præsumebat . An non Ninivitis incerta erant , qui penitentiam agentes super prædicatione Jonæ , hæsitando dicebant : *Quis scit si convertatur & ignoscat Deus ?*

VIII. *Asperges me hyssopo . & mundabor : lavabis me , et super nivem dealbabor .*

Hyssopus est herba humilis , saxo quidem adhærens , & parum utilitatis in se ipsa sui facie ostendens , quæ tamen pulmonis inflationem deprimit , & virtutis suæ acrimoniam si conteratur ostendit . Quid ergo per hyssopum , nisi Christi humilitas designatur ? Ipsa est enim quæ omnem in nobis reprimat contumaciam , sicut herba illa pulmoni inflato adhibet medicinam . Quis etenim jam dedignetur in mundo se pro Deo abjicere , cum audiat Dei Filium opprobria & derisiones subiisse ? Quis supplicium pro Deo perpeti arbitretur dedecus , cum ipse Rex regum & Dominus dominantium morte turpissima propter nos sit condemnatus ? Præsertim cum ipse sit nobis positus forma justitiæ , cujus & audire imperia , & sequi debeamus exempla ; sicut ipse in Evangelio ait : *Discite à me , quia mitis sum & humilis corde .* Juxta Legis quoque testimonium , in quos mundabat eisdem herbe fasciculus , vacæ rufæ cruore intinctus . Quid autem per vaccam , nisi ad sacrificium assumpta incarnationis Dominicæ infirmitas designatur ? Sicut enim per masculinum sexum solet fortitudo intelligi , sic & per femininum potest infirmitas designari : & de eo scriptum est : *Quia est mortuus est ex infirmitate , sed vivit ex virtute Dei .* Ipse est enim summus pontifex noster , qui in ara crucis pro totius mundi sanitate , sui corporis hostiam obtulit . Pontifex videlicet futurorum bonorum , qui per proprium sanguinem in sancta , æterna redemptione inventa , semel intravit . Hæc autem vacca rufa dicitur , ut in ea sanguinis Christi rubor evidenter demonstraretur . De quo in Canticis canticorum sponsa loquitur , dicens : *Dilectus meus candidus , & rubicundus* Candidus nimirum ex divinitatis specie , rubicundus ex passionis cruore . Hoc itaque hyssopo ille solummodo aspergitur , qui vias Dominicæ passionis imitatur . Sanctificatur verò aspersus , sicut per Paulum dicitur : *Si enim sanguis hircorum & taurorum , & cinis vitule aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis : quanto magis sanguis Christi , qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo , emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis ad serviendum Deo viventi ?* Sequitur : *[Lavabis me , & super nivem dealbabor .]* Quemadmodum corpus aqua lavat à squaloribus sordium , ita gratia sancti Spiritus animam purgat à maculis peccatorum . Quod verò ait : *[Et super nivem dealbabor ;]* ostendit quia nulla pulchritudo quæ inest corpori , valet decori sanctæ animæ comparari . Quid namque in corporibus nive candidius ? Et tamen qui vias passionis Christi sequitur , super nivem dealbatur . De sanctis etenim scriptum est : *In sti fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum .* Quis verò ignoret solem nive candidiorem ? Præterea candor nivis citò præterit , decor autem sanctorum in æternum manebit .

IX. *Auditui meo dabis gaudium & letitiam , & exultabunt ossa humiliata .*

Tunc quidem verum & inestimabile gaudium

habituri sunt sancti , quum impiis æterna morte mulctatis , & in horrendam perpetui cruciatus voraginem per extremæ damnationis sententiam missis , audituri sunt : *Venite benedicti Patris mei , percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi .* In eo autem quod ait : *[Gaudium & letitiam ;]* duplicem sanctorum venerationem intellige ; qui visione claritatis in illa die , quantum cogitare non possumus illustrati , sicut animarum perfruuntur beatitudine , ita etiam corporis vestientur incorruptione . De ipsis enim scriptum est : *In terra sua duplicia possidebunt .* Sancti etenim viri mundi gloriam mentis despectu calcantes , omnes in se carnales voluptates mortificant , ut in Deo postmodum perenniter vivant . Qui quoniam mundi miseria pro Deo pati minimè refugiant , beatitudinis æternæ retributionem acquirunt . Quæ nimirum beatitudo & animabus eorum ante resurrectionem tribuitur , & corporibus nihilominus post iudicium conferetur ; sicut in Apocalypsi Joannes Apostolus scribit , dicens : *Vidi sub altari Dei animas interfectorum propter verbum Dei , & testimonium quod habebant , & clamabant voce magna , dicens : Usquequo Domine sanctus & verus non vindicas sanguinem nostrum , de his qui sunt in terra ? Et data sunt eis singula stolas alba , & dictum est illis , ut requiescerent tempus adhuc modicum , donec impleatur numerus confessorum & fratrum ipsorum , qui interficiendi sunt sicut & illi .* Quid namque est singulas illis stolas albas tribuere , nisi animabus eorum beatitudinis æternæ immortalitatem conferre ? Quid verò est , donec electorum numerus impleatur requiescere , nisi futuræ resurrectionis gloriam expectare ? In qua nimirum iterum singulas stolas albas accipiant ; quia immortalia & incorruptibilia corporum suorum vestimenta resument . Quia ergo sancti viri ad æternæ felicitatis præmia non solum anima , sed etiam corpore post iudicium transeunt , rectè de eis dicitur , qui in terra sua duplicia possidebunt . Huius incrementa felicitatis Propheta intuens , ait : *[Auditui meo dabis gaudium & letitiam , & exultabunt ossa humiliata .]* Animarum nostrarum ossa virtutes sunt , quæ nimirum in hac vita humiliantur , quia assiduis tentationum impugnationibus indefinenter turbantur . Tentatio enim est vita hominis super terram ; in æterna autem vita non solum invictæ potestatis accipiant fortitudinem , sed etiam nullam vitiorum adversantium sentient impugnationem .

X. *Averte faciem tuam à peccatis meis , et omnes iniquitates meas dele .*

Quia peccata sua semper habet præ oculis , meritò rogat ut Deus faciem suam avertat ab ipsis . Superius nempe Propheta dixerat : *[Peccatum meum contra me est semper .]* Qui ergo peccatum suum semper videbat , continuum pro eo dolorem in corde gestabat . Et ideo oculos ab ejus peccato Deus avertit , quia ipse illud sine cessatione animadvertit . Non enim Deus eorum peccata ulciscitur , qui in occulto cordis de pravorum operum memoria affliguntur . Qui nimirum ad hoc semetipsos judicant , ut terribile omnipotentis iudicium evadant , juxta illud Apostoli : *Si nosmetipsos dijudicaverimus , non utique judicabimur .* At contra reprobi , quia ea quæ commiserunt , nequaquam conspiciunt , actus suos à conspectu iudicis non abscondunt . Et quantò magis errores suos ipsi considerare refugiant , tantò magis eos conspectui divinæ majestatis opponunt . Delinquentium autem mala Deus videt , non ut approbet , sed ut condemnet : non ut foveat , sed ut puniat : non ut semper patiat , sed ut in iudicio ulciscatur . Denique oculi Domini super facientes mala , ut perdat de terra memoriam eorum . Gravis ultio , non solum de terra mala facientes expellere , sed etiam omnem penitus memoriam eorum abolere .

abolere. Consideremus ergo mala quae fecimus, & ea ante mentis oculos sine intermissione ponamus: ne cum ante iudicis illius conspectum venerimus, tunc primum quidquid gesserimus, nolentes videamus. Impoenitenti enim Deus terribiliter minatur, dicens: *Existimasti iniquè quòd ero tui similis: arguam te, & statuam contra faciem tuam.* Similis tui essem, si peccatum tuum impunitum dimitterem. Tu enim illud non solum non vis punire, sed & post tergum projecis, ne possis videre. Ego autem qui illud video, quid faciam? Numquid impunitum dimittam? Iudex sum & justus, iudex sum & ultor iniquitatum: Quomodo ergo injustè judicabo? Quomodo veritatem mendacio mutabo? Tacui, numquid semper tacebo? Tacui, quia misericordiam praerogavi. Iniquitatem tuam dissimulavi, tempus poenitentiae indulsi. Sed numquid semper tacebo? Immo arguam te, & statuam contra faciem tuam. Arguam quidem te de mendacio, quando cordium consilia manifestabo. A peccatis tuis avertis oculos tuos, & quamdam tibi vanae spei securitatem promittis. Et quia ipse te non vides, quòd nec te videam suspicaris. Putas quòd te non videam fornicantem, quem video adulterium cogitantem? Ex hoc itaque te arguam, & statuam contra faciem tuam. Si non vis hic attendere faciem tuam, faciam ut agnoscas miseriam tuam. [*Et omnes iniquitates meas dele.*] Per Prophetam Dominus dicit: *Ego sum qui deleo iniquitates tuas; & memor non ero: tu autem memor esto, & iudicemur.* Audi qua conditione iniquitatum tuarum se esse immemorem dicat, videlicet si tu memor fueris. Cave ergo ne unquam quod deliquisti, à memoria tibi excidat, aut aliqua oblivione peccata tua obliteres: ne si carnalium voluptatum illecebris captus, iniquitatum tuarum memor non fueris, dicatur tibi in tempore necessitatis: *Projecisti sermones meos retrorsum.*

XI. Cor mundum crea in me Deus: & spiritum rectum innova in visceribus meis.

In Evangelio scriptum est: *Beati mundo corde.* Si illum qui ab omni peccato mundus est, in cordis nostri hospitio habere volumus, oportet primum ut illud ab omni vitiorum sordibus purgemus. Emundemus ergo interiora mentis nostrae, & diligenter peccatorum nostrorum secreta scrutemur, ne ex affectu nostro peccati delectatio pullulet; ne turpe desiderium cor in occulto titillet, ne passionum ex eo contentiones prodeant, ne perverfarum cogitationum dispersiones aliquando erumpant. Templum enim Dei non potest esse pollutum, quia scriptum est: *Templum Dei sanctum est, quod estis vos.* Verum quis gloriabitur mundum se habere cor, aut immunem esse se à peccato? Si Propheta pollutum labiis se esse asserit, cuius os Seraphim carbone quem susceperat de altari, purgavit: quid dicturi sumus nos, quos luxuria inquinat, invidia angustat, ambitio precipitat, superbia exaltat? Non est enim virtutis humanae ita ab illicitis motibus mundare animum, ut perstreptentium voces non sentiat cogitationum. Sed quia Deo nihil est impossibile, clamemus ad Deum tota virtute: [*Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innova in visceribus meis.*] Vide ordinem: primum cor mundum, deinde spiritum rectum Propheta à Deo requirit. Prius enim abrenunciandum est tibi omni peccato, & omnis à corde vitiorum seditas eliminanda; ut omne quod agitur aut dicitur, eò purum in conspectu Dei ac lucidum appareat, quòd ex bonae intentionis origine quasi de puro quodammodo fonte manat. Quomodo enim poterit esse perspicuum, quod in ipsa origine fuerit vitiatum? Scriptum est enim: *Bonus homo de bono thesauro profert bona, & malus homo de malo thesauro profert mala.* Omnibus igitur carnalibus de-

S. Greg. Tom. III.

A sideriis à corde exclusis, pete à Deo ut spiritum rectum renover, ne forte spiritus ille immundus inveniens domum de qua exivit vacantem, assumptis aliis septem nequioribus se, cum eis ibi habitet, & fiant novissima tua pejora prioribus. Hæc est autem spiritus recti innovatio, ut omnem mundi gloriam mente despicias, mentem medullitis in conditoris tui amore infigas; illatis contumeliis patientiam custodias, & custodiâ patientiâ dolorem à corde repellas, omnibus te per humilitatem inferiorem deputes, de morte inimici nullatenus exultes, aliena non ambias, propria egentibus distribuas, amicum in Deo, & inimicum propter Deum diligas, in afflictione proximi teipsum per compassionem affligas. Hæc quidem est illa spiritus innovatio, quam persuadet Apostolus, dicens: *Renovamini spiritu mentis vestrae, & induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est, in iustitia & sanctitate veritatis.* Et iterum: *Si quis igitur in Christo nova creatura, vetera transferunt, & ecce facta sunt nova.* Ad veterem quippe hominem pertinet, mundi hujus gloriam concupiscere, animum à Deo avertere, patientiam non servare; opportunitatem vindictæ exquirere, melioribus quibusque despectis superbit, aliena diripere, propria retinere, nullum propter Deum diligere, de inimici morte gaudere. Hæc autem omnia ille respuit, qui Deum induit, quique in novitate vitæ ambulare contendit.

XII. Ne projicias me à facie tua, & spiritum sanctum tuum ne auferas à me.

A facie Dei projicitur, cui spes veniæ post peccatum negatur. *Qui enim peccaverit in Spiritum sanctum, non remittetur ei neque in hoc saeculo, neque in futuro.* Quis est autem qui peccat in Spiritum sanctum, nisi qui non credit remissionem peccatorum? Remissio enim peccatorum, opus Spiritus sancti est. Nam & de baptismo Christi, in quo remissio peccatorum danda erat, dixit Joannes: *Ipse vos baptizabit in Spiritu sancto & igne.* Unde etiam super baptizatum Dominum in columbæ specie Spiritus sanctus descendit; ut ex hoc aperte ostenderet, quia spiritalis gratia per lavacrum baptismatis credentium corda mundaret. An non in Spiritum sanctum Cain peccavit, quando dixit: *Major est iniquitas mea, quam ut veniam merear?* Et quia de venia desperavit, ideo dixit: *Ecce ejicis me à facie tua.* De quo & postea subditur, quòd egressus sit à facie Domini. Vides quemadmodum ille qui in desperationis foveam labitur, à facie Dei projiciatur. [*Et spiritum sanctum tuum ne auferas à me.*] Attende qualiter postulat, ne spem veniæ post peccatum amittat. Ubi Spiritus sancti præsentia est, ibi desperatio esse non potest. Fides enim in spiritu datur, sicut Apostolus ait: *Denique ipse postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Et nemo in spiritu Dei loquens, dicit anathema Iesu.* Nam in eo clamamus: *Abba pater;* quia scriptum est: *Veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate.*

XIII. Redde mihi letitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me.

Lætabatur Propheta de adventu Filij Dei antequam peccaret: & certus quòd de suo nasciturus erat femine, antequam laberetur gaudebat. Sed postquam uxoris Uriæ amore deceptus modum in peccando non habuit, ne sibi Deus hoc offensus subtraheret, quod antea placatus promiserat, formidavit. Ideoque ait: [*Redde mihi letitiam salutaris tui.*] Salutaris quis est, nisi Dei hominumque mediator? De quo iste idem Propheta in persona Dei Patris dixerat: *Propter miseriam inopum & gemitum pauperum nunc exurgam, dicit Dominus. Ponam in salutaribus*

Cc

S. GREG. TOM. III.

fiducialiter agam in eo. Exurgere enim dicitur Deus Pater, cum Filium mittit: qui quasi jacere visus est, cum servos misit. Illi enim neminem salvare potuerunt: sed filius hominis venit querere, & saluum facere quod perierat. Ideoque perfectam & manentem saluationem in eo se positurum adstruit, & in eo fiducialiter se dicit agere, quem constat nihil omnino peccati habuisse. Qui enim gravium sibi conscius est delictorum, non potest fiducialiter agere: quia poterit cum vel ille quem corripit reprehendere, vel conscientia propria remordere. Redemptor vero noster ed liberè loqui potuit, quod nunquam peccati maculam ex nativitate, vel etiam ex operatione contraxit. Unde turbis Judæorum & principibus sacerdotum invidentibus & detrahentibus ipse dicebat: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Fiducialiter ergo agebat, quem in nullo conscientia accusabat. Nam & de eo scriptum est, quod erat docens *Mat. 7. d* tanquam potestatem habens, & non sicut Scriba & Pharisei. Hujus ergo salutatis sibi reddi lætitiã David postulat, in quo omnis ante adventum ipsius electus sperabat. [*Et spiritum principis confirma me.*] Solet quibusdam contingere, ut dum se purgatos per satisfactionem reputant, ab interne mentis custodia animum resolvant. Qui quidem ipsa sua elatione depressi, eò deterius corruunt, quò sibi de indulgentia blandientes, vanæ spei securitatem promittunt. Inde est quòd Propheta exorat, dicens: *Pf. 35. c* Latetur cor meum, ut timeat nomen tuum. Non dicit latetur, ut securum sit; sed latetur, ut timeat. Ac si apertè dicat: Ita me correctum facito gaudere de venia, ut tamen nunquam definam esse suspectus de culpa. Sic & in hoc loco, postquam sibi reddi salutatis Dei lætitiã petiit, ne sibi dimissus ad deteriora proueret, illico adjunxit: [*Et spiritum principali confirma me.*] Sciebat enim quia infirma est omnis anima, nisi sancti Spiritus fuerit virtute firmata. Nam & de Apostolis dictum est: *Pf. 32. a* Verbo Domini califirmati sunt, & spiritus oris ejus omnis virtus eorum. Quid enim cælorum nomine, nisi sancti Apostoli designantur? Qui nimirum verborum imbrius terram cordis nostri inebriant, venturi iusticij minis & terroribus intonant, miraculorum signis & operum sanctitate coruscant. Denique ipsi sunt, qui enarrant gloriam Dei. Quibus profectò tunc Spiritus virtutem tribuit, eum in igneis linguis apparet, in cordibus eorum divini flammæ amoris accendit. Quod quidem apertè cognoscere possumus, si quales ante, quales post adventum sancti Spiritus fuerunt, perpendamus. Qui enim ad passionem tendentem magistrum fugientes reliquerant, postmodum per adjunctam sancti Spiritus gratiam roborati, constanter & publicè nomen Christi prædicabant. Nam ut reliquos prætermittamus, ipse Apostolorum princeps qui mori metuens vitam negaverat, quam factò conventu, cæsis Apostolis, sacerdotes & Scribæ ne in nomine Christi loquerentur, prohiberent, aiebat: *Obedire oportet Deo magis quam hominibus.* Cælorum igitur virtus de Spiritu sancto est, quia per infusam sancti Spiritus gratiam facti sunt in Christi confessione fortes Apostoli, qui prius fuerant ex fragilitate carnis infirmi. Nisi enim promissa charismatum dona illi Dominici gregis pastores susciperent, eorum corda nullo virtutis decore claruissent. Hæc namque virtus Spiritus, sicut ab omni pœnarum & mortis timore quos repleverit efficit liberos, ita ab omni diabolicæ reddit tentationis incurfu securos. Meritò ergo cui salutatis Dei in remissionem peccatorum lætitiã redditur, postulat ut in vera innocentia spiritus principalis virtute confirmetur.

XIV. *Docebo iniquos vias tuas, & impij ad te convertentur.*

Illos divina clementia à peccatis per remissionem

A efficit liberos, quos prævidet utilitati Ecclesiæ post conversionem profuturos. Unde Anania de Saulo dixit: *Vade, quoniam vas electionis mihi est iste, ut porret nomen meum coram gentibus, & regibus, & filiis Israël.* Magno igitur fructu dimissa sunt illi à Deo peccata. Qui enim prius blasphemus, & persecutor, ac injuriosus extitit, postmodum plus omnibus laboravit. Propheta ergo qui deleri iniquitates suas, & Spiritu sancto confirmari à Domino postulat, quòd non sine fructu hoc sit futurum affirmat, dicens: [*Docebo iniquos vias tuas.*] *Universe via Domini misericordia & veritas.* Misericordia est, qua sine ullis præcedentibus meritis, pœnitentibus veniam tribuit: veritas, qua post gratiam vocationis & veniæ, peccata impœnitentium punit. Ille ergo cui peccata dimituntur, vias Dei iniquos docet, cum peccantibus si respuerint, exemplo sui spem tribuit veniæ, & inconvertibilibus, nisi ad veniam redeant, infert timorem gehennæ. [*Et impij ad te convertentur.*] O quàm utilis est peccatorum remissio, quæ convertos non solum à peccatis liberos efficit, sed etiam alios à via impietatis & injustitiæ retrahit, flamma charitatis accendit. Hæc est enim charitatis evidens probatio, ut cui per gratiam Dei contigerit à peccatorum vinculis eripi, ipse ex zelo justitiæ studeat ad spem veniæ delinquentes hortari. Nullum quippe tam gratum Deo est sacrificium, quàm zelus animarum. Exerceat ergo se in via Dei, qui Deus peccata dimisit, & exemplo suo peccatores quosque ad pœnitentiæ confugere remedium admoneat. Non sit arbor infructuosa, aut otiosus operarius; sciens quia non solum manè venientibus ad vineam merces promittitur, sed etiam circa undecimam horam vocatis, vitæ æternæ denarius præbetur.

XV. *Libera me de sanguinibus, Deus Deus salutis meae: & exultabit lingua mea justitiam tuam.*

Nisi primitus me à peccatis liberaveris, non potero alius esse exemplum conversionis. Libera ergo me de sanguinibus, desideris videlicet carnalibus, quæ militant adversus animam. Caro enim & sanguis regnum Dei non possidebunt. [*Deus Deus salutis meae.*] Nota in repetitione nominis magnum affectum cordis, quasi dicat: Meritò te ut me salves invocò, quia tu solus es auctor salutis meæ. Nam Domini est salus. A te solo est salus, quia ab omnibus aliis est infirmitas, vanitas vanitatum, & omnia vanitas. *Pf. 32. Non salvabitur rex per multam virtutem, & gigas non salvabitur in multitudine virtutis sue.* Denique fallax equus ad salutem. Ex quibus verbis colligitur, quòd nec ex divitiis temporalibus, nec ex corporali fortitudine salus acquiratur [*Et exultabit lingua mea justitiam tuam.*] Justitia Dei, fides est, sicut scriptum est: *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam;* quia justus ex fide vivit. Si ergo justus vita, fides est, consequens est eandem fidem esse justitiam, sine qua quisque esse justus non potest. Hanc itaque Dei justitiam ille cum exultatione enunciat, qui nec mundi hujus copiam cupiens, nec inopiam metuens, omnem hæreticam pravitatem impugnat. Vel justitia Dei est, quòd non vult mortem peccatoris. Homini nempe justum videtur, ut suam ulciscatur injuriam: Dei verò justitia, est contenti relaxare offensam.

XVI. *Domine labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam.*

Non aliter justitiam tuam proferre potero, nisi ut labia mea aperias. Tu es enim, qui ora sup rborum obstruis, & linguas infantium discertas facis. Hactenus os meum ego ipse aperui, & ideo ex vaniloquio peccatum contraxi. Nunc verò ut tu aperias desidero,

quia nihil nisi quod suggereris loqui concupisco. Illius labia Deus aperit, qui non solum quid loquitur, sed etiam quando & ubi & cui loquatur attendit. Sapientia namque Dei dicit: *Dominus dedit mihi linguam eruditam*, quando scilicet oporteat sermone dicere. Meritò ergo sapiens est, quia accipit à Domino quo tempore sibi loquendum sit. Unde non inconvenienter ait Scriptura: *Homo sapiens tacebit usque ad tempus*. Hinc rursus scriptum est: *Ori tuo fac ostium & vestibulum, & in verbis tuis jugum & stateram*. Et fortasse hoc ostium sibi Propheta postulat à Domino, cum dicebat: *Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantie labiis meis*. Debemus enim os nostrum claudere, & diligentius observare, ne quis in iracundiam excitet vocem nostram, & contumeliam rependam contumelia. Ium etiam in verbis nostris esse & statera præcipitur, ut omne quod loquimur, & humilitate condatur, & mensurâ ponderetur. Proferamus ergo sermones examinatos librâ justitiæ, ut sit gravitas in sensu, modus in verbis, pondus in sermone. Nec prius loquendo os aperiamus, quam expediat; sed examinemus verba nostra, si tacendum hoc, si dicendum adversus hunc, si tempus sit sermonis hujus, postremò si à virtute modestiæ non dissentiat. Nihil indecens, nihil inhonestum, nihil invidum sonans erumpat. Verùm quia ad hæc omnia idonei esse possumus, nisi hoc à largitore omnis gratiæ percipiamus, exclamandum est nobis cum Propheta: [*Domine labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam*.] Non est speciosa laus in ore peccatoris. Ideoque Propheta indulgentiam peccatorum primò à Domino expetit, & postmodum laudem se Dei annuntiaturum esse promittit nobis patenter innuens, quia illi soli laudis Dei possunt sentire dulcedinem, qui peccatorum suorum meruerint percipere remissionem. Unde scriptum est: *Rectos decet collaudatio*. Quid autem laudabilis in Deo, quam misericordia? Scriptum namque est: *Constituantur Domino misericordia ejus*. Denique miserationes ejus super omnia opera ejus. Quamvis enim laudabile sit quòd hominem de limo terræ condidit: laudabilis tamen est, quòd perditum proprii filij morte redemit. Denique illud potestatis est, hoc gratiæ. [*Et os meum annuntiabit laudem tuam*.] Sunt enim plerique qui non ore laudant Deum. Numquam suo laudat ore Deum avarus: numquam suo ore laudat luxuriosus. Nonne quasi alienum os tibi videtur assumere, dum ea conatur quæ in corde non sentit proferre? de quibus profectò scriptum est: *Cor eorum longè est à disciplina, propterea non exultabunt*: quia nimirum eorum laus ad omnipotentis Dei aures nequaquam extollitur, quorum cor à semita justitiæ per prava intentionis studium elongatur. Tales erant illi, de quibus Dominus dicebat: *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me*.

Eccli. 20

Eccli. 28

Ps. 140. d

Eccli. 15

Ps. 32. a

Ps. 144. b

Eccli. 17. b

Mat. 13.

Ps. 51. a

Ps. 49. b

ibid.

Ps. 51. a

Ps. 49. b

ibid.

Ps. 51. a

Ps. 49. b

ibid.

Ps. 51. a

Ps. 49. b

ibid.

Ps. 51. a

Ps. 49. b

ibid.

Ps. 51. a

Ps. 49. b

ibid.

Ps. 51. a

Ps. 49. b

ibid.

Ps. 51. a

Ps. 49. b

ibid.

Ps. 51. a

Ps. 49. b

ibid.

Ps. 51. a

Ps. 49. b

ibid.

Ps. 51. a

Ps. 49. b

ibid.

Ps. 51. a

Ps. 49. b

ibid.

Ps. 51. a

Ps. 49. b

ibid.

Ps. 51. a

Ps. 49. b

ibid.

Ps. 51. a

Ps. 49. b

ibid.

Ps. 51. a

Ps. 49. b

ibid.

Ps. 51. a

Ps. 49. b

ibid.

Ps. 51. a

Ps. 49. b

ibid.

Ps. 51. a

Ps. 49. b

ibid.

Ps. 51. a

Ps. 49. b

ibid.

Ps. 51. a

Ps. 49. b

ibid.

Ps. 51. a

Ps. 49. b

ibid.

Ps. 51. a

Ps. 49. b

ibid.

Ps. 51. a

Ps. 49. b

ibid.

Atum occisione non delectari. Tu es enim qui dixisti: *ibid. Non accipiam de domo tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos*.

Sacrificium Deo, spiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum Deus non despicies. XVII.

Nequaquam verè poenitentiam agit, qui ex peccatorum suorum recordatione quamdam spiritus tribulationem non sentit. Quod quidem reprobis familiare est; quia etsi aliquando peccata sua confiteantur, ea tamen distracta animadversionis fletibus non persequuntur. Electi verò etiam si minima sint quæ in se puniendi inveniunt, zelo rectitudinis contra se erecti, ad poenitentiam se lamenta studiosè succendunt. Qui dum sanctæ contemplationis pennis ad caelestia se intuenda erigunt, eò subtilius si quid in ipsis vitiosum latebat inveniunt, quòd ad divinæ lucis claritatem viciniùs accedunt. Tantoque eis displicet quòd infirmum ex carne tolerat, quòd eos delectat quòd ex incorruptibilis vitæ suavitate degustat. Unde fit quòd gravi in seipso pro otiosis verbis, vel pro vanis cogitationibus invectione deserviant; & quæ levia antè ediderant, mox ut gravia & mortifera perhorrent. Beneficia sibi divinitus collata conspiciunt, culpas nihilominus antea tactas ad memoriam reducunt. Vitæ hujus corruptibilis ærumnosas necessitates enumerant, quanta sit caelestis gloriæ felicitas, in meditatione pertractant. A qua quia per carnis fragilitatem retrahi se sentiunt, validissimi seipos interiùs vulnere doloris transigunt.

Dum ergo hæc omnia ante mentis oculos intenta consideratione recolligunt, vehementissimè tribulationis igne intrinsecus inardescunt. Hæc est illi spiritualis sanctorum tribulatio, quam in cordibus eorum generat poenitentia & desiderij dilati amaritudo. Hanc nimirum Job sentiebat, cum dicebat: *Loquar in tribulatione spiritus mei*. Electorum etenim linguas tribulatio spiritus commovet, ut reatum pravæ operis vox confessionis impugnet. [*Cor contritum & humiliatum Deus non despicies*.] Multi habent cor contritum, qui non habent cor humiliatum. Sunt enim plerique, qui etsi peccata sua fletibus puniant, pauperes tamè opprimere potestatis suæ dominatione non cessant. Hi nimirum nequaquam purè sacrificiù Deo offerunt; quia derestabilis superbiæ illud admixtione corrumpunt. Vel sicut beatus Hieronymus hunc locum exponit, illi cor cõterunt, sed non humiliant, qui peccata quidem quæ commiserunt desent, sed tamen eadem committere etiam post fletus non timent. Dum enim errorum suorum consideratione revocati, ad ea quæ dimiserant redeunt, se contra conditorum suum per opera pravitatis extollunt. Ex superbiæ namque vitio est, timorem Dei contemnere, conditoris præcepta pravæ actionis transgressione calcare, caelestis vitæ gaudia mansura negligere, damnationis perpetuæ infinita supplicia non timere. Illorum ergo sacrificium Deus non accipit, qui lacrymis quidem se compunctionis ablunt, sed eisdem, à quibus ante mundati esse videntur, peccatorum maculis, in idipsum revertentes fordescunt.

De talibus scriptum est: *Qui baptizatur à mortuo, quid prodest lavatio ejus? Ille quippe lavatur à mortuo, qui per poenitentiam mundatur à peccato. Quem si contigerit eadem quæ punierat, iterando peccata committere, nihil contulisse videtur adhibita satisfactionis lavatio, quem maculavit inhonestis iterata facinoris turpitudine. Quia igitur scriptum est: *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam*: illos qui superbiendo ad peccata redeunt, divina justitia respuit. Illos verò qui continendo & humiliando post tergum non respiciunt, clementia Dei non despicit; quia scriptum est: *Prope est Dominus his qui tribulato sunt corde, & humiles spiritu salvabit*.*

Eccli. 4. d

1. Pet. 5. b

Ps. 34. c

Eccli. 4. d

Ps. 34. c

S. REGO
IIM
m. 3

XIX. *Benignè fac Domine in bona voluntate tua A
Sion, ut aedificentur muri Hierusalem.*

Sion speculatio interpretatur, per quam sancta significatur Ecclesia. Quæ in eminentioribus virtutum & scientiæ locata vestigiis, & cælestem patriam à longè prospicit, & irruentes spiritalium inimicorum cuneos interiori intuitu deprehendit. Cui Deus tunc benignè fecit, quando filium suum in mundum misit. Veniens autem Filius Dei, quam de diabolica potestate eripit, sanctam sibi Ecclesiam in unitate spiritus confederavit. De quo Joannes ait: *Qui habet sponsam, sponsus est.* ^{10an. 3. d} ^{philip. 2. b} Quid autem benignius, quàm Filium Dei servilem formam induere, mortis legibus subjacere, proprio sanguine nos redimere, æternæ vitæ aditum, quem culpa obstruxerat, aperire, corpore suo nos pascere, & de tenebrarum potestate erutos, ad cælestem gloriam & ad regnum nos lucis transferre? Quid denique benignius, quàm quòd Deus tradidit filium, ut redimeret servum? Benignitatem nihilominus Dei quotidie sentit Ecclesia, cum illam Deus claritate suæ cognitionis illuminat, inter sæculi turbines fluctuantem spiritus sui virtute confirmat, suavitate intimæ deliciis reficit, atque per eam peccantibus peccata dimittit. Et notandum quòd ait: [*In bona voluntate tua.*] ut intelligas nihil perfectum haberi posse ex meritis, sed tantum conferri gratuito munere divinæ miserationis. [*ut aedificentur muri Hierusalem.*] Per Hierusalem, quæ visio pacis interpretatur, sancta anima accipitur, quæ futuram sanctorum pacem mentis intuitu conspicit, & omnibus in se mortificatis hostibus, illicitorum motuum impugnationem non sentit. Cujus muri virtutes sunt: quos ille nimirum aedificat, qui ex operibus justitiæ & pietatis, spiritale construere aedificium non cessat. Unusquisque autem Hierusalem, aut Babylonis civis est. Sicut enim per amorem Dei sanctus quisque Hierusalem civis efficitur; ita per amorem sæculi, omnis iniquus in Babylonis structura operatur. Ad construendum autem hujus spiritalis Babylonis aedificium, perversi quique illius antiquæ Babel imitantur exemplum. Cujus, teste sancta scriptura, civitatis auctores, & pro faxis lateres, & pro cemento bitumen habuisse leguntur. Per quod intelligitur quòd mundi amatores carnalis vitæ construunt municipium, quod ad vim ventorum, & impetus fluvij, facili impulsu velociter est subruendum. Notandum verò est, quia illi de quibus agitur, de Oriente venisse, & in campo Sennaar habitasse perhibentur. Cùm enim Christus verè sit Orientalis, Propheta attestante qui ait: *Ecce vir Oriens nomen ejus;* de oriente veniunt, qui à Christi confortio malè vivendo recedunt. Sennaar autem interpretatur excussio dentium, sive fœtor eorum. In campo ergo Sennaar habitant, qui postri non in celsitudine virtutum, sed in planitie vitiorum, & de tractionum moribus proximos lacerant; & in otiose vitæ volutabro jacentes, infamiæ suæ circumquaque fœtorem exhalant. Quorum dentes tunc omnipotens excutit, cum illorum facta simul & verba confundit. Unde per Prophetam scriptum est: *Dentes peccatorum contrivisti.* Et iterum: *Dominus conteret dentes eorum in ore ipsorum, molas leonum confringet Dominus.* Nam de fœtore eorum per alium Prophetam scriptum est: *Computrescere jumenta in fœtore suo.* Computrescere jumenta, est carnales homines in fœtore luxuriæ vitam finire. Et Isaias ait: *Et erit pro suavi odore fœtor, pro zona funiculus.* Quia nimirum hi pravi operis fœtorem emittunt, qui abjecto cingulo castitatis, funiculum intextunt lasciviæ. De quibus dicitur per Prophetam: *Isai. 5. d* *Va qui irabit peccata sicut vestem longam.* Meritò ergo qui in Sennaar habitant, de lateribus civitatem aedificant: quia qui terrenis dediti sunt, voluptatibus

carnis inferviunt, de fragili materia mentis mutationem attollunt. Ceterum qui contempta terrenarum opum cupiditate, & carnalis vitæ abdicatis illecebris, per opera sanctitatis virtutum in seipsis sanctificationem accumulunt, hi profectò lateres in lapides mutant. Et neque in arena mundanæ confidentiæ spiritalem structuram erigunt, sed in petra fidei, quæ Christus est, atria nulli excidio obnoxia, ad similitudinem Evangelicæ illius parabole constituunt. Tales nimirum rectè cum Isaiâ possunt dicere: *Lateres ceciderunt, sed quadris lapidibus aedificabimus: sycomoros succiderunt, sed cedros immutabimus.* ^{1. Cor. 10} ^{Mat. 7. d} ^{Isai. 9. b} Lateribus quippe cadentibus, lapidibus quadris aedificat, quicumque carnis lasciviam disciplinæ strictioris rigore castigat; qui membrorum legem, mentis lege superat; qui corporis fortitudinem, spiritus virtute commutat. Hinc namque per Prophetam dicitur: *Qui confidunt in Domino, mutabunt fortitudinem.* ^{1. Cor. 10} ^{Isai. 40} Qui dum non dixit, accipiet, sed mutabunt; apertè ostendit, quia alia est fortitudo quæ deponitur, & alia quæ noviter inchoatur. Habent enim sancti viri suam in hac carne positi fortitudinem, cum vel pro fide certantes, tormenta omnia constanti virtute desipiunt, vel tentationes diabolicas armis spiritalibus protekti repellunt. De eis namque per Salomonem scriptum est: *En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt; ex fortissimis Israel.* ^{Cant. 3. d} Lectulum quippe Salomonis fortes ambiunt, quia intimam nostri Redemptoris requiem, sancti quique indefessa desiderij sedulitate contemplantur. Hinc de sancta Ecclesia electorum dicitur: *Fortitudo & decor indumentum ejus.* ^{Pro. 31. d} Qui enim ita se in virtutibus decorum exhibet, ut tamen tentationum impugnationibus non repugnet, hic nimirum decore ad tempus induitur, sed fortitudine nequaquam vestitur. Quia verò sancti Dei & ex operibus justitiæ fulgidi, & ex adversariorum apparent impugnationibus vestiti, rectè de eis sub typo Ecclesiæ dicitur: *Fortitudo & decor indumentum ejus.* Quisquis ergo infirma carnis fortitudine contempta, in virile spiritus robur animam excitat, quasi lateres in saxa, quibus muri Hierusalem aedificantur, commutat. Possimus quoque per Hierusalem, illam sanctam civitatem accipere, quæ ex vivis lapidibus in cælis paratur. De illa namque dicit Apostolus: *Illam autem quæ sursum est Hierusalem libera est, quæ est mater nostra.* ^{Gal. 4. d} Quæ meritò dicitur libera; quia ab omni corruptionis molestia invenitur aliena. Nec incongruè Hierusalem dicitur, quæ veram in seipsa pacem sine defectu experitur. Illa est enim civitas pacis, in quam nullus hostis ingreditur, & ex qua nullus civis egreditur. Civitas, inquam, cujus plateæ auro mundo sternuntur, & in qua canticum lætitiæ indefinenter cantatur. Quæ quidem, sicut scriptum est, non eget sole neque luna: quia cum illa Deus præsentia suæ claritatis illuminet, impossibile est ut eam aliqua caliginis obumbratio obscuret. ^{1. Thom. 2} ^{Apoc. 21} *Deus enim lux est, sicut ait in epistola sua Joannes Apostolus; & tenebra in eo non sunt ulla.* Quòd si tanta est claritas solis, ut totam ortu suo terram illuminet; quanta æstimanda est Dei claritas, qui & ipsum solem condidit, & ei ad utilitatem nostram hanc quam cernimus luminis venustatem infundit? Hujus igitur Hierusalem muri aedificantur, cum fideles ad vitam prædestinati, ad perfectionem justitiæ deducuntur. Figuram autem hujus civitatis illud Salomonis templum gestavit, in cujus aedificatione lapidibus extructa, mallei sonitus auditus non fuit. In sacris enim aedificiis permansuri, adhuc foris per flagella tundimur, ut in templo Domini postmodum sine aliqua percussione disciplinæ disponamur: quatenus quidquid in nobis superfluum, & ad distortum est, modò percussio refecerit, & tunc sola in cælesti aedificio concordia veritatis liget. Nec mirum si templum eadem civitas dicatur, quæ etiam tabernaculum dicitur.

Apoc. 21. tur, sicut scriptum est: *Ecce tabernaculum Dei cum hominibus.*

XX. *Tunc acceptabis sacrificium iustitie, oblationes et holocausta: tunc imponent super altare tuum vitulos.*

Edificata cœlesti Hierusalem, sacrificium dumtaxat iustitiæ acceptum erit Domino; quia ibi non erit opus offerri sacrificium pro peccato. In hac enim vita quia in multis quotidie delinquimus, oportet ut contriti cordis & contribulati spiritus Deo sacrificium offeramus. In resurrectione autem, cum corruptibile hoc induerit incorruptionem, & mortale hoc induerit immortalitatem, nec ullus sanctorum peccare postmodum poterit, nec quisquam ad Deum pro peccato orabit. In tantum namque peccatum delebitur, ut etiam pœna peccati omnino destruat, sicut scriptum est: *Absorpta est mors à victoria. Ubi est mors victoria tua? ubi est mors aculeus tuus? Stimulus enim mortis peccatum est.* Necesse fariò ibi peccatum deesse convincitur, ubi mortis aculeus non invenitur. Non igitur oportet ibi offerri pro peccato sacrificium, ubi nec in cogitatione admittitur delictum. Sacrificium itaque iustitiæ sancti in æterna vita Deo offerent; quia in solo conditoris amore intenti, indefessas remuneratori suo in lætitiæ cordis laudes dicent. Unde scriptum est: *Beati qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt te.* Et iterum: *Vox exultationis & salutis in tabernaculis iustorum.* Tunc electorum suorum oblationes Deus acceptas habebit; quia sanctas eorum meditationes nullius pravitatis admixtio maculabit. Holocausta nihilominus eorum accipiet; quia totum quod in eis erit, flamma divinæ charitatis accendet. Et [*tunc imponent super altare tuum vitulos.*] Altare, Dei Filius est, de quo ipse Dominus ait: *Altare de terra facietis mihi.* Quid est enim aliud altare de terra facere, nisi de Dei Filij incarnatione non dubitare: Ipse est namque cui in hac vita cordium nostrorum sacrificia imponimus, & in quo cogitationes illicitas ne convalescant matamur. Unde scriptum est: *Beatus qui tenebit & alii dei parvulos suos ad petram.* Ad petram quippe parvulos nostros allidimus, cum orientes motus illicitos, imitationis Christi intentione mortificamus.

1 Cor. 15. 8

1bid.

Pf. 33. Pf. 117.

Exod. 20. d

Pf. 136.

1. Cor. 1.

1. Pet. 2. d

1. Par. 1. 17. a

3. Reg. 6.

Scriptum est enim: *Petra autem erat Christus.* Ipse ergo est petra, ad quam cogitationes nostras tenemus: ipse altare, cuius clementiæ peccatorum vitimas imponere præsumimus. Denique peccata nostra ipse portavit. Super ipsum ergo vitulos in æterna vita sancti seipsum imponent; quia per gratiam Dei liberati à lege peccati & mortis, quod nulli iugo legis postmodum erunt subditi, totum attribuent gratiæ Filij Dei. Nullus enim hominum in cælum ascenderet, nisi Filius Dei pro salute nostra carnem sumpisset. Vel certè vitulos super altare imponent, quum deposita primi hominis vetustate, & mortalibus exuti exuviis, facti vituli, id est, innovati & puri in perpetuum vivent. Quod si, ut præmissum est, secundum moralem intelligentiam ædificationem Hierusalem accipere volumus, hunc quoque versum eidem intellectui hoc modo convenienter aptamus. Dicitur est David regi à Domino: *Non tu ædificabis mihi domum, quia vir sanguinum es:* postea verò filius ejus re & nomine pacificus, & sapientiæ gratiam à Domino ultra mortales obtinuit, & templum mirifici operis, sicut liber historiarum attestatur, Deo Israël ædificavit. In quo datur intelligi, quia dum cum hostilibus vitorum cuneis, virtutum oppositione confligimus, domum sapientiæ nequaquam ædificare valemus: ubi verò supereratis adversariorum agminibus, & passionum depulsa barbarie pacem in nobis factam, omnibus mentis imperiis carne jam obtemperante senseri.

mus; tunc corpus nostrum inviolabile templum Domino construimus: in quo & sacrificium quod ex zelo iustitiæ veritatem prædicantes offerimus, Deus accipit, & oblationes sanctarum meditationum, & igneserventis desiderij ardentium orationum holocausta assumit. Super altare quoque cordium nostrorum ponimus vitulos, cornua producentes & ungulas, si hereticorum sententias utriusque Testamenti auctoritate noverimus comminueri, & virtutes à vitiis per studium discretionis separare. Per ungulas enim vitulorum, quæ finduntur, discretionem accipimus: per cornua verò, utriusque Testamenti præcepta notamus. Vel certè cornua producimus, si etiam in his quæ carnis sunt, Deo placere studeamus. Cornu namque cum de carne sit, carnem superexcedens durefcit. Quisquis ergo carnis infirmitate deposita etiam per carnis obsequium opera virtutis effecerit, quasi cornua de carne producit.

Pf. 68.

PROOEMIUM QUINTI PSALMI Pœnitentialis.

Ratio pauperis cum anxius fuerit, & coram Domino effuderit preces suas.] Quis est iste pauper cujus in hoc Psalmo notatur oratio, nisi ille de quo ait Apostolus: *Qui cum esset dives, pauper pro nobis factus est?* Ipse enim ut nos divitiarum suarum efficeret participes, paupertatis nostræ suscepit necessitates. *Exinanivit namque semetipsum, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo: humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.* Sicut autem pauper pro nobis factus est, ita & pro nobis anxius est. Denique & pro nobis est morti traditus, & pro nobis in ligno suspensus. *Mortuus est enim, ut ait Apostolus, propter delicta nostra, & resurrexit propter justificationem nostram.* Ex humana autem natura habuit ut anxietetur, ex qua habuit etiam ut moreretur. Orat ergo caput nostrum in Psalmo hoc, ut illuc reducamur per gratiam, unde per primi parentis cecidimus culpam. Potest etiam hac oratio convenire unicuique, qui pauperem se esse intelligit, & suarum miseriam necessitatum agnoscat: qui fallaces esse divitiarum sæculi istius considerat, & quam horrendum sit in manus Dei viventis incidere, pensat. Qui post tergum reductis oculis cogitat unde ceciderit, & circumspicit omnibus quæ imminet, quas invenerit calamitates attendit. Hæc itaque omnia ante mentis oculos omnis pauper congerat, & pauperem Christum pro nobis anxiatum considerans, miseriarum suarum multitudinem attendat: quanta gloria in Adam fuerit creatus recolligat, & in his omnibus anxiat, non in oculis hominum, sed coram Domino preces suas effundat, dicens.

1. Cor. 8.

Phil. 2. a

1. Cor. 15.

Rom. 4. d

Heb. 10. f

EXPLANATIO QUINTI PSALMI Pœnitentialis.

Domine exaudi orationem meam, et clamor meus ad te veniat.

PSAL. CI. 1.

In hac oratione quam exposuimus, quædam ipsi attribuantur capiti, quædam nostræ conveniunt infirmitati. Nec mirandum, si ea quæ nobis solummodo congruant, quasi sint sua Christus pronunciat. Unum quippe corpus est tota sancta universalis Ecclesia, sub Christo Jesu suo videlicet capite constituta. Unde ait Apostolus: *Ipse est caput corporis Ecclesie, qui est principium, primogenitus ex mortuis.* Ipsa est enim quæ per Prophetam jucundatur, & dicit: *Nunc exaltavit caput meum super inimicos meos.* Pater enim Filium, qui est caput Ecclesie, super inimicos ejus exaltavit, quum destructo mortis imperio, in suæ illuminatiæ æqualitate

Col. 1.

Pf. 26. e

S. REGO IIM 3

constituit, cui & dixit: *Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.* Christus itaque cum tota sua Ecclesia, sive quæ adhuc versatur in terris, sive quæ cum eo jam regnat in cælis, una persona est. Et sicut est una anima quæ diversa corporis membra vivificat, ita totam simul Ecclesiam unus Spiritus sanctus vegetat & illustrat. Sicut namque Christus, qui est caput Ecclesiæ, de Spiritu sancto conceptus est: sic sancta Ecclesia quæ corpus ejus est, eodem Spiritu sancto repletur ut vivat: ejus virtute firmatur, ut in unius fidei & charitatis compage subsistat. Unde dicit Apostolus: *Ex quo totum corpus per nexum & conjunctiones subministratum & constructum crescit in augmentum Dei.* Istud est corpus, extra quod non vivificat spiritus. Unde dicit beatus Augustinus: *Si vis vivere de spiritu Christi, esto in corpore Christi.* De hoc spiritu non vivit hereticus, non vivit schismaticus, non vivit excommunicatus: non enim sunt de corpore. Ecclesia autem spiritum vivificantem habet, quia capiti suo Christo inseparabiliter adheret. Scriptum est enim: *Qui adheret Domino, unus spiritus est cum eo.* Pro membris itaque orat caput in hoc Psalmo, ut corporis f. orationem Deus Pater exaudiat, & ut ejus clamor ad divinæ majestatis aures ascendat. Quotidie enim orat Christus pro Ecclesia, de quo testatur Apostolus Paulus: *Quia sedens ad dexteram Patris interpellat pro nobis.* Denique & ipse est propitiatus pro peccatis nostris. Potest autem hæc oratio unicuique convenire fidei, qui à Deo postulat in bono perseverantiam, & tam sancti desiderij, quam etiam irremissæ operationis emittit clamorem. Clamor autem aliquando in bona, aliquando in mala significatione accipitur. Clamat enim justus, cum operatur justitiam ex desiderio: clamat & impius, cum peccatum adjungit peccato. Clamabat Moyses cum populum de Ægyptiaca servitute liberatum, ad terram promissionis per desertum deduceret. Clamabat & populus Gomorrhæus, cum ex frequentissima peccati perpetratioe Deum ad iracundiam provocaret. Denique & Moysi tacenti dictum est à Domino: *Quid clamas ad me?* Et de illis ait Dominus: *Clamor Sodomitum & Gomorrhæorum ascendit ad me.* Unde quidam nos admonet, dicens: *Auferatur clamor de medio vestrum.* Hic autem pro irremissæ operatione clamor accipitur, cum dicitur: *[Clamor meus ad te veniat.]* Notandum verò est quod cum præmississet, *[Exaudi orationem meam;]* statim adjecit: *[Et clamor meus ad te veniat.]* Illi enim à Domino exaudiri merentur, qui divini zelo amoris accensi, omnia quæ possunt bona operantur. Nam qui perverfis actionibus assuetus, operibus iniquitatis invigilat, nequaquam dignus est exauditione cum orat.

Hinc namque per semetipsam Veritas ait: *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum celorum.* Si volumus igitur ut ad aures Dei nostra perveniat oratio, studeamus necesse est, ut ab omni admixtione pravitatis nostra mundetur operatio, ut possimus Deo cum Propheta dicere: *[Clamor meus ad te veniat.]*

II. *Non avertas faciem tuam à me: in quacumque die tribulor, inclina ad me aurem tuam.*

Ad similitudinem dominorum dictum est, qui cum pro alicujus suorum culpa graviter offenduntur, solent eum à conspectu suo expellere, & à familiarium assistentium collegio separare, à supplicante faciem avertere, roganti veniam denegare. Deus verò licet quum superbiendo ab eo avertimur, à nobis per justitiam avertatur: tamen quum humiliati ad eum convertimur, ad nos per misericordiam converti non dedignatur. Ipse est enim

qui dicit: *Convertimini ad me, & ego convertar ad*

vos. *Et iterum: Si impius egerit penitentiam de omnibus peccatis suis quæ operatus est, & fecerit iudicium & justitiam, vita vivet, & non morietur: omnium iniquitatum ejus, quas operatus est, non recordabor; & in justitia sua quam operatus est, vivet.* Ecce pater nobis sinus misericordiæ Dei. Quare misericordiam Dei à nobis excludimus? quare vocationem ejus audire dissimulamus? Non enim solum à convertis non avertitur, sed etiam averfos ut convertantur, hortatur. Hinc est enim quod per Prophetam dicit: *Si dimiserit vir uxorem suam, & illa recedens duxerit virum alium, nunquid revertetur ad eam ultra? nunquid non polluta & contaminata erit mulier illa? Tu autem fornicata es cum amatoribus tuis multis, tamen revertere ad me, dicit Dominus.* Malieris derelictæ & fornicantis similitudinem adducit, ut ejus cognoscamus pietatem, & sciamus eò nos illam gravius offendere, quò non cessat nos etiam post delictum vocare. Hæc autem vocationis Dei clementia à parte exprimitur, cum homini averfo per alium Prophetam dicitur: *Et erunt oculi tui avertentes præceptorem tuum, & aures tuæ audient vocem post tergum monentis.* Illis enim coram positus verba Dei percipit, qui antequam peccatum perficiat, voluntatis ejus præcepta cognoscit. Quasi enim adhuc ante faciem ejus stare, est necdum eum peccando contemnere. Ceterum si abjecto timore Dei iniquitatem operari cœperit, quasi tergum in faciem ejus mittit. Sed & post tergum subsequens Deus abscedentem admonet, quia etiam iniquitatem perpetrata ad se eum reverti persuadet. Audiamus ergo vocem post tergum monentis, & ad invitantem nos Deum, saltem post peccata revertamur: ut si justitiam vindicantis formidare negligimus, saltem vocantis & miserentis pietatem erubescamus. *[In quacumque die tribulor inclina ad me aurem tuam.]* Ecce jam caput nostrum sedet à dextris Dei & tamen se dicit tribulari. Ubi ergo tribulatur, nisi in corpore? Nam quod in corpore tribuletur, manifestò ostendit quum Saulo persecutori dixit: *Saule Saule quid me persequeris?* Et Petro ait: *Venio Romam iterum crucifigi.* Qui enim in seipso jam pridem crucifixus fuerat, in Petro iterum se crucifigendum dicebat. Quamvis sit in electorum cordibus alia tribulatio, quam in eis generat continua mentis amaritudo. Qui enim mala quæ commisit, ante mentis oculos congerens, pro singulis quibuscumque compungitur, in arcano cordis magna & amara doloris & metus anxietate contribulatur. Solent namque electi viri, ad ea quorum sibi sunt confesij peccata, mentis intuitum reducere, & modis eorum cauta singulatim consideratione perspectis, singula quæque deslere; ut hoc modo cordis sui præparent habitaculum, dum per unumquodque erroris sui deplorant excessum. Hinc namque Hieremias ait: *Divisiones aquarum deduxit oculus meus.* Divisas quippe aquas ex oculis deducere, est dispersitas lacrymas unicuique peccato tribuere, & in ætatis gaudia satisfactionis doloribus compensare: quatenus dum nunc hujus, nunc illius delicti memoria mens acrius tangitur, simul de omnibus angulis commota purgetur. Quod verò ait: *[Inclina ad me aurem tuam;]* tale est, quasi dicat: Aeger sum, non possum me erigere ad te, quia non est hominis dirigere viam suam. Sed tu more fidelis medici, inclina ad me aurem tuam. Inclina aurem, quia ego non erigo cervicem. Scio enim quia si me crexero, longius discedis. Si humiliaturo, propius accedis. Sicut enim humiliato appropinquas, ita te ab elato longas. Ideo ergo tribulor, ut ad me inclines aurem tuam.

III. *In quacumque die invocavero te, velociter exaudi me.*

Non jam terrenus terrena desidero, sed à prima

captivitate liberatus, cœlestia concupisco. Exaudi ergo me orantem non pro divitiis sæculi, non pro gloria temporali, non pro fecunditate pignorum, non pro morte inimicorum. Velociter autem exaudi,

Isai. 53. c ut in me adimpleas quod dixisti: *Adhuc loquente te, dicam: Ecce adsum.* Multi vocant Deum, sed non invocant; quia labiis tantummodo, non cordis affectu orate procurant. Qui verò Deum toto corde desiderat, confidenter clamat: *[In quacumque die invocavero te, velociter exaudi me.]* In die invocatur, qui in mentis puritate Deum exorat. Cujus justitia, cum vias suas Domino revelaverit, sicut lumen educitur, & iudicium, sicut ait Prophetata, *tamquam meridies illustratur.* Unde & scriptum est: *Senite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quærite illum.* Cordis enim simplicitas dies est, quam fraus non obnubilat, non obtenebrat mendacium, non obscurat invidia, non obfuscat dolus: quam lux veritatis illuminat, præsentia divinæ claritas illustrat. Scriptum est enim: *Cum simplicibus fermocinatio ejus.* Deo autem fermocinari, est per suæ præsentia illuminationem humanis mentibus voluntatis suæ arcana revelare. Cum simplicibus igitur Deus fermocinari dicitur, quia illorum mentes de arcanis cœlestibus suæ inspirationis claritate illuminat, quos nulla caligo duplicitationis obumbrat.

Ps. 36. a Quò contrà de non simplicibus dicitur: *Virum sanguinum & dolosum abominabitur Dominus.* Et Salomon ait: *Spiritus sanctus disciplina effugiet fictum, & auferet se à cogitationibus quæ sunt sine intellectu.* Constat ergo quia istos inhabitando illuminat, illos recedendo excæcat.

Sap. 1. a *Pro. 3. d*

Ps. 5. b *Sap. 1. b*

IV. Quia defecerunt sicut fumus dies mei, & ossa mea sicut cremum aruerunt.

Spectat hoc ad id quod dixit: *[Velociter exaudi me.]* Quasi diceret: Opus est ut velociter me exaudias, quia dies mei defecerunt, velociter ad defectum velut fumus devenerunt. Per dies suos hinc vult intelligi omne tempus, quo mandata Dei postposuit, & funestis periturarum rerum accensus desideris, sibi non Deo militans carnaliter vixit. Habet enim in hac vita diem suum anima perverfa, quæ transitorio gaudet in tempore, & lethifera carnalis delectationis perfruitur jucunditate. Hinc est quod Salvator noster prævaricatorici Hierusalem, destructionis suæ iustum excidium comminans, ait: *Et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi.* Diem etenim suam ille tunc populus habebat; quia in rerum labentium opulencia confidens, quiete & successu gaudebat. Quorum nimirum oculos prosperitas clauserat; ut nec visitationis suæ tempus cognoscerent, nec imminentium malorum contritionem viderent. Sicut enim cordis oculos flagella aperiunt; sic mentis aciem aliquoties successus prosperi retundunt; adeo ut seipsam mens cognoscere non valeat, quam prosperitatis mundanæ oblectatio captivat.

Luc. 19. g Hinc namque Salomon ait: *Aversio parvulorum interficiet eos, & prosperitas stultorum perdet eos.* Iracliticum ergo populum prosperitas perdidit, cuius in die sua oculos ne futuri excidij vastitatem cognoscerent, clausit. Hæc est dies, de qua Hieremias ait: *Diem hominis non desideravi.* Dicat & fidelis anima: *[Defecerunt sicut fumus dies mei.]* Fumus, sicut est omnibus notum, in altum quidem se in primis erigit, sed citò deficiens, quasi non fuerit evanescit. Sic nimirum sic humana superbia cum rerum opulencia intumescens se in altum extulerit, à statu suæ celsitudinis corruens, ad ima ruit. Hinc namque per semetipsam Veritas ait: *Omnis qui se exaltat, humiliabitur; & qui se humiliat, exaltabitur.*

Pro. 1. d *Hier. 17. c* *Luc. 14. a* *Ps. 10. d*

Hinc per Prophetam scriptum est: *Vidi impium superexaltatum & elevatum sicut cedros Libani; & transivi, & ecce non erat: quasi civitas, & non est in-*

ventus locus ejus. Quia in re pensandum est, perverforum potentia qualiter destruit, quorum nec locus quidem post modicum invenitur. Sequitur: *[Et ossa mea sicut cremum aruerunt.]* Per ossa, rationem & intelligentiam possumus accipere: quæ quasi sicca remanent, dum factorum & virtutum pinguedinem non habent. De qua profectò pinguedine dicit Prophetata: *Sicut adipe & pinguedine repletur anima mea.* Vel per ossa, fortiores qui sunt in Ecclesia, accipimus: quia sicut per ossa corpus nostrum vegetatur, ita per illos corpus Christi, quod est Ecclesia, regitur & sustentatur. Habet enim & corpus Christi carnem suam, infirmos scilicet, virtutum carentes fortitudine, qui perfectorum indigent sustentatione. De hac carne in persona Christi rectè per Job dicitur: *Pelli mea, consumptis carnibus, adhaesi os meum.* Quod nimirum in passione Christi impletum est, quando discipulis fugientibus mulieres steterunt, & usque ad crucem secutæ sunt Scimus enim quia in corpore hominis pellis exterius eminet, caro verò ossibus introrsus adhæret. Pelli ergo consumptis carnibus os Christi adhæret, quia fugientibus & dubitantibus Apostolis, qui ei familiaribus adstiterant, mulieres quæ quasi remotiores esse videbantur, nec à cruce suspensi, nec à sepulchro monumento discedebant. Quia verò sancti viri imperfectis delinquentibus condolent, & eorum infirmitati compatiuntur, rectè nunc dicitur: *[Ossa mea sicut cremum aruerunt.]* Quod evidenter ostendemus, si unum exemplum ad medium deducamus. Videamus unum de ossibus Christi quomodo cum infirmantibus infirmetur, cum dolentibus doleat, cum arescentibus arescat. Ait enim: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non wor? & Vides quo modo omnium in se infirmitates transfulerat, omnium casus velut proprios desebat. Ideoque ait: *Vi luceam omnes qui peccaverunt, & non 2. Cor. 12. g**

egerunt pœnitentiam. Denique & omnibus omnia factus est, ut omnes lucrificeret. Ossa ergo sicut cremum consumptio adipe arent, cum perfecti quique carnalium infirmitatibus condolent, & se quasi spiritali pinguedine æstimant vacuos, dum illos aspiciunt virtutum auxiliis destitutos. Cujus infelicitatis causam manifestè aperit, cum subiungit.

Percussus sum ut fœnum, & aruit cor meum: quia oblitus sum comedere panem meum. V. *D*

Scriptum est in Isaia: *Omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus quasi flos agri.* Etrursum: *Verè fœnum est populus.* Homo namque fœno comparabilis est; quia per nativitatem viret in carne, per juventutem candescit in flore, per mortem aret in pulvere. Ipse est enim, Job attestante, *qui quasi fœns egreditur & conteritur.* Hæc autem mors & contritio, quæ ad omnes homines ex justæ damnationis sententia pervenit, ex primi hominis peccato descendit. Unde & Apostolus ait: *Per primum hominem peccatum intra vit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit.* Homo ergo qui si in creatoris obedientia persistisset, posset in æternum vivere, propter inobedientia culpam percussus est mortalitate.

E De qua nimirum percussione in hoc loco dicitur: *[Percussus sum ut fœnum, & aruit cor meum.]* Quia ergo primus homo peccando in mortem incidit, propagata generis humani successio à rationis intima viriditate consequenter exaruit. Quare autem cor humanum ab illo aruit virore in quo conditum fuit, subdende manifestat, ait enim: *[Quia oblitus sum comedere panem meum.]* Panem suum in paradiso primus homo conditus habuit, quamdiu inconcusso mentis vestigio conditoris sui præcepta servavit. Panis autem ejus fuit visionis divinæ delectatio, verbi Dei satietas, internæ quietis gaudium, lucis inaccessibleis splendor, sapientia refectio, Angelorum

focietas, amor Dei, jubilum spiritus, contemplationis suavitas, collocutionis desiderium, securitas mentis, presentia creatoris. Quem panem tunc profectò perdidit, cum serpentis suggestioni consensit. Tangens enim veritatem, oblitus est præceptum. Unde factum est ut qui tenebat arcem beatitudinum, in lacum incidere miseriarum; & qui intimam reficiebatur suavitate dulcedinis, panem postmodum manducaret doloris. Quicumque ergo illius portat imaginem, factus de terra terrenus, panem suum comedere obliviscitur; quia terrenæ voluptatis captus illecebris, in verbo Dei non delectatur. Panis etenim noster, verbum Dei est. Hinc namque per semetipsam Veritas ait: *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.* Sequatur ergo oblivio commemorationis, & esuriam refectio comitetur: ut panem illum qui de cælo descendit, manducantes, & penam evadamus mortis perpetuæ, & vitæ participemus æternæ, sicut Dominus ait in Evangelio: *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum.*

VI. *A voce gemitus mei adhaesit os meum carni meæ.*

Arescente corde propter panis & vini inopiam & oblivionem, vox gemitus emititur: quia ubi à desiderio vitæ æternæ defecerit intentio, consequenter de corde procedit malarum cogitationum vociferatio. In qua nimirum os adhæret carni, si ratio subigitur delectationi. Quæ nimirum vox gemitus dicitur, quia per eam ad tristitiam pervenitur. Aut enim in hac vita generat dolore penitentia, aut in futuro cruciatum parit vindicta. Possimus quoque per vocem gemitus, vocem serpentis accipere, quia primis hominibus ut de interdito gustarent persuasit, eosque deos futuros fraudis suæ dolositate promisit. Illa est enim vox gemitus, per quam omnes peccavimus, per quam mortales & passibiles facti sumus: vox per quam à cælestibus gaudiis cecidimus, & in felle lacrymarum exulamus. Per hanc vocem os carni adhæsit, quia Adam Evæ consensit. Habet in se unusquisque Adam & Evam. Sicut enim in illa prima hominis transgressione suggestit serpens, delectata est Eva, consensit Adam: sic & quotidie fieri videmus, dum suggerit diabolus, delectatur caro, consensit spiritus. Nos quippe cum tentamur, plerumque in delectationem, aut etiam in consensum labimur. Sicut autem peccatum illud subsecuta est mors, sic & peccato consentiens moritur anima: quia à vita sua, quæ Deus est, separatur. Mortui enim sumus, quando implemur ossibus mortuorum. Mortuus est sermo malus, qui ex ore nostro procedit. Scriptum namque est: *Sepulcrum patens est guttur eorum.* Habemus autem portas, per quas mortui efferimur, corporis videlicet sensus, de quibus ait Propheta: *Qui exaltas me de portis mortis.* Hæ sunt enim portæ, per quas mors ingreditur, & per quas mortuus effertur. Nam quod per illas mors ingreditur, testatur alius Propheta, qui ait: *Intravit mors per fenestras nostras.* Qui enim vidit mulierem ad concupiscendum eam, mortem per oculorum fenestras admisit. Qui verò seminat inter fratres discordias, & iniquitatem in excelsis loquitur, per oris portam mortuus effertur. Et quidem mihi hoc significare videtur juvenis extra civitatis portam delatus, quem suscitavit Jesus. Signat enim hominem delectatione mortuum, & per pravi operis judicia jam extra portas perlatum. Obsecro Domine Jesu, ut cunctas meæ civitatis portas justitiæ facias, ut ingressus in eas consistat nomen tuum, tuæque majestati, cum justis per eas intrantibus, ut mors ibi aditus ingressum non habeat, passio non dominetur, sed occupet salus muros ejus, & portas illius laudatio.

VII. *Similis factus sum pellicano solitudinis, & factus sum sicut nycticorax in domicilio.*

Pellicanus avis est amans solitudinem, in qua venenatis animalibus vescitur: & ideo per eam peccator designatur, qui in deserto hujus mundi corde habitans, ærumnosis istius vitæ captus illecebris, veneno delectatur diabolice persuasionis. Nycticorax, qui alio nomine bubo dicitur, in dirutarum domuum ædibus moratur. Solet autem nocte cantum cantare: per quod notantur hi, qui in tenebroso tripudiant opere, & in mentium suarum exultant destructione. Sed quia sagena Ecclesiæ missa in mare presentis sæculi, non solum malos pisces colligit, sed etiam bonos trahit, rectè nunc dicitur:

VIII. *Vigilavi, & factus sum sicut passer solitarius in tecto.*

Vigilat qui ad aspectum veri luminis mentis oculos apertos tenet. Vigilat qui servat operando quod credit, sicut scriptum est: *Beatus qui vigilat & custodit vestimenta sua.* Vestimentum tuum, fides tua est: vestimentum tuum, operatio tua est. Custodi ergo, ne diripiant alieni laborem tuum: ne denuderis, & appareat ignominia tua. Esto sicut passer solitarius in tecto. Per passerem quæ cauta & querula avis est, & in domibus nificatur, rectè homo intelligitur, qui in excelsis habitans, & solitudinem incolens, pro peccatis suis clamare non cessat. Prudentis enim & circumspècti viri est, in alto nidum ponere, & pro peccatis plorare, & solitudinem inhabitare: quatenus in opere terrena non appetat, & in lamentis veniam acquirat, & in habitatione inanium strepitus cogitationum effugiat, ut possit dicere cum Propheta: *Elongavi fugiens, & mansi in solitudine.* Vel etiam caput nostrum, pellicanus fuit solitudinis, quando natus est in Judæa, quæ erat sola civitas plena populo, prophetis videlicet & justis orbata, & Spiritus sancti virtute destituta. Nycticorax extitit, quando his qui in tenebris erant, regnum Dei evangelizavit. De illo namque scriptum est: *Lux in tenebris lucet, & tenebra eam non comprehenderunt. Si enim cognovissent, nunquam Dominum gloria crucifixissent.* Per domicilium Judæos intelligimus, qui ex parte diruti erant, & ex parte stare videbantur, pro eo quod circumcisionem tenentes, Legem & Prophetas habebant, sed in eum quem Propheta in carne venturum prædixerant, nequaquam credebant. Stabant quidem in eis parietes carnalis observantiæ, sed corruerat tectum fidei & disciplinæ. Occiderunt ergo vitam mortui, & lucem tenebræ extinxerunt. Sed quid ultra fecerit audiamus: *[Vigilavi, & factus sum sicut passer solitarius in tecto.]* Vigilavit, quia à mortuis resurrexit. Qui enim dormivit in morte, vigilavit in resurrectione. Hinc namque ait: *Ego dormivi & somnum cepi, & resurrexi.* Hinc Jacob in benedictione ait: *Catulus leonis Iuda, ad prædam filii mi ascendisti, requiescens accubisti ut leo, & quasi leona: quis suscitabit eum? Quis est iste catulus leonis, nisi ille de quo in Apocalypsi ad Joannem dicitur: *Vicit leo de tribu Iuda?* Qui ad prædam ascendit, quia fortem armatum fortior superveniens expugnavit. Arma ejus abstulit, quia jure illo quod in hominibus habere videbatur, eum privavit. Ille enim dum ambit illicita, perdidit acquisita. Spolia quoque ejus distribuit, quia vasa iræ fecit vasa misericordiæ. Hinc ergo leo requiescens accubuit, quia mortem sponte subivit. Sed nullus eum suscitavit, quia per divinitatis suæ potentiam ipse à mortuis resurrexit. Et quia post resurrectionem suam in cælum ascendit, rectè cum præmisisset, *[Vigilavi;]* subiecit: *[Et factus sum sicut passer solitarius in tecto.]* Quia solus inter mortuos*

mortuos liber, eum Patre regnat in celo. Unde & *Ioan. 3. b* ait: *Nemo ascendit in celum, nisi qui descendit de celo, Filius hominis qui est in celo.* Ferunt philosophi quod pelicanus filios suos statim ut nati sunt, interficit: postea verò per triduum multo dolore se afficit, eisque quodammodo naturæ affectum ostendit. Postea verò mater seipsam vulnerat, eosque sanguine suo resuscitat. Quis verò pater noster & mater, nisi mediator Dei & hominum homo Christus Jesus? qui occidit in nobis omnem iniquitatem, ut meliorem inveniamus resurrectionem, sicut ipse ait: *Ego occidam, & ego vivere faciam.* Et de eo per Prophetam scriptum est: *Vivificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos.* Clamat adhuc in solitudine caput nostrum vel membrum ejus, cum eos vocat, qui nondum agnovissent veritatem. Clamat in domicilio, dum eos ad penitentiam qui ceciderunt invitat. Clamat in tecto, cum admonet ut foras mittamus timorem. Unde in Evangelio discipulis ait: *Quæ in aure auditis, predicare super terram.*

IX. Tota die exprobrabant mihi inimici mei: & qui laudabant me, adversum me jurabant.

Luc. 19. b Quid iniquius? Venerat Filius hominis querere & salvum facere quod perierat. Venerat inquam, ut auferret gemitum dolentium, ut reconciliaret nos Deo: sed Judæi, quos iniquitatis suæ caligo cæcaverat, pro bonis mala retribuentes, illum quasi hostem oderant, eique maledictionis convicia exprobrantes inferebant, cum dicerent: *Demonium habes, & cetera insanie deliramenta quæ Evangeliorum liber continet.* Qui etsi ei aliquando extrinsecus blandirentur, intrinsecus sequebantur, sicut hi qui eum capere in sermone volentes dicebant: *Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo.* Magistrum eum vocabant, qui venerant non discendi intentione, sed nocendi cupiditate. Nam quòd ita se res habeat, Veritas manifestat, cum tentatores eos & hypocritas vocat. Quasi ergo adversum eum juraverant, qui ex consilio contra eum mendacia confingebant. Toto etiam vitæ hujus tempore veritatis inimici Ecclesiæ Dei exprobrant, cum eam hæretica pravitate, aut morum dissimilitudine impugnant. Plerique autem in causa Dei subdole & fallaciter intendentes, & esse in corpore Christi stimulant, & pacem Ecclesiæ Dei occulta machinatione perturbant. De quibus profectò hic dicitur: *[Qui laudabant me, adversum me jurabant.] Hi sunt qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.* Qui in verbis quidem socialem videntur habere mansuetudinem, in corde verò hostilem gestant furorem. Talis erat ille Simon magus ab Apostolis baptizatus, sed postea ab Apostolorum principe propter nefande venalitates ambitionem reprobatus. Unde & dictum est ei: *Non est tibi pars in sermone isto.* Dum enim Spiritus sancti gratiam pretio comparare voluit, à doctrina Christi miser se alienavit. Ipse namque præceperat, dicens: *Gratis accepistis, gratis date.* Hæc est inquam heresis, quæ ipsa nascentis Ecclesiæ rudimenta tentavit, & ante alias hæreses prima apparuit. Cujus erroris vasa licet ex tunc damnata fuerit, postea tamen in Ecclesia germine pestifero pullulavit. Nostris verò maximè temporibus malitiae suæ virus exercuit: & totius Ecclesiæ pacem schismatica infestatione turbavit. Concitavit enim adversus Ecclesiam Dei non solum innumerabilem populi multitudinem, verum etiam regiam, si fas est dicere, potestatem. Nulla enim ratio finit, ut inter Reges habeatur, qui destruit potius quàm regat imperium; & quotcumque habere potest perversitatis suæ so-

S. Greg. Tom. III.

cios, eos à consortio Christi efficit alienos. Qui turpissimi lucri cupiditate illectus, sponsam Christi captivam cupit abducere, & passionis Dominicæ sacramentum ausu temerario contendit evacuare. Ecclesiam quippe, quam sui sanguinis pretio redemptam Salvator noster voluit esse liberam, hanc ille, potestatis regis jura transcendens, facere conatur ancillam. Quantò melius foret sibi, dominam suam esse agnoscere, eique religiosorum Principum exemplo, devotionis obsequium exhibere; nec contra Deum factum extendere dominationis, à quo suæ dominium accepit potestatis. Ipse est enim qui ait: *Per me reges regnant.* Sed immensæ cæcatus cupiditatis caligine, & divino ut pater, ingratus beneficio, & contra Deum fastuosus, terminos quos posuerunt patres nostri, contempto divino timore transgreditur, & contra catholicam veritatem suæ furoris tyrannidis effertur. Intantum autem suæ temeritatem extendit vasa, ut caput omnium Ecclesiarum Romanam Ecclesiam sibi vindicet, & in domina gentium terrenæ jus potestatis usurpet. Quod omnino ille fieri prohibuit, qui hanc beato Petro Apostolo specialiter commisit, dicens: *Tibi dabo Ecclesiam meam.* Obstruatur ergo os loquentium iniqua, & omnis hæreticorum acies obmutescat: quia nullas vires habet mendacium, quod ipsius voce veritatis invenitur destructum. Sequitur:

Quia cinerem tanquam panem manducabam: & poculum meum cum fletu miscabam:

Ex hoc maximè Scribæ & Pharisei Redemptorem nostrum criminabantur, quia publicanos & peccatores non solum non respuebat, sed etiam cum illis in cibo & potu communicabat. Unde quidam eorum indignè ferentes dicebant: *Quare cum publicanis & peccatoribus manducat & bibit magister vester?* Sed ille qui non justos, sed peccatores vocare venerat, quid dicebat? *Non est opus sanis medicus, sed male habentibus.* O immensam Dei clementiam! O inestimabilem gratiæ charitatem! Illos volebat curare, qui salutem nolebant habere, qui adversus salutem suam armati, & phreneticorum more medicum inculcantes, volebant potius ex infirmitate mortem incurrere, quàm vitam ex salute invenire. Sed cineres Redemptor noster manducabat, quando in corpus suum eos trajiciebat. Cineres namque erant; quia dum principem tenebrarum magis quàm auctorem sequerentur luminis, in eorum cordibus quasi extinctus fuerat divini proflus ignis amoris. Cineres inquam erant, videlicet nullo apti usus, & sine charitatis glutino omnino dissoluti. Quis non has miretur misericordie Dei divitias? Quis jam de remissione peccatorum desperet? Quis non credet se si convertatur, veniam consequi, cum audiat etiam incredulos tanta benignitate admitti? Unde ait Apostolus: *Si enim cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filij ejus, multò magis reconciliati salvum erimus ab ira per ipsam.* Quia ergo Redemptor noster in mundum veniens, vasa iræ fecit vasa misericordie, & omnibus ad se venientibus pietatis suæ signum aperuit, rectè nunc dicit: *[Quia cinerem tanquam panem manducabam, & poculum meum cum fletu miscabam.]* Quæ autem esuries ejus, vel sitis fuerit, ipse evidenter ostendit, cum ait: *Meus cibus est ut faciam voluntatem Patris mei, qui misit me.* Et iterum: *Me oportet operari opera Patris mei, qui me misit, donec dies est: venit nox quando nemo operari potest.* Quæ sunt hæc Patris opera, quæ in die dicit & non in nocte operanda, nisi salutifera agri intellectualis cultura? Ipse est enim homo qui seminavit bonum semen in agro suo: ad cujus culturam postea operarios destinabat, cum diceret:

D d

S. REGO
LIM
m. 3

Luc. 8. b *Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo dominum messis, ut mittat operarios in messem suam.* Quis sit ergo iste ager, ipse ostendit, cum agrum mundum, & semen dixit esse verbum Dei. Seminavit ergo ut meteret, messuit ut manducaret. Hujus agri fructum quotidie colligit, & quasi eo pascitur, cum electorum profectibus delectatur. Unde sponfus in Canticis canticorum dicit: *Comedi favum cum melle meo.* Habet iste homo & vineam, sanctam videlicet Ecclesiam, ad quam excolendam primo mane operarios misit, & postea singulis quibusque temporibus mittere non cessavit. Patet ergo quia sicut agrum excoluit ut comedat, ita vineam plantavit ut bibat. Bona vinea, que uvarum decorata coloribus, & dilectionis ac perseverantia palmitibus propagata, Regi omnium suavem in fructibus suis haustum præbet. Bona inquam vinea, que potest dicere: *Vinea fui pacifico, in ea que habet populos.* Quæ est illa que habet populos, nisi sancta Ecclesia per totam orbem diffusa? Illa namque habet populos, quia ex omni parte terrarum recte credentes continet. In hac ergo solummodo electus quisque vinea efficitur; quia nullum aliquando fructum ferre poterit, qui ab unitate Ecclesiæ discedit. Eo enim Deo poculum subtrahit, quod hæreticorum ineptæ garrulitati consentit. Quid enim sitit Deus, nisi fidem nostram? Unde & à muliere Samaritana quæsit bibere, de cujus cum non legimus aqua bibisse: sed spiritalem potum ei mulier obrulit, cum mundi cum salvatorem agnovit. In cruce quoque positus sitiebat, & pœnitentiam peccantium, & fidem exoptabat perfidorum. Sed vinea Domini sabaoth in patribus à Deo plantata, & doctrinæ aratro & verbi ligonibus per manus Prophetarum excolta, novissimè in amaritudinem versa, dum ei vinum laticia fere debuit, feralis invidiæ acetum porrexit. Plerumque etenim bonum vinum corrumpitur, & in acetum mutatur. Quia ergo ille populus & in patribus sanctus, & in filiis nequam extitit; quasi primò vinum, postmodum verò acetum fuit. Fuerunt tamen aliqui etiam inter illos, qui hunc omnium salvatorem crediderunt: fuerunt & qui de peccatorum profundo ad misericordiarum se patrem levaverunt. Quis enim pluribus aut majoribus criminibus umquam obligatus extitit, quam mulier illa peccatrix, de qua septem, ut ait Evangelista, demonia ejecit? Nam & Zachæus publicanis & raptoribus publicanus ipse & raptor præfuit, & tamen ad ipsius hospitium Dei Filius divertit. Sed & Simon indignè tulit de admisione mulieris: & turbamur muravit de hospio peccatoris. Poculum namque suum cum fletu miscuerat, & ideo sibi inimicorum protervitas exprobrabat. Quod quotidie in Ecclesia fieri cernimus, cum peccatores pro peccatis suis plangentes, Christum indui, & ad ipsius intrare unitatem videmus. Vel certè poculum Deo cum fletu miscere, est alios ab exterioribus introrsus trahere, alios ab interioribus exterius jactare. Scimus enim, quia potus ab exterioribus interius trahitur, fletus ab interiori exterius derivatur. Quia ergo conditor noster occultæ nostræ examinat, & non solum opera, verum etiam intentiones radicatus pensat, occulto ejus iudicio fit, ut quosdam qui in oculis hominum iusti esse videntur, reprobet; quosdam criminibus reos per pœnitentiam correctos salvet. Et cum juxta Apostoli sententiam, neque volentis, neque currentis, sed miserentis sit Dei, alios qui corruerant, misericorditer erigit; alios qui stare videbantur, cadere iuste permittit. Ex peccato namque primi parentis accepimus, ut neq; in ipsa iustitia stabiles esse possimus, sed aut contra Deum, nobis bonum quod facimus imputando, erigimur, aut contra proximos in superbiam levamur, unde & subditur:

XI. *A facie iræ & indignationis tuæ, quia ele-*

vans allisisti me.

Quia enim iustæ damnationis sententiam primus homo peccando pertulit, quam postmodum nepotum successio consequenter incurrit; ideo Christus Jesus venit in mundum peccatores salvos facere, & ab ea qua tenebantur damnatione liberare. Ecclesia verò quæ corpus ejus est, cui claves regni calorum tribuit, & ligandi atque solvendi potestatem dedit, ideo peccatores quotidie suscipit, quia illam iræ Dei sententiam agnoscat. Quia enim per faciem personam agnoscimus hominis, rectè per faciem iræ, damnationis intelligimus cognitionem. Nam quòd iram indignationis agnoscat, manifestè ostendit eum subjungit: *[Quia elevans allisisti me.]* Creatis ceteris animalibus, homo præ cunctis elevatus fuit: quia & libertate extitit arbitrii præditus, & rationis lumine illustratus. Cui etiam datum est ut non sicut cetera animantia terram semper aspiceret, sed ut ipso situ corporis cælos erectus videret: ut ex hoc quoque aperitè cognosceret, quia & intentionem ad summa dirigere, & mentem deberet ad Deum levare. Nam & terror ejus & tremor omnibus animalibus incubuit, quia divina voce eis pralatus fuit. Mortem quoque nequaquam incurreret, si divinis præceptis obediens nunquam peccaret. Sed conditoris sui mandata transgrediens, tantò gravius corruit, quantò antequam caderet, altius stetit. Cadens igitur allisus est; quia peccare non metuens, & pro salute infirmitates pertulit, & pro vita mortem suscepit.

C *Dies mei sicut umbra declinaverunt: & ego XII. sicut fanum arui.*

Gravis allisio, per quam lux in tenebras vertitur, & in ariditatem viror mutatur. Diem namque sicut umbram primus homo habuit, quando se à facie conditoris abscondit. Nam inter opaca nemorum latere voluit, ut ex hoc quoque patenter ostenderet quas cecitatis umbras interius pertulisset. Si enim in umbra non esset, Deum esse localem non crederet, nec ab ejus oculis putaret se abscondi, à quo etiam cordis occulta videri. Quæsit igitur ergo umbram corporis, qui prius incurrit umbram mentis. Dies namque ejus inclinata fuerat, & ideo illi lumen sapientiæ interius non fulgebat. Sol etenim dum inclinatur, majores umbras efficit, & calor sui magnitudinem paulatim subtrahit. Unde post meridiem Adam à Deo vocatus esse describitur, ut ab exterioribus agnoscamus quid interius gereretur. In meridie enim lux est purior, aër lymphior, æstus ferventior. Quasi ergo meridies in Adam peccatore inerat, dum lumine divine contemplationis illustratus, amoris summi facibus ardebat. Sed hunc miser meridiem perdidit cum peccavit. Ibi enim amoris refriguit incendium, caligavit claritas, defecit visio. Veniens autem in mundum lux vera Dei Filius hanc nobis claritatem reddidit, cum cordis nostri tenebras præsentia suæ illuminatione fugavit. Unde scriptum est: *Populus qui ambulabat in tenebris, ipse vidit lucem magnam.* Magna lux remissio peccatorum, donum gratiæ, intelligentiæ claritas, contemplationis gaudium, collatio virtutum. Dedit enim nobis, ut ait Apostolus, *pignus spiritus*: gustavimus bonum Dei verbum, virtutisque sæculi superventuri. Hi sunt dies gratiæ, quos nobis contulit excellentia bonitatis Dei. In quibus si noctem nequitiæ contemnimus, ad cælestis regni hereditatem inoffenso itinere ambulamus. Hinc etenim Salvator ait: *Si quis ambulaverit in die, non offendit, quia lucem hujus mundi videt.* Sed hi dies in nobis sicut umbra declinant, cum peccatorum nostrorum nebulas propitiationi divinæ opponentes, & mentis patimur caliginem, & divinæ extinguimus charitatis ardorem. Scimus autem quia sole ad occasum vergente, umbræ crescunt donec nox veniat, & lu-

men omnino dici deficiat. Sic nimirum cum in reproborum cordibus sol justitie occidere cœperit, cœcitas umbra vehementer excrescit; adeo ut divino non illuminentur lumine, sed mortifera noctis involvantur obscuritate. Sequitur: [*Ego sicut fœnum arvi.*] Nemo est qui nesciat, quòd quantumlibet tenera aut delectabilis herba sit, si apposita falce succiditur, & coloris venustate confestim exiit, & à radicis humore siccat. Sic profectò quicumque per opera pravitatis à Deo recessit, necessariò à virtutis intimæ humore arefcit. Hinc etenim Salvator discipulis ait: *Sicut palme non potest ferre fructum à semetipsonis manserit in vite, sic & vos nisi in me manseritis.* Nam etsi florere in hac vita peccatores plerumque videantur; ariditatem tamen suam in fine recognoscunt, dum simul amittunt & ridentis vitæ dulcedinem, & temporalis gloriæ dignitatem. In sapientiæ quippe sue vanitate confisi, dum sperant facile sibi cuncta suppetere, arbitrantur utique se religionis virtute non egere. Et dum de inani sapientiâ se jactant, insipienter vivere nequaquam formidant. Et quia à veræ sapientiæ radice præcisæ sunt, in fulta sua sapientiâ aruerunt. Qui si voluerint in ipsa sapientiæ vitalis radice revivisci, summopere studeant ad fontem vitæ mentis processu properare.

XIII. *Tu autem Domine in æternum permanes, & memoriale tuum in generatione & generationem.*

Spectat hoc ad id quod ait: [*Ego sicut fœnum arvi.*] Quasi dicat: Qui diligens vanitatem, & sequens mendacium in æternitate & stabilitate persistere nolui, temporalis & instabilis factus, mortis ariditatem incurri. Sed tu Domine in æternum permanes. Hæc ergo est unica spes salutis meæ, ut tibi inhaerem: ut sicut per me factus sum aridus, ita per te fiam æternus: & in te vivens mortem effugiam, à quo discedens perdidit vitam. Nos quoque scientes quia primus homo factus est de terra terrenus, secundus de celo caelestis: sicut terreni imaginem portavimus, ita caelestis imaginem portemus, & cum eo unum efficiamur, qui resurgens à mortuis, jam non moritur, & mors illi ultra non dominabitur. Ipse est enim qui factus est in spiritum vivificantem: cujus si membra fuerimus, quòd caput nostrum præcessit, pariter ascendemus. Cujus ascensus spem ipse nobis contulit, qui ait: *Pater, volo ut ubi ego sum, & ipsi sint mecum.* Quòd si ab ejus separati fuerimus corpore, velut abscissa membra participatione carebimus vitæ, nec cum eo in caelum ascendemus. Cum eo ergo unum sumus, quia sicut ipse ait: *Nemo ascendit in caelum, nisi qui descendit de celo, filius hominis qui est in celo.* Et notandum quia non dixit, vivis, sed, permanes in æternum. Homo etiam si multo tempore vivat, non tamen uno die permanet: quia ut semper mutetur, ex conditione mortis habet. De quo quidam sapiens perhibet, dicens: *Qui quasi stes egreditur & conteritur, & fugit velut umbra, & nunquam in eodem statu permanet.* Deus verò qui solus verè æternus, verè immortalis est, in æternum permanet: quia in eo nihil est transitorium, nihil quod alienum sit à sempiterna ejus divinitate. [*Memoriale tuum in generatione & generationem.*] Quid magis memoriale in Deo, quam misericordia? De illa namque scriptum est: *Miserationes ejus super omnia opera ejus.* Misericordia Domini ab æterno usque in æternum super timentes eum. Licet enim hominem mirabiliter condiderit, mirabilis tamen perditum per Filij sui mortem redemit. Hæc memorialis Dei misericordia in generatione & generationem permanet, quæ omnibus per temporum curricula viventibus usque in finem sæculi parat.

S. Greg. Tom. III.

A *Tu exurgens misereberis Sion, quia tempus miserendi ejus, quia venit tempus.* XIV.

Si Sion ad litteram accipimus, Judæorum in hoc loco & Gentium vocationem notare valemus. Et videbitur hoc modo quasi præcedentis verbi expositio; ut cum duas generationes nominat, qualiter in generatione & generationem misericordia Dei sit permansura ostendat. Ait ergo: [*Tu exurgens misereberis Sion.*] Per Filium Deus Pater exurrexit; quia qui antea non cognoscebatur, per eum in hominum notitiam venit. Unde & Verbum Patris & splendor dicitur; quia per eum & voluntas Dei agnoscitur, & ipsa divinitatis essentia declaratur. Sion verò, id est, Judaici populi miseris est, quando de eorum progenie nasci voluit, & prius eos ad fidem vocavit. [*Tempus miserendi,*] tempus plenitudinis intellige; quia juxta Apostoli sententiam, *ubi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum natum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui erant sub lege redimeret.* Quòd verò ait: [*Quia venit tempus;*] tempus nimirum gratiæ vult intelligi, de quo Dominus per Prophetam dicit: *Tempore accepto exaudivi te, & in die salutis adjuro te.* Quod exponens Apostolus, ait: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.*

B *Quoniam placuerunt servis tuis lapides ejus, & terra ejus miserebuntur.* XV.

Per lapides Sion, Apostolos intelligere possumus, qui de Judaico nati populo, Ecclesiam demum ex seipsis edificaverunt. Qui profectò lapides servis Dei placuerunt, cum quales futuri essent, Prophetæ per spiritum viderunt. Nisi enim Prophetis Apostoli placuissent, nequaquam de eis Isaias diceret: *Qui sunt isti qui ut nubes volant, & quasi columbae ad fenestras suas?* Et iterum: *Quam speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona?* Qui sunt pacem evangelizantes, nisi Apostoli Christum prædicantes? Ipse est enim pax nostra, ut ait Apostolus, *qui fecit utraque unum.* Unde etiam ipso nato, hominibus pacem redditam Angeli pastoribus nunciaverunt, quam postea Apostoli omnibus gentibus publicè prædicaverunt. Per pedes verò evangelizantium, affectus intelligimus Apostolorum; qui quidem speciosi erant, quando non sua comoda, sed auditorum utilitatem quærebant. Speciosi inquam erant, qui terreni lucri inquinamenta ex ipso operationis suæ incessu non contrahabant. Tunc namque corporeos pedes habere speciosos dicimus, quando nulla cœnosæ viæ labe fœdamur. Quia ergo ex prædicationis officio terrenas divitias Apostoli non quærebant, rectè de eis dicitur, quia pedes eorum speciosi erant. Hinc namque Anna de Deo prophetavit, dicens: *Pedes sanctorum suorum servabit.* Quia ergo quales futuri essent Apostoli, per Spiritum sanctum Prophetæ viderunt, rectè nunc dicitur, quia servis Dei lapides Sion placuerunt. Qui porro lapides terræ miseri sunt; quia pœnitentiam agentes à peccatis absolverunt. Per terram quippe peccatores accipimus. Unde serpenti à Domino dictum est: *Terram comedes omnibus diebus vitæ tuæ.* Antiquus enim hostis terram comedit; quia peccatores quosque in ventrem suæ malitiæ abscondit: ilque hominum perditionem desiderans quodam modo reficitur, dum pravis eorum operationibus delectatur. Terræ ergo Sion Apostoli miseri sunt, quando Judæos ab errore conversos à peccatis absolverunt. Ecce constructus est unus paries domus Dei, quæ est Ecclesia, paries inquam ex circumfusione; veniet paries ex præputio, ut duo parietes in unum juncti lapidem angularem, unam construunt civitatem. Videamus ergo quid sequatur.

D d ij

XVI. *Et timebunt Gentes nomen tuum Domine, & omnes Reges terra gloriam tuam.*

Quasi dicat: Non solum misereberis Sion, Judæos vocando, sed etiam Gentium, eas ad fidem convertendo. Quæ quidem non resistunt Evangelio, sed agnita veritate, [timebunt nomen tuum Domine.] Timebunt, inquam, non timore servili, sed casto & filiali. Timuerunt Gentes Deum, quando speretâ idolorum culturâ, & antiquæ contemptis superstitionis erroribus, baptismo sunt mundatæ pœnitentiæ, & Christianæ susceperunt instituta doctrinæ. In quibus verbis notandum, quia non ait: Sion timebit nomen tuum Domine; sed, *Gentes timebunt nomen tuum*: quia etsi missus sit Christus ad oves quæ perierunt domus Israël, tamen illis verbum Dei repellentibus, & indignos se æternæ vitæ iudicantibus, conversi sunt ad Gentes Apostoli, quæ nomen Christi cum gaudio susceperunt. Hinc namque Apostolus ait: *Disco Christum Iesum ministrum fuisse circumcissionis, propter veritatem Dei ad confirmandas traditiones patrum. Gentes autem super misericordia honorare Deum, sicut scriptum est: Propterea confitebor tibi in Gentibus, & nomini tuo cantabo.* Hinc rursus ait: *Quod quarebat Israël, non est consecutus, electio autem consecuta est.* [Et omnes Reges terra gloriam tuam.] Infirma mundi elegit Deus, ut confunderet fortia. Ignobiles vocavit, ut nobiles vinceret: piscatores elegit, ut Reges subjugaret. Ecce impletum est quod de Christo prædictum est: *Omnes Reges terra timebunt gloriam tuam.* Omne enim culmen sæculi ad reverentiam Christi flectitur: omnis dignitas humanæ conditionis ad obsequium Christi inclinatur, sicut ait Apostolus: *Christus factus est pro nobis obediens usque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen quod est super omne nomen: ut in nomine Iesu omne genu flectatur, caelestium, terrestrium, & infernorum.* Gloria Christi, resurrectio est, per quam à diabolo regnum abstulit, & mortis destruxit imperium. Qui enim in morte visus est infirmus, in resurrectione apparuit gloriosus. Unde dicit Apostolus: *Et si mortuus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute.*

XVII. *Quia edificavit Dominus Sion, et videbitur in gloria sua.*

Causa est quare Gentes & Judæi ad fidem vocentur. Ex utroque enim populo edificata est Sion spiritalis, quæ in celsitudine virtutum posita, terrena deserit, caelestibus intendit, futura prævidet, hostium incurfus non timet. Hujus fundamenta in montibus sanctis sunt, quia sicut ait Apostolus: *Iam non sumus hospites & advena, sed cives sanctorum & domestici Dei, super edificati super fundamentum Apostolorum & Prophetarum.* In hac civitate Deus homini conjungitur, sicut scriptum est: *Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis.* Synagogam enim reprobavit, Ecclesiam elegit. Ideoque scriptum est: *Diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Jacob.* Illa nempe Deus tabernacula deseruit, Sion verò, id est Ecclesiam, præsentia suæ habitationis illustravit. Unde & illic nequaquam conspicitur, hic autem ab his qui mundo sunt corde, mentis intuitu videtur; nam subditur: [Et videbitur in gloria sua.] In gloria sua Christus videtur in Ecclesia, qui in infirmitate visus est in synagoga. In qua infirmitate nequaquam à morte videbitur, qui immortalis & impassibilis factus, cum Patre Deus in illa jam caelesti sede gloriatur. Unde dicit Apostolus: *Etsi novimus Christum secundum carnem, sed jam non novimus.* Possumus quoque per id quod superius dictum est: [Tu exurgens misere-

beris Sion,] remissionem peccatorum quæ in Ecclesia datur, intelligere, & multiformis dona gratiarum quæ quotidianis divinitus incrementis consequuntur. Quæ in illis Deus multiplicat, quibus Sion placent lapides, id est, qui & Apostolorum doctrinam recipiunt, & eorum pro posse exempla imitantur. Sed jam ad sequentia revertamur.

Respexit in orationem humilium, et non spre- XVIII. *vit preces eorum.*

In humilium Deus orationem respexit, quando ad humanam naturam reformandam Filium in mundum misit. Hoc enim justorum requirebat oratio, hoc Prophetarum expectabat desiderium, ut ille in mundum veniret: qui à diabolica servitute hominem redimeret, vitæ aditum, quem culpa obstruxerat, gratui ætatis suæ munere refereret. Hinc namque Isaias ait: *Clamabunt ad Dominum à facie tribulantis, & mittet eis salvatorem & propugnatores, qui liberet eos.* Ex quibus verbis liquido colligitur, quia in eorum respexit orationem, quibus in tribulatione clamantibus non solum salvatorem contulit, sed etiam propugnatores misit. Idem verò qui fuit salvator, fuit & propugnator. Salvator namque Dei Filius est, de quo scriptum est per Prophetam: *Deus ipse venit, & salvabit nos.* Unde etiam Iesus priusquam in utero conciperetur, vocatus est ab Angelo. Nam quod propugnator sit, ipse ostendit cum per Prophetam ait: *Ego qui loquor iustitiam, & propugnator sum ad salvandum.* Ex hoc preces non sprevit; quia eis quod deprecabantur indulsit. Si enim preces eorum sprevisset, nequaquam ad eos liberandos Filium misisset. Hinc namque Moyses ad Dominum ait: *Obsecro Domine mitte quem missurus es.* Hinc Propheta alius exclamavit, dicens: *Vinam dirumperes calos, & descenderes.* Hinc etiam David dixit: *Deus iudicium tuum Regi da.* Iudicium suum Regi Deus Pater dedit, quando Dei Filius carnis humanæ substantiam assumpsit. Hinc namque ad Filium ipse Pater ait: *Postula a me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terra: reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos.* Pater ergo quia iudicium suum illi dedit, & bonorum regnum, & inconvertibilem iudicium comminationem. Vas enim figuli postquam semel confringitur, nullo modo postmodum reparatur. Quid ergo per confractionem vasorum figuli, nisi extrema damnatio designatur? Ibi enim per iudicij severitatem quicumque confringitur, nequaquam ulterius per pœnitentiæ remedium reparabitur. Quod profecto iudicium per Dei & hominum mediatorem fiet, quia scriptum est: *Pater non iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit Filio.* In humilium nihilominus orationem Deus respexit, cum pro se vel aliis exorantes fideles exaudit.

Scribantur hæc in generatione altera, & populus qui creabitur, laudabit Dominum. XIX.

Sicut ex duobus populis primitiva est constructa Ecclesia; ita gemina est generatio in fidei unitate collecta, carnalis scilicet, & spiritalis. Sive ergo Sion, & ea quæ sunt supradicta, ad litteram intelligamus, sive per intellectum mysticum ad Ecclesiam cuncta referantur, conveniunt superioribus sequentia, & prælibatis exponenda concordant. Dicitur enim: [Tu exurgens Domine misereberis Sion.] Et iterum: [Quia edificavit Dominus Sion.] Nunc verò ait: [Scribantur hæc in generatione altera.] Quod enim Judæis fuit promissum, hoc in Gentibus videtur impletum. Si verò juxta spiritalem intelligentiam per Sion Ecclesiam accipimus; per generationem alteram,

spiritem intelligimus, in qua nimirum divina scripta sunt promissiones: quia quicquid de remissione peccatorum, quicquid de aeternitate felicitatis Scriptura sacra asserit, hoc in cordibus suis per amorem spiritus spiritualis generatio inscribit. Cui & dicitur:

Deut. 6. Audi Israel precepta Domini, & ea in corde quasi in libro scribe. De hac preceptorum Dei inscriptione

Hier. 31. per Prophetam Dominus dicit: Hoc est testamentum quod testabor eis: dabo leges meas in cordibus eorum, & in sensibus eorum scribam eas. Bonus pater, qui filiis non terrenae hereditatis jura, non luto aut lateribus constructas domos, non auri argenteve praescribit acervos, quae livoris plerumque & invidiae seminarium sunt, & superbia ac luxus existunt fomenta; sed charitatis & dilectionis gratiam, justitiae & pietatis proponit edicta, & veritatis legem non in lapide, vel membrana, vel ligno, vel cera, sed in tabulis cordis prescribit; ut aeternae filij promissionis vanis nunquam cogitationibus occupentur, sed semper omnipotentis patris testamentum quasi praeculis habentes, quid timere, quid sperare debeant cogitent, & in exequendis mandatis caelestibus, votis omnibus elaborent. De his quippe

ait Propheta in Psalmo: Haec est generatio querentium Dominum, querentium faciem Dei Jacob. Quid nobilior generatione divina? Quid sublimius caelesti? Quid castius conceptione spiritali? Voluit immaculatus Dominus ut homo sine macula nasceretur peccati, & absque vitio carnalis delectationis humanae sobolis propagaretur successio. Et ideo talem fecit Adam, ut absque peccato filios ederet, si in conditoris obedientia perstiteret. Posset namque fieri ut sicut absque delectatione fructus suos terra germinat, ita sine peccato filium mulier pareret: & sicut ipse à Deo Adam purè conditus fuerat, ita homo hominem purè procrearet. Quod homini cur esse incredibile videatur, cum apibus etiam hoc ipsum conferatur? Sed quia Dominus suo obedire humana anima tenuit, animae imperio carpo obtemperare contempsit. Nam & rebellis ei semper postmodum extitit, & adversus eam cuius ancilla fuerat, se in superbia erexit. Plerumque autem ulque adeo erigitur, ut ipsa dominae suae versa dominetur, Unde fit, ut in filiorum procreatione per delectationem in peccatum incidat, & bonum opus malè operando, delinquat. Sed Dei hominumque mediator sicut nobis quam perdidimus vitam contulit, ita etiam hanc in nobis generationem reparavit. Unde & de virgine, & sine peccato nasci voluit: ut ex hoc patenter ostenderet, quia hoc etiam nobis inter innumera beneficiorum suorum dona conferret. Ideoque ait: Propriet hoc dabit Dominus ipse vobis signum: Ecce virgo concipiet & pariet filium. Quam virginis conceptionem nequaquam signum esse diceret, nisi aliquid nobis in ipsa sua nativitate quod credere deberemus signaret. Unde rursum scriptum est: O radix Jesse, qui stas in signum populorum. Signum enim fuit populis illa Christi sine virili commixtione nativitas, quod his qui credunt in nomine ejus, daturus erat potestatem filios Dei fieri: his videlicet qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. Sicut namque beata Maria Christum peperit virgo, & post partum incorrupta permansit: ita & mater Ecclesia filios Deo sine dolore generat, & virgo semper illibata perseverat. Qui in hoc quoque quod Deum toto corde diligunt, patrem se Deum habere evidenter ostendunt. Filiorum enim est diligere, non timere. Porro in hac dilectione nequaquam torpescunt otio, aut operibus insolescunt, sed & in mandatis caelestibus voluntatem Dei custodiunt, & ex virtutum operatione nullam ab hominibus laudem querunt. Unde & subditur: [Et populus qui creabitur, laudabit Dominum.] In operibus nempe suis Deum laudant, qui bonum quod

A faciunt, nequaquam sibi, sed gratiae Dei attribuunt.

Unde & Paulus cum plus omnibus se laborasse dixisset, subjecit atque ait: *Non autem ego, sed gratia Dei mecum.* Sed quae in nobis sunt sanctitatis opera, ita sunt ad proximorum aedificationem exteriorius trahenda, ut in eis non favor aut gratia humana requiratur, sed ipse, à quo haec sunt hominibus collata, Deus laudetur. Hinc namque per semetipsam Veritas Apostolis ait: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in calis est.*

Quia prospexit de excelso sancto suo: Dominus de caelo in terram aspexit. XX.

Nec nova post creationem nasceretur, nec Deum perfectè sanctorum vita laudaret, nisi per eum nos divina miseratio respexisset, qui nos in Nicodemo denuo nasci docuit, dum aliter in regnum intrare non posse, nisi ex aqua & spiritu renasceremur, monstravit. Unde dum populum creandum Dominum benedicturum esse Propheta dixisset, causam illico nostrae redemptionis adiecit, velut qui indubitanter sciret, aliter novum non posse creari populum, nisi Dominus & redemptor noster novus homo veniret in mundum. Nec posse quemquam amplius de vera salute ambigere, cum sciret omnipotentem medicum ad infirmos descendisse. Dicitur ergo: *[Quia prospexit de excelso sancto suo.]* Prospicere dicimur, cum à longè intuemur. Quia ergo per Verbi Dei incarnationem non solum Judaea, quae juxta esse videbatur, sed etiam Gentilitas liberanda erat per misericordiam, rectè nunc dicitur: *[Quia prospexit de excelso sancto suo.]* juxta quod scriptum est: *Pacem faciemus illis qui longe, & pacem illis qui prope.* Redemptor noster non immeritò excelsus dicitur; quia divinitatis ejus potentiam nemo mortalium intuetur: denique & sanctus extitit, & Dei per omnia fuit. Hinc namque ipse de se in Evangelio ait: *Quem Deus sanctificavit, & misit in mundum.* Nam quod Dei per omnia fuerit, ipse testatur cum ait: *Non potest Filius à seipso facere quidquam, nisi quod viderit Patrem facientem.* Idem autem qui excelsus extitit, ipse etiam caelum fuit: sed excelsus propter sublimitatem, caelum verò propter divinam inhabitationem. *In eo Coloss. 2. b enim, sicut testatur Apostolus, habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter.* Et per Prophetam quoque Dominus ait: *Caelum mihi sedes est.* Quae autem major sedes Dei, quam Christus: Caelum igitur Dei Christus est, de quo Dominus in terram aspexit, ut eum peccantibus quibusque spem per eum venire tribuit, de caelo in terram aspexit, ut caelum fieret qui terra fuit. Quod aperte ostenditur, cum illico subjungitur:

Vt audiret gemitus compeditorum, ut solveret filios interemptorum. XXI.

Sancti viri non incongruè compediti dicuntur, quia ligati vinculis disciplinae Dei, nequaquam ad ea quae exteriora sunt vagantur, & quasi gressum operis immobiliter figunt, dum à conditoris desiderio nusquam discedunt. De his namque compeditus scriptum est: *Injice pedes tuos in compedes ejus, & in torques illius collum tuum.* Quia profectò ejus à pravitate gressus compescitur, ejus fides sanctarum varietate virtutum adornatur. Collum namque fides est, per quam Deo fidelis quisque conjungitur, & quasi per collum capiti suo Christo Ecclesia, quae ejus est corpus, unitur. Unde in laudem sponsae in Canticis canticorum dicitur: *Collum tuum sicut monilia.* Quia enim, sicut Jacobus ait, *Fides sine operibus mortua est;* quasi collum sponsae monilibus circumdatur, dum fides sanctae animae operibus decoratur. Gemunt continuè compediti; quia dum exilij

Dd iij

fui tenebras electi considerant, ad claritatem visionis Dei indefinenter suspirant. Sed eorum gemitus nequaquam Deus audiret, nisi mediatorem nobis Filium suum dedisset. Unde dicit Apostolus: *Per quem accessum habemus ad Patrem, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris.* Constat ergo quia nullius audiret gemitum Deus, nisi ille venisset, per quem ad Patrem habemus accessum. [*Vt solveret filios interemptorum.*] Filij interemptorum sunt imitatores Martyrum, eorum scilicet, qui vel pro testamento Dei sua corpora tradiderunt, & in sanguine Agni laverunt stolas suas: vel qui membra sua super terram mortificantes, carnem suam cum vitii & concupiscentiis crucifixerunt. Possumus quoque per compeditos, eos accipere, qui mortalitatis & passibilitatis vinculis se astrictos intelligunt, & miseris humanæ necessitatis afflicti indefinenter gemunt.

XXII. *Vt annuncient in Sion nomen Domini, & laudem ejus in Hierusalem.*

Soluti à peccatorum vinculis, eò magis in Ecclesia nomen Dei annunciant, quò eis dimissum est de peccatorum excessibus quod timebant. Quid verò aliud est nomen Domini annunciare, nisi Dei misericordiam in Ecclesia prædicare? Dominorum enim est misereri. Hinc namque de Christo dicitur: *Benedictus qui venit in nomine Domini.* Scimus enim quia mediator Dei & hominum homo Christus Jesus iudex est humani generis; juxta quod scriptum est: *Pater non iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit Filio.* Qui si in primo adventu venisset in nomine iudicis, nemo profectò foret, qui penam æternæ evaderet damnationis. *Omnes enim, ut ait Apostolus, peccaverunt, & egent gloria Dei.* Venit ergo in nomine Domini, qui venit ut peccata dimitteret, non ut peccatores damnaret. Venit, inquam, in nomine Domini primò, qui in nomine iudicis in adventu veniet secundò. In Sion ergo nomen Domini annunciant, qui Dei misericordiam populis prædicant. Sequitur: [*Et laudem ejus in Hierusalem.*] Unam Ecclesiam propter diversas causas diversis appellat nominibus: Sion eam nominans, sicut quæ ad alta sustollitur: Hierusalem verò, quæ quasi jam mortificatis hostibus, veram in se pacem intuetur. Notandum verò quia nomen Domini priùs annunciant, postea verò posuit esse laudandum. Agnitionem enim nominis, laus sequitur confessionis. Quo modo enim credent ei quem non audierunt? Quæ autem major laus Dei, quàm quòd mundus in unitate fidei collectus, non solum opera ejus annunciat, sed etiam vita eum & operibus laudat? Unde & subditur:

XXIII. *In conveniendo populos in unum, & Reges ut serviant Domino.*

XXIV. *Respondit ei in via virtutis sue, Paucitatem dierum meorum nuncia mihi.*

In unum convenerunt populi in Ecclesia per totum orbem diffusa, quæ Christum credit esse filium Dei. De hac unitate dicit Apostolus: *Unus Deus, una fides, unum baptisma.* Extra hanc nemo laudat Deum, nemo annunciat. Hanc designabat ille unus qui post motionem aquæ in piscinam descendens sanabatur. Nemo namque est qui veræ possit invenire salutis remedium, nisi ad unitatem fidei veniat, & per sanctificationem vitæ Christum induens, unum cum eo fiat. Hinc namque per semetipsam Joan. 17. Veritas ait: *Hac est vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Jesum Christum.* Per reges, eos intelligas qui animorum suorum motus secundum Dei voluntatem dirigunt, eisque regum more dominantur, dum in rationis eminentia

quasi in regali solio præsidentes, repugnantia quæque servituti subjiciunt, & pacatis omnibus, æquitate leges & innocentie jura in seipsis disponunt: sive etiam eos, qui populis præfecti, in rerum culmine stare videntur, dum divitiis affluunt, honoribus cumulantur, terreni præminent dominatione imperij, & gloriæ mundanæ potentie extolluntur, non absurdum videbitur, cum & illi in ipsa cordium suorum directione Domino serviant, & isti religionis Christianæ documenta tenentes, orthodoxæ fidei jugo mentis colla supponant. In hoc igitur populorum & regum conventu quilibet fidelis respondit Deo in via veritatis positus, videlicet in Christo, qui viam se nobis proposuit dicens: *Ego sum via, veritas, & vita.* Responso autem hæc non voce aestimatur, sed opere. Non enim respondent Domino, qui vocati perversè vivunt, qui post illud divinum semen in terra rationabili susceptum, spinas perversitatis, aut tribulos producant nequitia; sed qui in omni bono se aptantes, & de sua vocatione gratias Deo referunt, & fructum Deo centesimum, vel sexagesimum, aut etiam trigesimalum in cordis innocentia ferunt. Notandum verò quòd dicit: [*In via virtutis.*] Virtus namque Christi, est gloria resurrectionis ejus. Licet enim opera fecerit quæ nemo alius fecit, & miraculorum signa divinitatis ejus fidem adstruant, credendi tamen in eum nulla potentior aut concedentior via extitit, quàm quòd mortuus & sepultus tertio die resurrexit. In via ergo virtutis Dei respondet Ecclesia, cum de gloria resurrectionis Christi nihil asserens ambiguum, nihil sentiens obscurum, studet in membris suis Christum per baptismum & penitentiam commori, & per novitatem vitæ Christum induens eidem convivificari. Cum enim nihil in se lucidum, nihil vitale conspiciat, à solo Deo se putat posse acquirere & luculentarum virtutum plenitudinem, & desideratam vitæ indeficientem æternitatem. Quæ etiam non nisi per gratiam Dei potest advertere quot sit obnoxia defectibus, quot infirmitatibus subdita, quot miseris vallata. Ideoque dicit: [*Paucitatem dierum meorum nuncia mihi.*] Quasi dicat: *Qui ex meis viribus hoc consequi non valeo, ut quàm pauci sint dies mei intelligam, fac ut per gratiam tuam inspirationis & virtutum defectum, & hujus vitæ brevitatem agnoscam; quatenus vitæ hujus velocem considerans transitum, nullum in corde sentiam de amore illius affectum.*

Ne revoces me in dimidio dierum meorum, in generatione & generationem anni tui. XXV.

Per dimidium dierum, imperfectionem vitæ accipimus, in qua se fidelis quisque non revocari de mundi hujus exorat exilio; ne si in die exitus sui transitorie adhuc vitæ amore occupatus fuerit, ad illam æternitatis vitam transire minus possit. In hac vita dimidium tantum dierum accipimus; quia etsi nos assidue Solis hujus materialis splendor illuminet, sequitur tamen nox, quæ assidue illuminatos obscuret. Roger ergo unusquisque, ut dum in vitæ hujus cursu mentis amore defiguit, antequam de adipiscendis æternis fatagat, à Deo non revocetur. Sancti viri etsi sunt mortali carne circumdati, nequaquam sunt in dimidio dierum; quia perfecti desiderij amore à terrenis suspensi, illa beatæ vitæ æternitate jam in spe perfruuntur. Hinc namque Paulus dicit: *Spe salvi facti sumus.* Hinc rursus ait: *Nostra conversatio in calis est.* Sic namque inoffenso cursu ad æternitatis statum pervenimus: sic ante hujus vitæ terminum, in æternitatis desiderio mentem fixerunt. Quod quidem evidenter ostenditur, cum protinus subditur: [*In generatione & generationem anni tui.*] Nota quòd vitam suam dierum paucorum appellatione significat, æternam verò,

annorum in generatione & generatione permanen-
tium: ut per hoc quoque prudens lector intelligat &
infinitam illius futuræ felicitatis longitudinem, &
labentem temporalis gloriæ brevitatem. Quis enim
nesciat annos diebus multo longiores? Quia verò
etiam in annis finis potest intelligi, in generatione &
generatione eos permanentes dicit. Sapientia dicit:

*Ecclef. Generatio vadit, & generatio venit, terra autem in
æternum stat.* Hæc est namque instabilis vitæ istius
permutatio, ut decedentibus aliis alij succedant,
quibus postmodum simili modo deficientibus, alij
non aequali conditione orientur. Ex quibus tamen
omnibus, quæ in sæculo fuerunt vel futuræ sunt ge-
nerationibus, viva illa & divina generatio perficitur,
quæ in æternum claritatis Dei consortio per-
fruetur. In hac itaque nos, id est, æternitatem Dei
permanens dicit Prophetæ: tunc videlicet, cum
generatio quæ præcedit & quæ sequitur, una facta
fuerit, novissima utpote morte destructa, quæ ante-
quam in victoria aborbeat, nihil stabile, nihil soli-
dum, nihil dimittit illa sum. Quæ tamen intelligi
& aliter possunt, ut ad superiora hoc modo referantur.

Dictum namque est superius: [*Populus qui crea-
bitur, laudabit Dominum.*] Quo modo ergo laudet,
ostendit cum ait: [*Respondit ei in via virtutis sue,
& laudem ejus annuntiabunt in Hierusalem.*] Hie-
rusalem verò non quæ servit cum filiis, (illa enim
vocata nequaquam in laude respondet) sed illa cui
dictum est: *Latare sterilis que non parit, erumpet &
clama que non parituris;* vocata respondet Domino
posita in via virtutis suæ. Via virtutis Christi, est
imitatio constantiæ ejus. In hac via populus crea-
tus, vel Hierusalem intelligibilis respondet Domino:
quia sicut pro nobis Christus animam posuit, ita
constantiam Christi sequens, pro fratribus animam
ponere in filiis suis non recusat. Quid verò res-
ponderit, ostendit cum ait: [*Paucitatem dierum
meorum nuncia mihi.*] Rogat innovatus populus, vel
fecunda filiorum spiritualium mater, ut brevè sibi vi-
deatur hujus tempus tribulationis, comparatione
æternæ felicitatis: ne dum nimis extendi quas pati-
tur persecutiones autumat, pro dilatione præmio-
rum quasi tædio victa, quam imitari proposuit Chri-
sti constantiam amittat. Tunc nobis Deus quid se-
qui debeamus annunciat, cum voluntatis suæ arca-
na nobis inspirat. Numquid non paucitatem die-
rum suorum ille Deus annuntiaverat qui dicebat:

*Galat. 4. ut
1. Cor. 15. a
1. Sai. 5. 1.*

*Rem. 8. d. Existimo quod non sunt condigna passiones hujus tem-
poris ad futuram gloriam, que revelabitur in nobis?*
Noverat enim quia temporalium pressura passionum
veloci sine concluditur, gloriæ verò cælestis felici-
tas nullo termino angustatur. Possimus per pauci-
tatem dierum, etiam aliud intelligere. Fuerunt nam-
que hæretici qui dicerent Ecclesiam non esse genera-
lem, sed in tempore Donati & ante finem sæculi
consummandam: non attendentes quòd ei Dominus
in Apostolis promissit, dicens: *Ecco ego vobiscum sum
omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Cõ-
tra eos nunc dicitur: [*Paucitatem dierum meorum
nuncia mihi.*] Constat, quia per multiplicatam
dierum, perennis vita accipitur: per paucitatem
verò, cursus istius sæculi designatur. Scriptum quip-
pe est: *Longitudo dierum in dextera ejus.* Quid enim
per dexteram, nisi perpetua vita designatur? Quia
ergo sanctorum requies nullo clauditur termino, re-
dè in dextera Dei dierum dicitur esse longitudo.
Nam quod hîc dicitur: [*Paucitatem dierum meorum
nuncia mihi,*] tale est ac si dicat Ecclesia: Sunt qui
insipientiæ suæ caligine & perfidiæ detestabilis indu-
ti erroribus asserant me in brevi finiendam, & usque
in finem sæculi inhabitatorem non habituram: sed
tu, de cujus non diffido promissionibus, nuncia
paucitatem dierum meorum mihi. Futura dierum
paucitas, inquam, data est Ecclesiæ, quia toto istius
vitæ tempore debet fides Christiana in mundo vige-

*Mat. 28. d.
Prov. 3. c.*

*Mat. 28. d.
Prov. 3. c.*

re. [*Ne revoces me in dimidio dierum meorum.*] Per
dimidium dierum, imperfectionem accipe tempo-
rum transeuntium, in qua quasi Deus revocari per-
mitteret, si huic sententiæ hæreticorum faveret. Hoc
autem ideo postulat, ne ab illis annis qui sunt in ge-
neratione & generatione, alicujus eam erroris per-
versitas abducat.

*Initio tu Domine terram fundasti, & opera XXVI.
manuum tuarum sunt celi.*

Initium Dei Filius est, de quo scriptum est: Ipse
est initium omnis creaturæ. Quod etiam ipse evi-
denter ostendit, cum se principium nominavit. De-
nique & in Apocalypsi ad Joannem idem ipse ait:
Ego sum a & o, primus & novissimus, initium & finis.
In hoc initio fundata est terra, quia in ipso fundata
est Ecclesia. Hinc namque Apostolus dicit: *Funda-
mentum aliud nemo potest ponere præter id, quod po-
situm est, quod est Christus Iesus.* Hinc ipse Dei &
hominum mediator, ad Apostolorum principem
ait: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo
Ecclesiam meam.* Ipse est enim petra, à qua Petrus
nomen accepit, & super quam se ædificaturum Ec-
clesiam dixit. Terra autem dicta est Ecclesia, tum
quia in messe fidelium populorum spirituali fecundi-
tate exuberat, tum quia in soliditate Fidei perpetua
firmitate immobiliter perseverat. Unde per Salo-
monem dicitur: *Terra in æternum stat.* Terra quip-
pe in æternum stare dicitur, quia sancta Ecclesia in
hoc sæculo à catholica Fide nequaquam deficiet, &
in futuro cum Deo æterna stabilitate permanebit.
Nam quòd in hac vita nullis adversitatibus frangen-
da sit, nullis persecutionibus superanda, ipse super
quem ædificata est, evidenter ostendit cum ait: *Porte
inferi non prævalent adversus eam.* Portæ inferi
hæreses sunt, quæ dum multos in fide infirmos fu-
cata verborum calliditate decipiunt, quasi inferno-
rum eis aditum pandunt. Sunt etiam portæ inferi
quædam potestates hujus mundi. Quid enim Nero,
quid Diocletianus, quid denique iste, qui hoc tem-
pore Ecclesiam persequitur, numquid non omnes
portæ inferi? Quis cogitare sufficiat quanti promif-
sionibus eorum devorati sunt? Quanti eorum metu
perterriti? Quanti afflictionibus eorum superati?
Quos omnes perpetuæ mortis profundum absor-
bit, & ad cruciatum damnationis æternæ infernus
admit. Sed Ecclesia in illius, de qua dictum est,
petræ soliditate fundata, minarum ventis concuti-
tur, nec persecutionum fluminibus movetur, nec
corporalium pœnarum incommodis titubat, nec
mortis ipsius timore vacillat. Illi verò qui inferni
aditum sequacibus suis utpote portas aperiunt, eam
impugnare & persequi modis omnibus non desi-
stunt. In quo quid aliud faciunt, nisi quòd veritatis
verba evacuare contendunt? Non prævalent ad-
versus eam portæ inferi, dicit Dominus, & tamen
ut ei prævaleant, conantur. Sed fidelis Dominus in
omnibus viis suis, & sanctus in operibus suis. *Initio
enim terram fundavit, & opera manuum ejus sunt
celi.* Quid per cælos, nisi prædicatores sanctos ac-
cipimus? Qui terram istam, de qua dictum est, ver-
borum imbribus prædicantes inebriant, subjectis
fidelium populis perpetuæ damnationis exitium
comminantes intonant, ad astruendam verborum
fidem miracula facientes coruscant. Nam quòd præ-
dicantis verba pluvie sint, testatur Dominus, cum
per Prophetam dicit: *Quo modo descendit imber &
nix de celo, & illuc non revertitur, sed inebriat ter-
ram & infundit eam, & germinare eam facit, & dat
semen serenti & panem comedenti: sic erit verbum
quod egredietur de ore meo. Quid apertius? Ecce
sicut de celo descendunt pluvie, ita de prædicatori-
bus verba emanant doctrinæ. Isti sunt nuntii qui
enarrant gloriæ Dei. De quibus etiam hîc dicitur,*

*Apoc. 3. d.
1. Jan. 8. d.
Apoc. 1. b.
1. Cor. 3. b.*

Mat. 16. c.

Ecclef. 6. a.

Mat. 16. b.

Ps. 144. 1.

1. Sai. 5. 2.

quia opera manuum eius sunt caeli. In praecedenti-
 bus dicit Propheta: *Videbo caelos tuos, opera digito-
 rum tuorum*; hic vero ait: [*Opera manuum tuarum
 sunt caeli.*] Quid est quod ibi vocantur opera digi-
 torum, hic verò manuum: nisi quod diversa ibi do-
 na sancti Spiritus doctorum infundenda cordibus
 intelliguntur? Hic verò ipsa virtutum opera, ex eis-
 dem tamen donis in hominum prodeuntia notitiam
 vocantur. Quia enim per manus omne opus agitur,
 ipsa virtutum operationes per manuum opera si-
 gnantur. Primum namque humanis mentibus gra-
 tia spiritalis infunditur, postmodum verò in mente
 quid spiritus egerit, in operibus demonstratur. Caeli
 etiam doctores Ecclesiae dicti sunt, quia Dominus
 in eis praesidet, dum per eos sua iudicia exercet. Qui-
 bus namque regni caelorum claves tribuit, eis ligandi
 atque solvendi potestatem dedit. Per eos ergo ju-
 dicat, quia quodcumque ab eis ligatum fuerit, ligat.
 Scimus autem quia sedere iudicantis est, & ipse Do-
 minus per Prophetam dicit: *Calum mihi sedes est.* Si
 ergo sedes Dei caelum est, & in rectoribus Ecclesiae
 Dominus iudicat, cum sedere iudicantis sit, neces-
 sariò consequitur quod Ecclesiae rectores caeli dicun-
 tur. Qui profectò caeli opera manuum sunt Dei;
 quia hoc ipsum quod caeli sunt, ex gratia virtutis ac-
 ceperunt, sicut scriptum est: *Verbo Domini caeli fir-
 mati sunt, & spiritum oris eius omnis virtus eorum.*

xxvii. *Ipsi peribunt, tu autem permanes, & omnes
 sicut vestimentum veterascent.*

Nemo jam spem suam ponat in homine. Ipsi enim
 caeli etsi sint opera manuum Dei, peribunt tamen.
 Quo modo autem peribunt, nisi secundum corpus?
 Quod si secundum corpus perituri sunt, ubi resurre-
 ctio? Quam non solum negare scelus est, sed etiam
 de ea dubitare, summum nefas est. Patet itaque
 quia non sic peribunt ut non resurgant: sed ut eas
 quas in hac vita patiuntur, necessitates corporis eva-
 dant. In ipsa enim corporis eorum resumptione
 quodam modo perisse videbuntur, cum pereunte
 in eis corruptione, destruetur quod animale est, ut
 quod spiritale est vivat: & jam quasi non sint quod
 fuerant, dum in aliam mutati naturam, in lumine
 claritatis Dei pereuniter exultant. Solus namque
 Deus verè immortalis est; quia solus aeternus & in-
 commutabilis est. Unde dicit beatus Augustinus:
 Vera aeternitas & vera immortalitas non est nisi in
 Deitate Trinitatis, cui quod est esse perfectum est:
 quia natura initio carens, incremento non indigens,
 sicut nullum finem, ita nullam recipit mutabilitatem.
 Creaturae autem etiam illae quibus Deus aeter-
 nitatem dedit, vel daturus est, non penitus omnis
 finis alienae sunt, quia non sunt extra commutatio-
 nem. Inter haec sciendum est, quia hi de quibus agi-
 tur, caeli peribunt & non peribunt: quia morietur
 in eis illa, quam ex carnali generatione contraxe-
 runt, corruptio. Et tamen in eis plenior erit, quam
 in hac vita per speculum & in aenigmate acceperunt,
 divina inhabitatio. Caeli hoc modo esse non desin-
 ent, dum ad recipiendum in semetipsis Deum, si-
 num cordis amplius laxent. Unde cum eos perituro-
 rum Propheta dixisset, subiecit atque ait: [*Tu autem
 permanes.*] Ac si patenter dicat: Peribit quidem
 quidquid in eis ex humana habetur corruptione, sed
 permanebit in illis quod ex tua acceperunt virtute.
 Tu enim permanes. Liqueat ergo, quia in eis non
 moritur quidquid de divinitatis participatione in
 ipsis habetur. Caro tamen in pulverem redigetur,
 ut postmodum per resurrectionem in melius reformetur.
 Unde & subditur: [*Omnes sicut vestimen-
 tum veterascent.*] Vestimenta Sanctorum, sunt cor-
 pora eorum. Unde de quibusdam scriptum est: *Isti
 sunt qui non inquinaverunt vestimenta sua.* Et ite-
 rum: *Laverunt stolas suas, & dealbaverunt eas in*

sanguine Agni. Quae profectò vestimenta tunc ve-
 terascent, cum animabus eorum ad caelum tenden-
 tibus, ipsa eorum corpora in terrae essentiam dedu-
 cuntur. Quia verò mortalitatem corporis immu-
 tatio sequitur resurrectionis, consequenter adunxit,
 dicens:

*Et sicut opertorium mutabis eos, et muta-
 buntur: tu autem idem ipse es, et anni tui
 non deficient.*

Non praetereundum nobis est, quod cum dixisset
 eos sicut opertorium mutandos, subiecit: [*Et mu-
 tabuntur.*] Signavit enim his verbis duplicem illam
 Sanctorum in futura vita commutationem: in qua
 non solum corpora corruptioni in hoc saeculo &
 morti obnoxia perpetuam percipient incorruptio-
 nem, sed etiam anima eorum & corda in aeternam
 transibunt stabilitatem, ut sicut mori non poterunt,
 ita & peccare quidem non possint: & appareat in
 eis multiplicis bonitatis Dei beneficium, cum &
 mortale induerit immortalitatem, & affectus non
 sentiet tentationem. Notandum quod opertorium
 Dei, Sancti dicuntur. Sicut enim homini nihil est
 vicinius quam vestis, ita Deo nihil est vicinius San-
 ctis. Sicut enim vestimentis suis homo circumdatur,
 ita Sanctis suis Deus vestitur. Hinc namque per Pro-
 phetam scriptum est: *Viro ego dicit Dominus, 1sa. 49.
 quia in sublimatione tua omnibus his velut ve-
 stimento vestieris.* Hinc rursus Deo per alium Pro-
 phetam dicitur: *Myrrha & gutta & casia à vesti-
 mentis tuis.* Quia enim omnium virtutum odora-
 menta à Sanctis prodeunt, rectè dicitur quia à ve-
 stimentis Dei myrrha & gutta & casia procedunt.
 Hinc namque Apostolus ait: *Christi bonus odor simus 2. Cor. 2.
 Deo.* Vestimenta ergo Dei mutantur; quia Sancti
 post mortem corporis, in felicitatem transeunt vitae
 caelestis. Sequitur: [*Tu autem ipse es.*] Hæc est vera
 Dei aeternitas, & vera ejusdem immortalitas, quod
 non solum nullius finis limite sempiterna ejus virtus
 & divinitas concluditur, sed quod potestas ac vo-
 luntas ipsius nullatenus imperfectionis cuiusque, aut
 inconstantiae varietate permutatur. Unde ad Moy-
 sen de seipso ait: *Ego sum qui sum.* Et iterum: *Hæc 2. Cor. 3. d
 dices filiis Israel: Qui est, misit me ad vos.* Ideo & hic
 dicitur: [*Tu autem idem ipse es.*] Homo namque
 etsi ipse sit, non tamen idem est: quia hoc ex lux
 mortalitatis corruptione accipit, ut in eodem statu
 diu permanere non possit. Quod de Deo sentire
 nimis absurdum est. Sicut enim est aeternus, ita
 incommutabilis, non diminutionem sentiens, nec
 augmentis exerescens, non mutans propositum, non
 improbens quod semel est approbatum. Unde &
 subditur: [*Et anni tui non deficient.*] Si per annos
 Dei, aeternitatem accipimus, qualiter anni ejus non
 deficient, aperte videmus. Quod si per annos ip-
 sam Sanctorum multitudinem intelligere volumus,
 anni non deficient, quia cum illo qui numquam de-
 ficiet, unum fient. Revolutionem enim quamdam
 dierum, annum vocamus. Quid autem sunt Sancti,
 nisi dies; & quid peccatores, nisi nox? Hinc etenim
 scriptum est: *Dies diei eruat verbum, & nox nocti 1sa. 44.
 indicat scientiam.* Anni ergo non deficient; quia
 Sanctorum chori postquam illam incomprehensibilem
 semel in semetipsis acceperint lucem, nullam
 amplius sentient ignorantiae vel tentationis obscuri-
 tatem. Tunc enim dies videtur deficere, cum aut
 nubium, aut noctis tenebris obscuratus caeperit non
 lucere. Quod ab illa vita alienum erit; quia vera lux,
 quae obscurari non potest, in Sanctis fulgebit.

*Filii servorum tuorum habitabunt, & semen
 eorum in saeculum dirigetur.*

Qui sunt filii in annis, id est, in aeternitate Dei
 habitaturi,

habitrari, nisi Apostolorum imitatores, cum Deo in caelesti regno perenniter mansuri? Omnes enim fideles, Apostolorum dicuntur filij; quia ab eis fuerunt in fide generati. Hinc namque ad Galatas Apostolus ait: *Filii mei, quos iterum parturio*. In eo quod dicit filios illic & non servos habituros, ostendit quod ad caeleste regnum aliquis pervenire non valeat, nisi prius vetustate abjecta, per novitatem vitæ filius fiat. Nam & ipsi quos servos vocat, Apostolorum filij fuerunt, veterem videlicet conversationem abdicantes, & in novitate vitæ per Christum ambulantes. Fuerunt igitur servi, fuerunt & filij: servi propter laborem operis, filij propter mutationem novitatis. Hinc est quod ex filiis Israel, qui ex Aegyptiaca servitute liberati sunt, & mare Rubrum prævio ductore Moysè transierunt, nullus terram promissionis, exceptis duobus, intravit: sed filij eorum postea intraverunt, & patribus eorum repromissa divini largitatis beneficia acceperunt. Significabatur namque per hoc, quod ad promissam nobis aeternæ hereditatis terram nemo potest ascendere, nisi qui prius per amorem spiritus in novitate vitæ didicerit ambulare. Duo, Caleb videlicet & Josue, caput designant & corpus, Christum scilicet & Ecclesiam, qui soli ingrediuntur illam viventium terram. Quod verò ait: [*Semen eorum in seculum dirigitur*] electorum voluit opera intelligi, quæ tunc profectò diriguntur in seculum, cum omnia spectant ad Deum. Semen quippe suum nequaquam dirigit, qui ex operibus suis aliquid transitorium querit. Opera autem nostra idcirco, semen dicta sunt; quia sicut ex femine fructum colligimus, sic ex operibus nostris mercedem expectamus. Hinc namque Apostolus ait: *Quaecumque seminaverit homo, hæc & metet*. Qui enim in hac vita semen boni feminaverit operis, in futura fructum aeternæ consequetur remunerationis. Per seculum verò, illius beatæ vitæ intelligitur aeternitas, quæ quia per varias temporum mutationes nullatenus dividitur, unius seculi appellatione non inconvenienter signatur. In illud ergo seculum dirigamus semen nostrum, & cibum operemur non qui perit, sed qui permanet in aeternam vitam. Dum tempus habemus, operemur bonum: ut cum ad indeficientem vitæ illius beatitudinem pervenerimus, perpetuos fructus in caelo colligamus. Ille enim verè perpetuus est fructus, per quem perpetuò vivimus, & perenni panis & vini satietate gaudemus. Perpetuus, inquam, quia & mandando non minuitur, & vetustate non deterioratur.

PROOEMIUM SEXTI PSALMI
Pœnitentialis.

INter innumeras & rutilantium operum & eminentium structurarum varietates, quibus templum Salomonicum adornatum fuit, hoc quoque fuisse describitur, quod quindecim gradibus ascendebatur. Quod quidem non casu vel sine causa factum credendum est. Salomon quippe caelestium scrutator secretorum, & divina receptaculum sapientiae, sic templum illud manufactum edidit, ut exinde templum aliud non manufactum signaret; quatenus ex corruptibili terrene domus aedificio, incorrupta caelestis templi quodam modo imaginaretur pulchritudo. Ad illud namque templum quod ex vis in caelo lapidibus construitur, non planâ aut spatiosâ pervenitur viâ, vel gressu ascenditur corporeo, sed processu fidei & charitatis ascensu. Hinc namque Propheta dicit: *Beatus vir cuius est auxilium abs te, ascensiones in corde suo disposuit*. Dixit ascensiones in corde beati viri dispositas: & unde ascendere debeamus ostendit, cum ait: *In valle lacrymarum*. In ea namque exilij nostri damnationem deplangimus, & innumerabiles corruptionis humane

S. Greg. Tom. III.

A deffemus molestias. Quis enim immunis à molestiis? Hinc etenim Job dicit: *Si impius fuero, vana mihi est: si autem justus, non levabo caput, saturatus afflictione & miseria*. Et iterum: *Tentatio est vita hominis super terram*. Quia enim in hac vita omnia vidit esse plena laqueis & tentationibus, non in ea tentationes esse dixit, sed ipsam esse tentationem memoravit. Laboriosa enim est vita temporalis, levior fabulis, velocior cursore, instabilitate fluctuans, imbecillitate nutans: cuius habitatio in luteis domibus, immo ipsa in luto subsistens, cui nulla est fortitudo, nulla propositi constantia, nulla àurbationibus requies, nulla à laboribus reclinatio. Quis denique est quem non excruciet dolor, sollicitudo non urgeat, non sabruat timor? Risus stertum sequitur, gaudium tristitia comitatur: esuriei succedit saturitas, saturitatem iterum excludit esuries: in nocte dies optatur, in die nox quæritur: in algore calor, in aestu refrigerium: ante cibum sulphiria, post cibum tribulatio: iræ indignationes exagitant, & innumerabiles miseros homines motus perturbant. Hæc est vallis, de qua sancti viri mentis affectibus indefinenter exire disponunt, & ad illud ineffabile bonum, ad illud inestimabile gaudium ascendere, quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit. Qui etsi corpore quidem inter homines esse videantur, animas tamen suas ad caelestia elevat; & illi puro & summo bono atque immortalis & perpetuo adherentes, temporalia & corruptibilia deserunt, & mundo superiores facti, in sinu divinæ contemplationis quiescunt. Ibi in illo caelesti templo cordis oculis Deum conspiciunt, immo & in eisdem templi structura ipsi quoque lapides sunt. Per quindecim verò illius templi gradus, spiritualis sanctorum signatur ascensus. Numerus enim iste in septem & octo dividitur, & ideo per eum gemina justorum vita signatur, activa videlicet, & contemplativa. Activa namque in mundo versatur, contemplativa verò ad caelestia erigitur. Quia verò septenario numero temporalis, octonario verò perpetua vita signatur, rectè per eosdem numeros & contemplativa vita exprimitur & activa. Hinc namque prædicti templi auctor Salomon Dominum exorans, ait: *Damibi Domine par-tes septem, necnon & octo*. Oprobatur enim regis dignitatis potentia præditus, ita sibi subditos populos regere, ut tamen contemplationis divinæ non defraudaretur perfectione. Ipsa namque officij administrativa necessitate contractus, cogebatur temporali actioni insistere, sed suavis eum contemplationis divinæ dulcedo reficiebat in mente. Potest etiam intelligi quod ille quindecim gradus ad illud divinæ illuminationis templum ascendit, qui sempiternæ virtutis Dei amore correptus, temporalibus, quæ per septenarium numerum designantur, gradatim contemptis, per scalas octo beatitudinum ad sublimia provehitur, donec Deus deorum in Sion mentis oculis videatur. *Sed videmus nunc*, sicut ait Apostolus, *per speculum in ænigmate*. Impossibile est enim ut quis lutei hujus corporis ergastulo inclusus, aut mortalis carnis circumseptus volutabro, ascendente super Cherubim, & super pennas ventorum volantem Deum conspiciat, vel quanta sit ejus potentia divinitatis agnoscat. Unde per Joannem dicitur: *Deum nemo vidit unquam*. Et Moysi Deum videre quærenti, responsum est à Domino: *Non videbit me homo & vivet*. Quod si tanta claritas est solis, ut oculis in eum corporalibus non valeamus intendere; quanta est illius claritas qui fecit solem, ut eum possumus in hac qua sumus corruptione videre? Ipsum verò per speculum in ænigmate intueri, quod humili adventu sponsi accepit Ecclesia, illius aeternæ visionis signum est, & futuræ perfectionis imago, in qua non jam per fidem, sed per speciè ambulabimus, & revelata facie ipsam divinæ majestatis gloriæ irrever-

E e

beratis oculis conspiciemus. Quia ergo hi quinde- A
cim Psalmi quendam spiritalis ascensus continent
formam, recte sub eodem titulo omnes prænotati
sunt: ut sicut ad illud materiale templum per gra-
dus ascendebatur lapideos, ita cælestis illud templum
hæc nobis cantica præferant, per quæ in Deo exul-
tans anima, quasi per quosdam gradus ascendat.
Ascensuri ergo non corpore sed spiritu, non passi-
bus sed affectibus, hunc Psalmum decantemus, &
in eo studeamus Dei meditatione appropinquare,
dicentes cum Propheta.

EXPLANATIO SEXTI PSALMI
Pœnitentialis.

PSALM.
CXXIX.
v. 1

DE profundis clamavi ad te Domine: B
Domine exaudi vocem meam.

At tendat unusquisque in quo profundo jaceat,
& quàm longè à Deo perversè agens effectus sit.
Clamet ad eum toris viribus qui intuetur abyssos, &
sedet super Cherubim, donec de profundis tenebris
erutus, superno illustretur lumine, & claritate per-
fruaturn cognitionis divinæ. Clamavit Jonas ad
Deum de ventre ceti, de altitudine mari, de profun-
do inobedienciæ, & ad aures Dei oratio illius per-
venit: qui eum eruit à fluctibus, eripuit à bestia,
absolvit à culpa. Clamet & peccator, quem à Deo
recedentem cupiditatum tempestas contrivit, quem
malignus hostis absorbit, quem præsentis sæculi
fluctus involvit: agnoscat se esse in profundo, ut ad
Deum sua perveniat oratio. Quia verò Psalmus iste C
ad ascendentes pertinet, videamus qualiter ad Deum
justus de profundo clamat. Quomodo enim non
profundus est, qui ascensiones suas in corde suo dis-
posuit, qui intentionem cordis ad Deum dirigit,
qui laboris studium ad cælos attollit? Sed sciend-
um, quòd sancti viri eò se magis infirmos & abje-
ctos sentiunt, quòd per mentis desiderium erecti, vi-
cinius ad Deum accedunt. Tunc enim primùm mi-
seriam suam incipiunt perfectè cognoscere, cum Dei
præsentiam cæperint in corde sentire. Hinc est quòd
Abraham, qui colloquutionis divinæ gratiam meruit,
pulverem se esse & cinerem memorat, dicens: *Lo-
quar ad Dominum, cum sim pulvis & cinis.* Hinc
Gen. 18 d
Gen. 3 f
Jacob postquam Dominum vidit, nervo femoris e-
marcescente, uno pede claudicavit: quia profectò
debiles se esse & infirmos reputant, qui se ad viden-
dum Deum per studium sanctæ contemplationis le-
vant, Qui dum spem suam in carne ponere desinunt,
quasi unius cruris vires amittunt. Eoque assuefunt
cælesti dumtaxat desiderio inniti, quo senserint se à
spe rerum temporalium debilitari. Et quasi nervum
non habent in femore, dum non confidunt in car-
nali generatione. Omnia quæ sub celo sunt, vanita-
tem æstimant: & cum præsentis vitæ miseris plenos
se esse & obstitos circumquaque conspiciunt, quasi de
profundis ad Deum clamant. Magna profunditas
vita mortalis, in qua nihil est certum, nihil vitale,
nihil tutum, nihil tranquillum. Magna inquam pro-
funditas, in qua peccator obruitur, impius immergitur,
justus turbatur. Ideo namque clamat & dicit:
[*De profundis clamavi ad te Domine.*] In quo notan-
dum, quia non ait, clamo, sed clamavi. Habet in hoc
perseverantiæ documentum, ut si primò non exau-
diris, ab oratione non deficias, immo precibus & cla-
mori insistas. Vult Deus rogari, vult cogi, vult qua-
dam importunitate vinci. Ideo tibi dicit: *Regnum
Dei vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Esto ergo
sedulus in oratione, esto in precibus importunus, ca-
ve ne ab oratione deficias. Si dissimulat audire quem
rogas, esto raptor, ut regnum cælorum accipias: esto
violentus, ut vim etiam ipsis inferas cælis. Quid hac
rapina locupletius? Quid hac gloriosius violentia?
Bona violentia, qua Deus non offenditur, sed pla-

catur: proximus non leditur, sed juvatur: peccatum
minuitur, non multiplicatur. Bona inquam violentia,
qua non queritur lucrum citò perituro, sed regnum
acquiritur sine fine mansurum. Discant qui
res alienas divino postposito timore diripiunt, & ra-
pinis pauperum magis peccata cumulare, quàm lucra
augere non cessant, aliquid rapere quòd & veras sibi
vindictent divitias, & gloriam laudis perpetuæ ac-
quirant: ne in hoc quoque stultitiæ arguantur, si
cum possint pretiosa & æterna diripere, vilia solum
& transitoria videantur auferre. Inferant & ipsis cæ-
lis violentiam, & regnum cælorum quadam oratio-
nis vi rapiant. Sint in precibus importuni, ut ex lon-
go clamoris usu dicere possint: [*De profundis cla-
mavi ad te Domine, Domine exaudi vocem meam.*]
Nominis venerandi repetitio, precandi adauget af-
fectum. Movetur enim desiderium, si nomen quod
diligitur, replicatur. Videtur hic qui loquitur quam-
dam exauditionis causam prætere, cum se infi-
nuat clamasse, ut quasi jure debeat exaudiri, qui
dudum intulit clamori. Hanc & Apostoli causam
Domino dedisse leguntur, cum Chananaea rogante
dixerunt: *Dimitte eam: quia clamat post nos.* Ideo
namque à Domino exaudiri meruit, quia prima
Domini responsione repulsa, clamare nequaquam
cessavit. Fide quippe & dilectione accensa, à cla-
more non antea desistit, quàm optatam filiz salutem
acquisivit.

*Fiant aures tuæ intendentes in vocem depre-
cationis meæ.*

Ascendens iste majus aliquid rogare aggreditur, &
in ipsa etiam sua oratione ascendit, cum hoc à Deo
expostulat, ut quasi quodam modo aures inclinans
orationi suæ Deus intendat: ne fortè sit mora in ex-
auditione, si longè sint aures ab oratione. Viderur
enim quemdam divinæ miserationis præcipuum pre-
cari affectum, cum rogat eum quodam modo ad
audiendum affectari: ut cum vocem velit audire sup-
plicantis, opus non differat exercere miserationis, hu-
manæ in hoc sequens locutionis modum, quasi hu-
jusmodi Deus affectione indigeat, quem non effugit
cogitatio, non latet voluntas, dum ei nec intentio
silet, nec desiderium tacet. Nam dum potens quilibet
supplicantem aliquem audire negligit, quasi primo
aditu repulsus, exaudiri qui supplicat diffidit. Si
verò qui rogatur, primò libenter audire cæperit, &
aliis postpositis negotiis, verbis solummodo rogantis
intendere, continuo ille qui rogaturus advenit, quã-
dam concipit impetrandi fiduciam, & ipsa quodam-
modo spe animatus, suam liberius proloquitur cau-
sam. Magnum quippe bonæ voluntatis suæ domi-
nus illi dedit indicium, quum loquenti se præbuit
incunctanter intentum. Sic & nos cum dari nobis
veniam à Deo quarimus, & cælestis gratiæ vitalia
dona conferri, si nobis Deum præsentem aliquibus
suavitatis & dulcedinis suæ senserimus indicis, ad
ipsius desiderium studiosius animamur, super his
quæ cupimus adipiscendis aliquatenus certiores effe-
cti, cum ille quem anima nostra desiderat, deside-
rantibus nobis per misericordiam appropinquat. As-
cendens igitur iste, qui ad illius incorruptibilis celsi-
tudinem mentem levare proposuit, aures Dei depre-
cationi suæ intentas deposcit: ut quia oratio sua ad
Deum per rectæ studium intentionis dirigitur, circa
eum què rogat, velociter exaudiatur. Ascendenti au-
tem & provecto viro à Domino per Prophetam di-
citur: *Adhuc loquente te dicam: Ecce adsum.* Inter
orationem & deprecationem hoc interest: quia ora-
tio pro virtute perseverantiæ, deprecatio verò fit pro
peccatorum impunitate. Ideo qui ad celsitudinis ar-
cem ascendere contendit, dicit: [*Fiant aures tuæ
intendentes in vocem deprecationis meæ.*] Deprecatur
enim Deum ut peccatorum suorum obliviscatur,

ut pater esse velit, non iudex. Ideoque subjungit, A
dicens:

III. Si iniquitates observaveris Domine Domine
quis sustinebit?

Nomen repetit, ut affectum excitet. Iniquita-
tem Deus observaret, si peccatoribus veniam ne-
garet. Si solummodo ostenderet severitatem, non
etiam adhiberet pietatem. Quod si faceret, nemo ad pa-
ternam gloriam felicitatis expectaret: nemo ad pa-
tendum iusti examinis poenam sufficeret. Omnes
enim peccaverunt, ut ait Apostolus, & egent gra-
tia Dei. Verum quia poenitentibus ex corde igno-
scit, & peccatore converso omnium iniquitatum
ejus obliviscitur, quis jam de misericordia dubitet?

Quis jam de venia desperet? Hæc etenim per Pro-
phetam Dominus pollicetur, dicens: Ego sum,
ego sum, qui deleo ut nebulam iniquitates tuas, ut
justificeris. Attende qualiter peccati confessio pec-
cata oblietret, quæ justificat iniquum, tollit à Deo
memoriam peccatorum. Confiteamur ut deleantur
nostra peccata, nec post confessionem ad ea rever-
tamur, sed juxta Apostolum, in anteriora nos
extendentes, quæ retrò sunt obliviscamur. Non
gestiamus reverti in Egyptum, aut sedere super
ollas carniû; nec simus concupiscentes malorum,
nec idola mentis veneremur, nec Deum tentemus,
nec in deserto mundi hujus murmuremus. Confi-
teamur de præteritis peccatis nos accusantes, confi-
teamur de peccatorum indulgentia Deum laudan-
tes. Est namque confessio peccati, & confes-
sio laudis. Si enim confessio laudis non esset, Sal-
vator noster nequaquam dixisset: Confiteor tibi Pa-
ter Domine cali & terre. Nam quò modo peccatum
confitoretur, qui peccatum non fecit? Præcedat ita-
que confessio, ut laudatio sequatur, sicut scriptum
est: Rectos decet collaudatio. Habemus enim pon-
tificem, qui possit compati infirmitatibus nostris,
de quo & apertè sequitur:

IV. Quia apud te propitiatio est, & propter legem
tuam sustinuit te Domine.

Quis est propitiatio nisi Christus Jesus, qui se
obtulit sacrificium Deo, ut nos redimeret ab omni
iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabili-
ter, sectatorem bonorum operum? Denique Joanes
ait: Ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Qui
est apud Deum; quia sedet ad dexteram Dei, sicut
dicit Propheta: Dixit Dominus Domino meo, Sede
à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum
pedum tuorum. Apostolus quoque perhibet, quòd
ad dexteram Patris sedens pro nobis interpelleret.
[Et propter legem tuam sustinuit te Domine.] Lex
Dei, misericordia est, qua peccantibus veniam con-
tulit, reverentibus æternæ vitæ aditum patefecit.

Hanc legem pro crucifixoribus suis Patrem exo-
rans Christus implevit, hanc nobis tenendam ve-
tus magister indixit. Ait enim: Diligite inimicos
vestros, benefacite his qui vos odèrunt, & orate pro
persequentibus & calumniantibus vos, ut sitis filij
Patris vestri qui in calis est. In quo profecto ostendit,
quia filij Dei aliter esse non possumus, nisi mi-
sericordia legem servantes, inimicos diligamus.
Hanc etiam nobis Paulus tenendam insinuat, cum
ait: Fratres, estis præoccupatus fueris homo in aliquo
delictio, vos qui spirituales estis, hujusmodi instruire
in spiritu lenitatis, considerans teipsum, ne & tu
temeris. Alter alterius onera portate, & sic adim-
plebitis legem Christi. Quis autem portat alterius
onera, nisi qui charitatem habet? Qui enim vera-
citer diligit, læsus non lædit, contumeliis vicem non
reddit, detrahentibus scribi non detrahit, qui eum
odèrunt, non odit. Scriptum namque est: Chari-
S. Greg. Tom. III.

tas patiens est, benigna est. Patiens quidem, ut
aliena mala toleret: benigna verò, ut ipsos etiam
quos portat, amet. Qui ergo illata mala æquani-
miter tolerat, quasi infirmi fratris onera portat.
Hæc est lex misericordiæ, per quam perpetuam e-
vadere damnationem confidimus, per quam etiam
Salvatorem Dominum nostrum Jesum Christum
expectamus. Qui si, ut supra dictum est, iniqui-
tates observaret, nemo sustinere sufficeret. Sustin-
nemus autem eum propter legem suam, qui pec-
cantibus in nos idcirco dimittimus, ut peccatorum
nostrorum ab eo veniam percipiamus. Hinc nam-
que per semetipsam Veritas ait: Dimittite, & dimi-
teur vobis.

B Sustinuit anima mea in verbo ejus, speravit
anima mea in Domino.

Vide perfectæ charitatis ordinem. Ascendens iste
& in amore divino proficiens, qui fide & dilectio-
ne introrsus accenditur, desiderio ad æterna erig-
itur, spe ad summa levatur, proximorum non ne-
gligit curam, non postponit salutem: ad eos inter
ipsa divinæ gaudia contemplationis convertitur, &
ut gradibus eisdem ad Deum accedant, hortatur:
eis nimirum exemplum se proponens, ut si infirmi-
tate aliqua impediantur à desiderio proficientis,
jam & perveniens promoveantur exemplo. Ideo-
que ait: [Sustinuit anima mea in verbo ejus.] No-
lite diffidere, nolite dubitare, ponite corda vestra
in virtute ejus; quia [Sustinuit anima mea in ver-
bo ejus.] Qui manet in verbo, non fraudatur à re-
gno. Aliter namque fructum facere non possumus,
nisi in eo maneamus. Ideoque ait: Manete in me,
& ego in vobis. Ubi enim manendum, nisi in ipso?

Deficient domus, palatia corruent, destruentur ci-
vitates, ab imis sedibus turres evellentur: postre-
mò, caelum & terra transibunt, verbum autem
Domini manet in æternum. Maneamus ergo in eo
qui manet in æternum. Non sequamur vanitatem,
deserentes veritatem: nec contristemur sicut ceteri,
qui spem non habent, sed sustineamus eum. Et si
moram fecerit, expectemus, ne contingat nobis
quod per Prophetam dicitur: Væ his qui perdidè-
runt sustentiam. Unde & subditur: [Speravit ani-
ma mea in Domino.] Quicumque mundanæ adver-
satis fractus molestiis, diabolicæ tentationis in-
festatione dejectus, à spe celestium promissionum
deciderit, sustentiam quam prius habuerat, mer-
cedem amittit. Qui verò sustinebit, magnam repor-
tabit remunerationem. Fidelis enim Dominus in
omnibus viis suis. Promisit in hac vita poeniten-
tibus veniam. Manifestum est ergo quia sicut con-
fidentibus remissionem tribuit peccatorum, ita à
spe non decidentibus dabit regnum calorum. Ideo
qui in verbo ejus sustinuit, in Domino sperare
se dicit. Sicut enim maledictus homo, qui con-
fidit in homine; ita & beatus cujus est nomen Do-
mini spes ejus, & non respexit in vanitates & in-
sanias falsas.

D A custodia matutina usque ad noctem speret
Israel in Domino.

Si ad litteram hoc accipiamus, dehortari nos po-
tius quàm monere videtur. Quis enim tam pusillani-
mis, ut una tantum die speret in Domino? Ubi jam
erit illa Pauli sententia, qua ait: Si autem quod non
videmus, speramus, per patientiam expectamus? Quàm
parva unius diei patientia, & quàm brevis expecta-
tio! Sed ut hunc locum melius intelligamus, ad vi-
cesimi primi Psalmi titulum curramus. Intitulatur
enim, Pro assumptione matutina. Quæ est as-
sumptio matutina, nisi resurrectio à Deo manè fa-
cta? Ibi nempe & custodia facta fuit, ad hoc usque
prorumpente Judaicæ perfidiæ cæcitate, ut quom
E c ij

S. REGO
LIM
m.3

viderant mortuum, crederent non resurrecturum: A
 & ne eum discipuli nocte raperent, custodibus sepul-
 crum munierunt. Alia translatio habet, *A vigilia*
matutina: per quod aptius ipsa Domini resurrectio
 exprimitur. Qui enim dormivit in morte, vigilavit
 in resurrectione. Ideoque dicit: *Ego dormivi, &*
soporatus sum, & resurrexi. Et iterum: *Vigilavi, &*
factus sum sicut passer solitarius in recto. Hæc itaque
 resurrectio spei nostræ fundamentum est: quia illuc
 nos perventuros speramus, quod caput nostrum præ-
 cessisse cognoscimus. Multos enim ante hanc resur-
 rectionem legimus resuscitados, & tamen dicit
 1. Cor. 15. Apostolus: *Quia primitie dormierunt Christus.*
 Joannes quoque primogenitum mortuorum eum
 nominat. Quotquot enim ante eum resurrexerunt,
 iterum mortui sunt: *Christus vero resurgens à mor-
 tuis, jam non moritur.* Christi ergo resurrectio spei
 nostræ fundamentum est: quia in illa vita resurre-
 cturos nos credimus, in qua nos cum eo victuros
 sine fine speramus. Nec debet jam homo de resur-
 rectionis veritate ambigere, cum sciat verum homi-
 nem Christum à mortuis resurrexisse. Ad hoc enim
 mortuus est, ut viveremus; accepit à nobis, ut of-
 ferret pro nobis. Moriendo itaque mortem destruxit,
 resurgendo vitæ aditum nobis patefecit. Hinc
 Ps. 119. d. est quod eadem Ecclesia dicit: *Nicias mihi fecisti vias*
vite. Ante adventum quippe ejus, vitæ via omni-
 bus ignota fuerat, tendentibus cunctis ad mortem,
 & ad inferos descendentibus etiam electis, donec
 ille veniret, qui & impios ad justificationem, &
 mortuos vocaret ad vitam, veram fidem adstruens
 mortis & resurrectionis suæ indicis, & doctrinæ
 novæ nos formans instituitis, per quæ nimirum &
 mortem possemus evadere, & in novitate vitæ per
 adjunctam Spiritus sancti gratiam ambulare. Possu-
 mus quoque per custodiam matutinam ipsa fidei no-
 stræ rudimenta accipere, ut à tempore accepti ba-
 ptisminis, post illustrationem gratiæ salutaris, in-
 tentionem suam unusquisque ad eum dirigat, &
 spem suam in eo singulariter ponat. Quasi enim ma-
 tutinam lucem recipit anima, quum tenebris infi-
 delitatis expulsis, & vitiorum deterfa caligine, &
 emundatis peccatorum maculis per lavacrum rege-
 nerationis, paulatim incipit Deum agnoscere, & in
 lumine jucundari cognitionis divinæ. Est enim lu-
 men cognitio Dei, de qua scriptum est: *Illuminate*
 1. Cor. 10. *vobis lumen cognitionis.* Magnum lumen, quod te-
 nebras cordis evacuat, mentis oculos purgat, ani-
 mos erigit, corda accendit, edocet semitas justitiæ,
 desiderium virtutis adauget. Magnum lumen, per
 quod vitam offendicula, præcipitia præcavimus,
 evadimus pericula, pertransimus laqueos, non ti-
 memus prospera, sustinemus adversa, respiciamus
 errorem, sequimur veritatem. Quis non desideret
 hoc illuminari lumine? Quis non hoc fulgore illu-
 strari exoptet? Hinc est quod Propheta nos admo-
 net, dicens: *Accedite ad eum, & illuminamini.* Qui
 accedit per fidem, illuminatur per cognitionem.
 Statim autem post illuminationem, gratiæ spem se-
 qui oportet. Hoc enim monet qui dicit: *[A custo-
 dia matutina usque ad noctem speret Israel in Do-
 mino.]* Quæ est hæc custodia? Numquid auri vel ar-
 genti? Num monilium, vel lapidum pretiosorum?
 Num vestium, vel pecuniarum? Nonne hæc sunt
 quæ mergunt hominem in interitum? Sed est his
 multò pretiosius, quod illuminatum custodiri o-
 porteat. Dicit enim Propheta: *Judicia Domini*
 Ps. 119. d. *vera, justificata in semetipsa: desiderabilia super*
 aurum & lapidem pretiosum multum. Denique de sa-
 pientia dictum est, quia est pretiosior cunctis opi-
 bus, & omnia quæ desiderantur, huic non valent
 comparari. Hæc sunt ergo divitiæ, quas custodire
 debet qui de nocte ad matutinum pervenit, multò
 pretiosiores terrenis, & temporalibus veriores, quas
 Mat. 6. c. nec ignis exurere, nec tinea comedere, nec prædo

potest auferre. Hæc etiam mihi videtur Propheta
 sensisse cum in præcedentibus quaereret: *In quo corri-
 git adolescentior viam suam?* Ne si hoc sine discul-
 sione assereret, videretur quod adjunctum est, ma-
 gis præcipatione prolatum, quàm ex judicio definitum.
 Et ut consilium eò salubrius crederetur, quò prop-
 tiori meditatione examinatum videretur, secutus
 adjunxit: *In custodiendo sermones tuos.* Converteris au-
 tē ad Deum, ad interrogata respondet, ut divine pie-
 tatis remedium crederetur, quod esset inventum
 non præsumptione humana, sed inspiratione divina
 Hinc Hieremias ait: *Bonum est virum cum portaveris*
 Thren. 3. *jugum ab adolescentia sua, sedebit solitarius, & ta-
 cebit.* Jugum est verbum Dei, mentis nostræ col-
 lo impositum, ut nec alta cervice, aut nutibus
 procedamus oculorum, nec de accepta qualibet
 gratia inflemur, nec extollamus in altum cornu
 nostrum, nec adversus Deum iniquitatem loqua-
 mur: sed in omnibus sicut Dei ministros nosmet-
 ipsos exhibentes, animas nostras humiliemus, &
 juxta Apostolum, imitatores Dei sicut filij charis-
 simi existamus. Portandum autem hoc jugum ab
 adolescentia, ut juventutis annos congrua disci-
 plinæ correctione unusquisque præveniat: ne si
 post decursa juventutis annos jugum tulerit, suo-
 rum stimuletur rememoratio peccatorum, & er-
 roris usi & peccandi consuetudine exagiter, &
 novis semper insurgentibus præliis, eos in seipso
 sentiat impugnationum tumultus, per quos quo-
 tidie aut victor existat, aut victus. Nam si ab ip-
 sis adolescentiæ primordiis cervicem verbi jugo
 subdiderit, omnibus in seipso rite compositis in
 pace sedebit. Sedebit quidem, animæ carnem sub-
 jiciens, & de tribunali rationis quasi de judicia-
 ria sede omnibus internis motibus velut quibus-
 dam civibus edicta proponens. Sedebit, inquam,
 nullum metuens hostem, nullam sentiens impu-
 gnationem. Stare namque pugnantis est, sedere
 verò feriat. Sedebit quoque solitarius, id est, ab
 omni carnalium desideriorum tumultu remotus.
 De hac sollicitudine David dicit: *Elongavi su-*
 Ps. 134. d. *gens, & mansi in solitudine.* Neque enim rex po-
 tentissimus qui tot millibus populorum præerat,
 in solitudine habitabat. Habitabat autem in soli-
 tudine cordis sui, in qua nullos hostium spirita-
 lium impetus, nullos perverfarum cogitationum
 strepitus, nullos pareretur clamoris iniqui tumul-
 tus. Qui verò solitarius sedet, tacet; intelligens,
 melius esse silere, quàm loqui incautè. Hinc et-
 enim scriptum est: *Homo sapiens tacebit usque ad*
 Prov. 17. *tempus.* Prius namque oportet discere, quàm do-
 cere. Ideò dictum est: *Audi Israel.* Neque enim
 Deut. 5. *prius dixit, loquere, sed audi.* Sed Propheta di-
 ctum est à Domino: *Fili hominis, sta super pedes*
 Ezec. 2. *tuos, & audi quæcumque loquar ad te.* Qui audit,
 Ps. 134. *tacet.* Tacet ergo qui in lege Dei meditatatur die
 ac nocte, & audit quid loquatur in eo Dominus
 Deus, qui loquitur pacem in eos qui convertun-
 tur ad cor. Restat ergo ut dicamus quid sit quòd
 usque ad noctem sperandum in Domino dicit. Quis
 dubitat noctem finem esse diei? Sic & unicuique
 homini finis istius vitæ mors sua est. Potest quo-
 que per noctem intelligi illa extremi judicij dies,
 quam Propheta diem nominat tenebrarum & cal-
 liginis, in qua ad caeleste regnum vocantur electi,
 ubi jam spes eorum terminabitur, receptis omni-
 bus quæ in hac vita speraverunt, & ad laudem
 Dei concinentibus sanctis: *Sicut audivimus, sic*
 Ps. 47. a. *vidimus in civitatem Domini virtutum.* Quod enim
 Rom. 5. d. *vider quis, quid sperat?* Speravimus ergo in hac
 vita, ut quod hinc in spe concipimus, ibi in te ha-
 beamus.

Quia apud Dominum misericordia, & copio- VII.
sa apud eum redemptio.

Commendat nobis Dei charitatem, ut nos ad sperandum hortetur. Ex hoc enim usque ad noctem speramus; quia eum misericordem credimus, longanimum scimus. Unde non incongruè per quemdam sapientem dictum est: *Tribulaver, si non scirem misericordias tuas Domine.* Tribulationi quippe cordis nostri remedium miserationis divinæ occurrit, & contra diffidentiam malum firmissimè spei adhibet consolationem, promissionum divinarum certa nobis proponens exempla, quibus peccantium salutem se malle asserit quàm perditionem: quorumdam quoque correctionem ad animum reducens, quos etsi à statu rectitudinis error subruit, conditoris tamen gratia in melius reformavit. Ecce gravium delictorum mole obrutus, & de meritorum qualitate

Eze. 33. c.

Luc. 19. a

Luc. 7. g

Mat. 26.

Luc. 21. f

1. Tim. 2. b

Luc. 15. b

Tit. 2. c

Tit. 3. d

Zach. 13. a

Is. 35.

Rom. 1. a

diffusus, aspicio Zachæum, intueor Mariam, condiditudo spero Petrum, perpendo latronem: in quibus miserationis divinæ splendor apparuit, atque per eos spem veniæ peccantibus dedit. Hæc sunt inestimabiles miserationis Dei divitiæ, humano quidem generi à sæculis absconditæ, novissimis verò temporibus per mediatorem Dei & hominum declarata. Quæ pro sui immensitate adeo incomprehensibiles sunt, ut in explanatione eorum manus torpeat, fatiscant ingenia, eloquentiæ conticescant. Superant enim sensum, sermonem transcendunt, intellectum excedunt. Quis enim dignè enarrare sufficiat quantæ misericordiæ fuit, unigenitum Dei Filium de sinu Patris ad publicum nostrum descendere, carnem mortalem assumere, irrisiones pro nobis, vincula flagella, crucem, mortemque tolerare? Quis cogitare valeat quantæ fuerit gratiæ, ovem perditam querere, quæ sitam invenire, inventam in humeris portare? Quis exponere queat, quantæ fuerit miserationis, sacratissima pretiosi sanguinis effusione genus humanum redimere, & sacrosanctum vivifici corporis & sanguinis sui mysterium membris suis tribuere? cujus perceptione corpus suum, quod est Ecclesia, pascatur & potatur, abluitur, & sanctificatur. Ideo & plenitudo temporis gratiæ nominatur, in quo juxta Pauli vocem, apparuit gratia Salvatoris nostri Dei omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem & sacralia desideria, sobrie & juste & pie vivamus in hoc sæculo. Et iterum: Apparuit benignitas & humanitas Salvatoris nostri, non ex operibus justitiæ quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit. Hinc per Zachariam prophetam dicitur: *In die illa erit fons patens domus David inhabitantibus Hierusalem, in ablutione peccatorum & menstruata.* Quis est iste fons, nisi unigenitus Dei Filius? de quo per Prophetam dicitur: *Apud te est fons vitæ. Qui nimirum tunc patens exitit, quando in mundo visibilis apparens, pro liberatione nostra carnem suscepit. Qui etiam domus David dictus est; quia ex femine David secundum carnem natus est. Hierusalem verò visio pacis interpretatur. Hi ergo Hierusalem inhabitant, qui ad amorem celestium mentem levant. Peccator verò & menstruata, est vel is qui delinquit in opere, vel mens quæ labitur in prava cogitatione. Menstruata namque mulier ita in seipsa polluitur, ut aliena carne minimè tangatur. Quasi ergo menstruata illa est anima, quæ etsi in pravi operis effectum non ducitur, in immundarum tamen cogitationum delectatione vestitur. Quia igitur jam patet nobis fons misericordiæ Redemptoris nostri, toto hunc pectore hauriamus, ut extinguere sitim carnalium desideriorum valeamus. Lavemus in eo maculas criminum, notas diluamus carnalium cogitationum. Et qui fontem misericordiæ, si clausus esset, querere debuimus; saltem apertum & patientem non negligamus. Sperandum namque nobis est; quia ibi pœnitentiæ nostræ locus non deerit, ubi innumerabilium hominum compunctio locum invenit. Ad hoc enim patet ut lavet, ad hoc fluit ut*

lartificet, ad hoc redundat ut purget. Nam subditur.

Et ipse redimet Israel ex omnibus iniquitatibus ejus. VIII.

Restat igitur ut Israel efficiamur, & omnem transcendentes creaturam, in eum qui omnia creavit, mentis aciem dirigamus. Disponamus ascensiones in corde nostro, & per eas ad conditorem Angelorum puro & simplici intellectu ascendamus. Quid enim tam suave & tam jucundum, quàm mentis oculis & cordis desiderio contemplari Deum, atque ejus suavissimam delectationem, dulcissimamque sentire suavitatem? Adest nobis gloria Redemptoris nostri, quæ nos à terrenis ad caelestia erigat, oculos cordis nostri ad videndum solem justitiæ aperiat, ac per hoc ex omnibus nos iniquitatibus nostris redimat: Qui vivit & regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

PROOEMIUM SEPTIMI PSALMI
Pœnitentialis.

DE Psalmo centesimo quadragesimo secundi titulo, juxta quod pietas divina contulerit, locuturus, prius volo modos aperire prophetiæ, quatenus dum ejus diversitas ostenditur, ejus & intelligentia facilius acquiratur. Sciendum namque est, quia prophetia tribus modis fit: videlicet verbis, factis, & somniis. Quicumque enim propheta futura innuntiat, aut verbis, aut factis, aut somniis prophetavit. Verbis namque futura prædixit Iſaias, cum ait: *Ecce virgo concipiet & pariet filium. & vocabitur nomen ejus Emmanuel.* Somniis verò Nabuchodonosor futura prævidit, quæ Spiritu sancto Daniel repletus enodavit. Factis Abraham futura nunciavit, quando unicum filium suum ad sacrificia obtulit. Quem nimirum, quem in hoc opere designat, nisi eum qui proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum? Ipsa enim antiquorum patrum gesta nobis prophetiæ sunt, qui dum aliud agunt, & aliud innuntiant, occulta nobis quasi per operis linguam produnt. Quod hoc in loco evidenter ostenditur, cum Absalom facta ad memoriam reducantur. Absalom namque patrem persequens, ad hoc usque feralis prorupit invidia, ut in seipso destrueret jura naturæ. Quem enim naturaliter amare debuerat ut patrem, eum inhumanè persequeretur ut hostem. Absalom autem pax patris interpretatur: non quòd ei pax ulla cum patre fuerit, sed quia quantæ pacis & patientiæ exitit, in ejus perveritate pater ostendit. Quis autem per Absalom, nisi Judaicus populus: quis verò per David, nisi Redemptor noster signatur? Hinc namque per Prophetam Veritas ait: *Filii alieni mentiri sunt mihi, filii alieni inveterati sunt.* Denique ipse est filius senior, qui adolescentioris inventioni invidens & saluti, domum renuit intrare Ecclesiæ. Qui profectò canticum non cantat lætitiæ, nec concinentium admiscetur choris, & annulo carens fidei, nec stotà immortalitatis induitur, nec vituli saginati alimento satiatur. Qui etiam hædum quærit; quia agnum qui tollit peccata mundi, non sequitur: & ideo inter hædos in judicio statuitur, nec ad cœnam nuptiarum ejus vocatur. Patrem ergo Absalom persecutus est; quia Judaicus populus dum monita salutis respuit, in propria venientem Dei Filium recipere recusavit. In tantum autem vesaniæ suæ extendere conatus est rabiem, ut suum occidere præsumeret creatorem. In quo nimirum facta patientia Christi declarata est, qui non solum eis malum pro malo non reddidit, verum etiam ad mortem ductus pro eis oravit, dicens: *Pater ignosce illis; quia nesciunt quid faciunt.* Unde & Apostolus admonet,

Ee iij

1. Per. 2. d

dicens: Christus pro nobis passus est, relinquens nobis exemplum, ut sequamur vestigia eius, qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore eius, qui cum malediceretur, non maledicebat: cum pateretur, non comminabatur. Orat autem caput in hoc Psalmo pro membris, Christus pro Ecclesia, virtus pro infirmitate. Orat quippe ut non severè judicentur, sed misericorditer exaudiantur. Persequitur etiam hoc tempore schismaticus corpus Christi, impugnat hæreticus Ecclesiam, unitatem infidelis perturbat. Sed clamat ad Deum Ecclesia, capiti suo Christo in unitate spiritus conjuncta. Quæ etsi omni tempore ad Deum clamat, præcipuè tamen in tribulatione se ad orandum excitat, unde & dicit: In die tribulationis meæ clamavi ad te. Sed videamus quid dicat.

Pf. 35. b

EXPLANATIO SEPTIMI PSALMI Pœnitentialis.

PSAL. CXLII Ver. 1.

Domine exaudi orationem meam, auribus percipe obsecrationem meam in veritate tua, exaudi me in tua justitia.

Sancta universalis Ecclesia secundum digniorem partem sui in spe cælestium præmiorum roborata, sicut in electis habet quod conservari desideret, ita in infirmis invenit quod sibi dimitti exoret: sciens omnes divino egere auxilio, quos infelicis vitæ conditio angustat, cum & justus inter pericula securus esse non valeat, & peccantem non nisi sola gratia divinæ miserationis absolvat. Utrobique ergo pavida, utrobique suspecta, & pro currenibus orat ut perveniant, & pro regressis obsecrat ut currant. Inter orationem autem & obsecrationem hoc interest, quod oratio pro perseverantia virtutum, obsecratio verò sit pro indulgentia peccatorum. Orat ergo caput vel Ecclesia, ut & bene operantes in justitia roborentur. In eo verò quod ait: [Auribus percipe obsecrationem meam.] delinquentium designat debilitatem, qui ad similitudinem ægotantium quadam omnipotentis medici indigent condescensione, cum se non valeat ad eum peccator levare. Vel auribus percipe, id est, obsecrationibus intende. Hoc namque per Prophetam pollicetur, dicens:

Zac. 1. a

Convertimini ad me, & ego convertar ad vos. Unde & subditur: [In veritate tua.] In hoc enim vera apparet promissio; quia converso tribuitur remissio peccatorum, juxta quod scriptum est: Justificeris in sermonibus tuis, & vincas cum judicaris. [Exaudi me in tua justitia.] Qui gloriatur in se, non exauditur. Non exaudiuntur illi qui ignorant Dei justitiam, & suam volentes statuere, justitiæ Dei non sunt subiecti. Denique Phariseus justitiam suam in templo statuere voluit, & ideo à Domino reprobatu fuit. Gloriamur ergo in justitia Dei, si exaudiri quærimus, ut nos cum Propheta dicere possimus: [Exaudi me in tua justitia.] Quis autem gloriatur in justitia Dei, nisi qui nihil boni suis meritis tribuit, & justum esse quicquid adversi tolerat, sentit? Gloriabatur Paulus in infirmitatibus suis, nihil boni non accepti se habere testabatur, humilitatis nobis exempla proponens, ut qui gloriatur, in Domino glorietur.

Pf. 50. a

Qui gloriatur in se, non exauditur. Non exaudiuntur illi qui ignorant Dei justitiam, & suam volentes statuere, justitiæ Dei non sunt subiecti.

Luc. 18. b

Denique Phariseus justitiam suam in templo statuere voluit, & ideo à Domino reprobatu fuit. Gloriamur ergo in justitia Dei, si exaudiri quærimus, ut nos cum Propheta dicere possimus: [Exaudi me in tua justitia.] Quis autem gloriatur in justitia Dei, nisi qui nihil boni suis meritis tribuit, & justum esse quicquid adversi tolerat, sentit?

2. Cor. 12.

Gloriatur Paulus in infirmitatibus suis, nihil boni non accepti se habere testabatur, humilitatis nobis exempla proponens, ut qui gloriatur, in Domino glorietur.

1. Cor. 1. d

II. Et non intres in judicium cum servo tuo: quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.

Qui contra conditoris flagella murmurat, quasi cum eo in judicium intrat. Dei namque accusat judicium, qui se estimat injustè percussus. Et quasi cum Deo in judicio contendit, qui inter flagella innocentem se ostendit. Hinc etenim Dominus ad beatum Job loquitur, dicens: Numquid qui contendit cum Deo, tam facile conquiescit? Uique qui

Job. 39. d

arguit Deum, debet & respondere illi. Tunc beatus Job quasi Deum arguit, cum de percussione sua an fuerit justa dubitavit. Nullius quippe delicti sibi confici, injustè se percussus credit; quia merita sibi augeri ex percussione nescivit. Sed qui multa de operatione sua locutus, audita sanctorum vita tacuit, quasi cum Deo contendens facile conquievit. Vel certè ille cum Deo in judicium ingreditur, qui cum oraverit, murmurat si non exauditur. Quibus dicitur: An vultis mecum judicio contendere? Quasi enim judicio contendebant, qui dicebant: Quare jejunavimus, & non aspexisti? humiliavimus animas nostras, & nescisti? Siquidem stultum est ab oratione deficere, si Deus differat, cum rogatur, exaudire: & iniquum arguere conditorem, si effectus non sequitur orationem, præsertim cum quid oremus sicut oportet, nesciamus. Nonnullis quippe impatientibus Dominus quod petebant sæpe concessit iratus: sicut e contra Apostolo negavit propitius. Dedit enim regem potentibus secundum desideria cordis eorum: dedit etiam postulanti diabolo, ut Job simplicem & rectum & timentem Deum tentaret. Malignos spiritus exauditur, & in porcum regem dæmonum concessit legionem intrare. Non igitur pro magno quis habeat si fuerit exauditus, cum aliquid petat quod non impetrare plus proficit. Quod si postulata non obtinet, non se abjiciat, aut de divina erga se miseratione desperet, cum fortè ea peteret, quibus acceptis vel affligatur atrocius, vel inutilius prosperetur. Scriptum quippe est: Aversio parvulorum interficiet eos, & prosperitas stultorum perdet eos. [Quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.] Scio multos in conspectu hominum justos videri, & ad spem cælestium promissorum effectos innocenter in mundo vivere: qui etsi non delinquant in opere, labentur tamen aliquando vana aut perversa cogitatione. Cujus enim mentem cogitationes vanæ non laniant? cujus cor tentationes non vexant? cujus animum desideria carnis non turbant? Non ergo in conspectu Dei justificatur qui corde delinquit, quod intuetur Deus.

Hier. 2. f

Isai. 3. a

Rom. 3. d

2. Cor. 12.

1. Reg. 1. c

2. Mar. 3. d

Pro. 1. d

Quia persecutus est inimicus animam meam: humiliavit in terra vitam meam.

III.

Quis sit generis humani inimicus, ostendit qui parabolam zizaniorum exponens, ait: Inimicus autem diaboli est. Et Apostolus Petrus ait: Inimicus vestrorum diabolus tanquam leo rugiens circumit, querens quem devoret. Ipse enim est qui animas persequitur, qui mortem inferre perpetuam molitur. Ipse est, inquam, qui incautos decipit, & in via hujus vitæ gradientibus laqueos tendit. Ideo Propheta ait: In via hac qua ambulabam, absconderunt laqueum mihi. Rursum de eo scriptum est: Abscondita est in terra pedica ejus, & decipula illius super semitas. Dum enim humanæ salutis invidens perdere innocentem appetit, prius ei aliquid quod libeat ostendit: quod dum appetere incautus nititur, occulto peccati mucrone transverberatur. Quasi ergo in terra pedica absconditur, dum in terrenis commodis peccatum occultatur. Decipula quoque ab antiquo hoste super semitam ponitur, cum in actione hujus mundi quam mens appetit, peccati laqueus paratur. Ita namque in terra decipula ponitur, ut exposita escam ipsa non videatur. Sic nimirum sic antiquus hostis dum subruere aliquem cupit, quasi escam in mucipula, lucrum in culpa ponit. Ad quod dum aviditatis amore viator inhiat, ex improvviso cum peccati laqueus suffocet. Quis hujus hostis versutias non metuat, qui tantò est perniciosior, quantò occultior? Non enim quæ extra nos sunt auferre nititur, sed diripere thesauros interiores conatur. Nulla sibi temporalium bonorum cupiditas, nulla divitiarum ambitio, nullum dignitatis desiderium: sola inte-

Mat. 11.

Luc. 8.

1. Pet. 5.

Pf. 139.

Job. 11. b

E

riora appetit, solas virtutes diripit, solam animam occidit. Quod si aliquando exteriora tetigerit, non ea auferit ut habeat, sed ut ea auferendo animam evertat. Novimus quo modo multos quotidie fraudibus suis occupet, quo modo vestimentis gratiæ expoliet, deceptos virtutum privet ornatu, divitiis opû defraudet, livoribus insulcet tétationû, vulnerib^o peccatorû transfigat. Hæc est nãq; perverfitatis ejus intentio, ut omnibus noceat, omnes dejiciat. Denique quos in viis Dei ambulantes viderit, & in proposito justitiæ cognoverit fortiores, eos gravius persequitur, à statu rectitudinis subruere conatur. Ideoque ait: *[Persecutus est inimicus animam meam, humiliavit in terra vitam meam.]* Gravis persecutio. Qui cœperam amore caelestium terrena relinquere, & contemptis divitiis secularibus, in calis conversari, jam impulsione diabolica cogor summa & æterna despiciere, & de mundi hujus providentia incerta cogitare. Terrenarum rerum curis aggravor: carnalium voluptatum captus illecebris, ad ima deducor. *Deprimat enim terrena habitatio sensum multa cogitantem. [Humiliavit in terra vitam meam.]* Qui contemptis caelestibus, ad ima solummodo appetenda deducitur, ejus vita in terra humiliatur. Unde fit, ut eò morti fiat proximus, quò à Deo factus est per dissimilitudinem longinquus. Hinc namque Apostolus ait: *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, que mergunt homines in interitum.* Unde & aptè subditur:

IV. *Collocavit me in obscuris sicut mortuos seculi, & anxius est super me spiritus meus, in me turbatum est cor meum.*

Quid infelicius? Vivebam olim Deo, mortuus seculo: nunc econtrario mortuus Deo, mundo vivo. Quid est enim peccatum, nisi mors: Hinc etenim scriptum est: *Non est in morte qui memor sit tui.* Et iterum: *Intrauit mors per fenestras nostras.* Mors namque est quæ animam à Deo separat, sensuum interiorum intercludit officia, divinam deturpat imaginem, lucis adimit claritatem. Denique qui Christo moritur, in sepulcro conscientiæ tumulatur, ligatur concupiscentiarum insitiis, à conspectu Dei projicitur, duritiæ operitur, lapide iniquitatis intus clauditur. De talibus scriptum est: *Prodit quasi ex adipe iniquitas eorum.* Hos tamen aliquando reluscitavit Jelus, & sublato impœnititudinis lapide, à tenebris ad lucem revocat. Et cum pro eis Ecclesia intercesserit, per ministerium eos sacerdotum absolvit. Venit ipse ad monumentum, ad lacrymas Ecclesiæ commovetur: jubet ut ad justitiam resurgat, qui pridem in iniquitate jacuerat. Tantummodo opus est ut per confessionem foras veniat, sentiat cordis dolorem, timeat judicium Dei, ab iniquitate recedat. Habet etiam in hoc Prophætæ documentum. nam subditur: *[Anxius est super me spiritus meus, in me turbatum est cor meum.]* Pœnitentis viri spiritus anxietur, cum superna desiderans, carnis corruptione deprimitur. Cum enim terrenæ labis pondere prægravatus, sustolli ad altiora nititur, ipso suo conamine fatigatus lassatur. Sed eò enixius superiora desiderat, quò veriùs sarcinam agnoscit quam portat. Turbatur verò cor peccatoris in recordatione peccati, cum primùm cœperit seipsum cognoscere, & quàm longè à Deo recesserit cogitare. Nec vacat quod addidit, *[In me.]* Quasi enim extra se fuerat, qui spretis salubribus & æternis, de noxiis & temporalibus cogitabat: qui ægritudinis suæ molestias non sentiebat: qui se videre cum cæcus esset, putabat. Sed eò in se rediit, quò seipsum qualis fuerat recognovit. Scriptum namque est: *Rediit Dominus, quia cum distractis & profusus pater-*

nis bonis, vitæ caelestis alimento egeret, in se reverfus sit. Non enim in se reverteretur, nisi à se priùs exisset. Ideoque & pater ejus ait: *Hic filius meus ibid. mortuus fuerat, & revixit: perierat, & inventus est.* Si ergo à patre, à quo per inobedientiam discesseras, inveniri desideras, & deliciosè in domo illius epulari, ad teipsum statim revertere, & discussis actibus tuis, unde excideris recordare; ut eò magis movearis ad pœnitentiam, quò incipies cognoscere quod amiseris, & perdere quod inveneris. Sequitur.

V. *Memor fui dierum antiquorum, meditatus sum in omnibus operibus tuis, & in factis manuum tuarum meditabar.*

Felices antiqui dies, nihil tenebrarum, nihil caliginis præferentes. Quas divinitatis illustrabat præsentia, securitatis purgabat serenitas, lætitiæ immensitas decorabat. Dies gaudiorum & luminis, dies virtutum & pacis, dies deliciarum & suavitatis: quos non perturbabat mæror, non infestabat angustia, non obumbrabat infirmitas. Hos dies in paradiso habuit anima antequam à statu rectitudinis per culpam caderet prævaricationis: sed eosdem tunc infelicitè perdidit, cum præcepta conditoris servare contempsit. Potest quoque intelligi per antiquos dies, primorum parentum transgressio, per quam oculos eorum apertos testatur scriptura. Vel etiam illecebrosa istius mundi prosperitas, fraudulenta quadam amenitate stultis arridens, cui maledicunt justus, dicens: *Pereat dies in qua natus sum.* Sancti etenim viri mundi hujus prospera magis quàm adversa meruentes, in ipsis successibus suis seiplos discutunt, & quàm cito transeat mundanæ felicitatis fumus attendunt, revolventes quod scriptum est: *Indite malorum ne immemor sis bonorum.* Si quem verò in mundo prosperari viderint, & in gloria divitiarum suarum exultare; non culmen dignitatis ejus considerant, sed finem illius mente pertractant: ut tantò obnixius vera bona considerent, quantò apertius bona non esse quæ transeunt vident. Hinc namque Job dicit: *Ego vidi stultum firma radice, & maledixi pulchritudini ejus statim.* Qui enim in multitudine divitiarum suarum confidit, quasi in terra radicem firmavit. Sed vir sanctus ejus maledicunt pulchritudini, cum illius derogat prosperitati. *[Meditatus sum in omnibus operibus tuis.]* Qui mundi hujus divitias fallaces esse agnovit, & amore caelestium contempserit terrena, meditatur in operibus bonis, quæ vita hac transeunte permaneant, & æternæ vitæ præmia ferant. Neque enim tempore utiliter vivitur, nisi ad comparandum meritum quo in æternitate vivatur. Sequitur: *[Et in factis manuum tuarum meditabar.]* Loquitur Propheta ad Deum: *Opera manuum tuarum sunt celi.* Et alibi: *Celi enarrant gloriam Dei.* Illi sunt celi, qui enarrant gloriam Dei: qui opus manuum Dei dicuntur, quia divinam in se non deformant imaginem, charismatum non excludunt dona, animæ speciem non demoliuntur. Qui nihil boni sibi, sed totum gratiæ Dei tribuunt, scientes se nihil habere quod non acceperunt. Hoc enim operatus est in eis, qui vasa misericordiæ fecit eos, qui illos ante mundi constitutionem in seipso elegit, ut in se non gloriantur, nec altum sapiant, sed timeant, nec dicant in abundantia sua, Non movebor in æternum. In his meditabitur, qui de Babylone reverfus, exempla eorum sibi ad imitandum proponens, ne deceptus conversatione eorum qui terrena sapiunt, in eadem quæ dimiserat relabatur, & fiat deterior erroris confusio, si post acceptum aratrum cœperit retrò aspiciere, aut ad tollendam tunicam in domum remeare. Eorum itaque exemplo se ad bene operandum excitat, & cum eis abiens corpore, mente conversatur. Glo-

S. REGO
LIM
m.3

Sap. 9. d

1. Tim. 6. b

Ps. 6. a
Hier. 9. f

Ps. 72. b

1. Pa. 16. c
Luc. 15. d

Gen. 3. b

Job. 3. d

Eccli. 11. d

Job. 5. d

Ps. 101. d
Ps. 18. a

1. Cor. 4. b

Rom. 9. e

Eph. 1. a
Ps. 29. b

Luc. 9. g
Mat. 24. b

riam ergo beatitudinis aeternae quam receperunt, aut recepturi sunt, attendit; ut eò magis ad opus bonum animetur, quòd cœperit agnoscere quod egerunt, & sperare quod acceperunt.

VI. *Expandi manus meas ad te: anima mea sicut terra sine aqua tibi.*

Non sufficit bene velle, nisi sequatur & facere. Ideo qui in operibus bonis meditatum se dixerat, & in meditatione laudis sanctorum immoratum, secutus adjunxit: [*Expandi manus meas ad te.*] Hinc *Thr. 3. c.* namque Propheta nos admonet, dicens: *Levemus corda nostra cum manibus ad Deum.* Quid est manus ad Deum expandere, nisi operationem ad omnipotentem levare? Denique ille manus suas contrahit, qui indigentibus nihil tribuit, qui vocem pauperis non exaudit. Hinc quidam sapiens admonet, dicens: *Non sit manus tua ad dandum contracta, & ad accipiendum porrecta.* Docuit ille manus expandere, qui dixit: *Date elemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.* Et Propheta testatur, dicens: *In die tribulationis meae Deum exquisivi manibus meis.* Quid est enim manibus Deum exquirere, nisi operibus sanctis Salvatorem invocare? Nec otiosè additum est, [*Ad te:*] quia sunt plerique qui in eo quod bene agunt, laudari ab hominibus appetunt. Hi manus suas ad Deum non expandunt, quia per opera sanctitatis non Deum, sed mundi gloriam quarunt. De talibus dicit Dominus: *Amen dico vobis, receperunt mercedem suam.* Expandamus ergo manus nostras ad Deum, ne iustitiam nostram faciamus coram hominibus: nec cum fatuis virginibus iappades vacuas accipiamus; sed in vasis nostris oleum sumentes, venienti sponso occurramus, ut dicere cum Apostolo possimus: *Gloria nostra hac est sibi simoniam conscientiae nostrae.* [*Anima mea sicut terra sine aqua tibi.*] Hoc est propter quod magis timoratus quisque se ad bene operandum excitat, si se non extollat de meritis, si in se superbiam humanae praesumptionis extinguat, si nihil se esse reputer, si virtutis incrementum à conditore expectet. Ideoque ait: [*Anima mea sicut terra sine aqua tibi.*] Quasi enim terra sine aqua, est anima sine gratia. Sicut enim terra quae imbre non perfunditur, non vestitur herbis, non venustatur floribus, non abundat messe: sic anima gratia carens non operitur virtutibus, non cogitat de caelestibus, non insistit utilibus. Vitiato namque in primo parente libero arbitrio, jam nec velle quidem bonum possumus, nisi illius gratia adjuvemur, apud quem gressus hominis diriguntur. Scriptum quippe est: *Preparatur voluntas a Domino.* Et Dominus discipulis ait: *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos.* Et Apostolus: *Deus est, inquit, qui operatur in vobis & velle & perficere, pro bona voluntate.* Et iterum: *Gratia Dei salvari estis, per fidem.* Si ergo fidem sine gratia Dei nemo habet, quis se facere fructum aestimet sine adiutorio illius, qui ait: *Posui vos ut eatis, & fructum afferatis, & fructus vester maneat?* Quicumque enim plantet aut riger; incassum vox correptionis exterius perstrepat, nisi ille incrementum dederit, sine quo nihil possumus facere.

VII. *Velociter exaudi me Domine, defecit spiritus meus.*

Non incongruè à quodam sapiente dictum est: *Cupiditati ipsa celeritas tarda est.* Parum enim est desideranti justificationes Dei ut exaudiatur, nisi etiam velociter exaudiatur. Addit etiam causam, quare exaudiri debeat, quasi instantem jam spiritum non habeat, qui spem suam omnino in Deo ponit. Dicendo enim: [*Defecit spiritus meus,*] pauperem spiritu se esse testatur, & de seipso non

presumere, sed sacrificium Deo spiritum contribulatum offerre. Agnoscit hoc etiam se ex gratia Dei habere quòd humiliatus est, confidens se ejus auxilio erigendum, cujus gratia se sentit elisum. Hinc namque Propheta Dominum exorans, ait: *Auferes spiritum eorum, & deficiet, & in pulverem suum revertentur: emittes spiritum tuum, & creabuntur.* Non enim receptaculum spiritus Dei quicumque efficitur, nisi spiritu suo primitus evacuatur. Nam nec requiescit spiritus Dei nisi super humilem & quietum, & trementem sermones Dei. Denique qui tremat, deficit. Hinc Propheta ait: *Defecit in salutari tuo anima mea.* Nisi enim quis à semetipso deficiat, ad eum qui supra ipsum est, non appropinquat. Hinc de regina Saba scriptum est, quòd audità sapientià Salomonis, & visis ministris domus ejus, non habebat ultra spiritum: quia electorum Ecclesia de Gentibus congregata, cognita Christi gratia, & Evangelicæ doctrinæ inventis magistris, abjecto superbia spiritu, omnique elationis saltu deposito, didicit de seipsa diffidere, & in Regis sui misericordia magna sperare.

Non avertas faciem tuam à me, & similis VIII. ero descendentibus in lacum.

Solent domini irati ab his quibus offensi sunt servis oculos avertere, & si quando illi pro gratia supplicaverint, in partem aliam faciem declinare. Et quia recto eos intuitu conspiciere nequeunt, animorum suorum motus in ipso corporis habitu ostendunt. Dens quoque idem delinquentibus avertitur: quia turpitudinem eorum sereno vultu inspicere dedignatur. Sed qui abjicit delinquentem, convertitur ad poenitentem, vocat etiam aversos, donat peccata convertis, hortatur pigros, consolatur afflictos, docet studiosos, adjuvat dimicantes, confirmat laborantes, exaudit corde clamantes. Ipse namque per Prophetam dicit: *Convertimini ad me, & ego convertar ad vos.* Sed quia converti ad eum sine ipso non possumus, quotidie cum Propheta clamamus: [*Ne avertas faciem tuam à me, & similis ero descendentibus in lacum.*] Avertente Domino faciem, peccator in lacum descendit; quia nisi illum Deus misericorditer respexerit, post multa perpetrata scelera in desperationis foveam cadit. Nam & Petrus amare non flevisset, nisi eum Dominus respexisset. Est enim poenitentia unum de perfectis donis descendentibus à Patre luminum. Nisi ergo benigna Dei misericordia mentem hominis illuminaverit, impossibile est ei in novam naturam mutari, cum scriptum sit: *Non potest a se facere quidquam, nisi datum fuerit de super.* Et Apostolus: *Fiduciam, inquit, talem habemus per Christum ad Deum, non quod sufficientes simus cogitare aliquid à nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* Si ergo nec cogitare aliquid à nobis sufficimus, quomodo sine respectu misericordiae Dei poenitentiam agemus? Sunt enim tenebrae ubi Christus non respicit, ubi lux illa vera non ingreditur; quae sic lucet in tenebris, ut tamen non comprehendatur à tenebris. Ideoque Propheta Dominum exorans dicebat: *Faciem tuam illumina super servum tuum.* Quid est autem facies Dei, nisi quaedam claritas cognitionis ejus? Hanc cognitionis ejus claritatem non vident, qui misericordiam ipsius ignorant, qui de peccatorum suorum venia desperant. Illi denique in lacum descendunt, ubi lumen non videant misericordiae, intentionem cordis non dirigant ad celos, carnis satisfaciunt desideris, Deum contemnant, sicut scriptum est: *Peccator cum in profundum venerit, contemnit.* De talibus per Amos prophetam Dominus intonat, dicens: *Si celaverint se ab oculis meis in profundo maris, ibi mandabo serpenti, & mordebit eos.* Quid est enim caelari in profundo maris, nisi

nisi in altitudine delitescere desperationis? Cælat verò se, qui non confitetur peccata sua. Non confitetur autem, qui desperat de misericordia Dei. Vel certè ille se ab oculis Dei cælat, qui à mandatis ejus avertitur. Oculi enim Domini, spiritus Dei, qui legem, id est, mandata dedit. Qui ergo se ab oculis Dei in profundo desperationis cælaverint, potestatem accipit diabolus ut eos mordeat, & in ventrem eos suæ malitiæ inducat. Ipse est enim serpens, cui dictum est: *Terram comedes omnibus diebus vitæ tuæ.*

Gen. 3. c.

IX. *Auditam fac mihi mane misericordiam tuam: quia in te speravi.*

Quid est mane, nisi sequentis diei initium? Quæ autem dies, nisi illa de qua Propheta dicit: *Melior est dies una in arvis tuis super millia?* Et Apostolus: *Nox, inquit, præcessit, dies autem appropinquavit. abjiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur armalucis: sicut in die honestè ambulemus.* Illa est enim dies, quam verus ille sol illuminat qui nescit occasum, quem non obtenebrat nubes, non obscurat nebula, non obumbrat turbo. Quæ rectè una dicitur, quia nullus finis termino angustatur. In hac quippe vita diem non habemus, in qua per fidem, non per speciem ambulamus. In qua cæcitatibus nostræ patimur tenebras, & erroris humani deslemus caliginem. In qua assiduis mæroris & angustiarum premimur nebulis, & per devia trahimur, quasi captivi lumen sapientiarum non habentes, & in cogitationibus nostris evanescentes. Cùm autem Christus apparuerit vita nostra, & revelata facie Deum videre cœperimus, tunc omnis effugiet caligo tenebrarum, omnis evanescet ignorantia fumus, omnis dissipabitur tentationis nebula: quia & corruptibile hoc induet incorruptionem, & mortale hoc induet immortalitatem. Illa erit claritatis & lucis dies, quam electis omnibus præparavit, qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filij dilectionis suæ. Hujus diei mane est futura resurrectio, juxta quod scriptum est: *Mane adstabo tibi & videbo, quoniam non Deus volens iniquitatem tu es, neque habitabit juxta te malignus.* Et iterum: *Bonum est confiteri Domino, & psallere nomini tuo Altissime, ad annunciandum mane misericordiam tuam.* In ea quippe jultorum lucefcet felicitas, apparebit gloria, videbitur exultatio; ubi absterget Deus omnem lachrymam ab oculis sanctorum; ubi novissima destruetur mors; ubi justi fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum. In illo autem mane auditam faciet Dominus misericordiam suam, cùm segregatis justis ab impiis, ovibus scilicet ab hædis, dicet his qui à dextris ejus erunt: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi.* Ibi nota fiet misericordia Dei, quam in præfenti vita mens humana capere non potest. Præparavit enim Dominus diligentibus se, quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit. Ideo qui per bonam conversationem à gratia Dei venientem, ad desiderium æternæ vitæ erigitur, dicit: *[Auditam fac mihi mane misericordiam tuam.]* scilicet æternam, *Misericordia enim Domini ab æterno usque in æternum superimmentes eum.* Quod si illa sanctorum felicitas misericordia est, & non meritis acquiritur, ubi erit quod scriptum est: *Et tu reddes unicuique secundum opera sua?* Si secundum opera redditur, quomodo misericordia æstimabitur? Sed aliud est secundum opera reddere, & aliud propter ipsa opera reddere. In eo enim quod secundum opera dicitur, ipsa operum qualitas intelligitur, ut cæcus apparuerint bona opera, ejus sit & retributio gloriosa. Illi namque beatæ vitæ in qua cum Deo & de Deo vivitur, nullus potest æquari labor, nulla opera comparari, præsertim cùm Apostolus dicat:

S. Greg. Tom. III.

Non sunt condigna passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Quamquam & ex hoc quoque misericordia jure possit nominari: quia pro illis operibus datur, quæ sine præventu misericordiæ Dei nemo assequitur. Unde in Psalmis dicitur: *Deus meus, misericordia ejus præveniet me.* Nisi enim vasa iræ fecisset vasa misericordiæ, neminem ab illa perditionis massa conversatio sancta discerneret, neminem à pœna perpetuæ mortis justitia propria liberaret. Constat ergo quia quibus misericorditer tribuit ut in hac vita bene operentur, eis misericordius largitur ut in æterna beatitudine multiplicato fructu remunerentur. Hæc est gratia, quam pro gratia dandam sanctis Dei Apostolus perhibet, ut quibus in hac vita divinitus datur gratia sanctificationis, eis ex hac quoque in futuro detur gratia æternæ felicitatis. Quod verò ait, *[Quia in te speravi.]* quasi causa est justæ petitionis: quia cùm spem suam quis in Deo posuerit, ad exorandum Deum confidentior erit. Dixerat quoque superius: *[Defecit spiritus meus:]* nunc verò in Deo sperare se dicit. In quo majoribus usus confidentiæ remediis, spei nostræ saluberrimum adhibet documentum, ut discamus parum esse quod à nobis deficiamus, nisi nos transcendentes, in Deo proficiamus.

Notam fac mihi viam, in qua ambulem: quia ad te levavi animam meam. X.

Quis est qui pervenire possit ad audiendam mane vocem misericordiæ, nisi ambulaverit in via justitiæ? Hinc Propheta Dominum exorans, ait: *Viam justificationum tuarum instrue me.* Et illud: *Dirige me in semitam rectam propter inimicos meos.* Et, *Dirige in conspectu tuo viam meam.* Sciebat enim viam esse quæ recta videtur hominibus, cujus novissima ad mortem ducunt. Ideoque ait: *[Notam fac mihi viam, in qua ambulem: quia ad te levavi animam meam.]* Vide ordinem. Primum est ut à teipso deficias, nec super te causâ jactantiæ rapiaris, sed omnibus inferiorem te sentias, & sic in te spiritum superbiæ extinguas. Non te generis nobilitas extollat, non erigat honor, non inflat prudentia. Qui enim confidit in homine, maledicto subjacet. Deinde sequitur ut in Deo speres; ut derelictus (juxta Prophetam) à patre & matre, assumaris à Domino, & ejus præsidio gubernaris inter fluctus mundanæ tentationis. Postremò ut animam ipsam leves ad Deum, & omni vanitate expulsa, in cælestibus converteris; ubi deliciarum Dei reficiaris dulcedine, & visionis ejus perfruaris claritate. Non tibi subrepat terrenarum delectatio cupiditatum, non vanitatum phantasmata mentem occupent, quæ cùm animum in diversa traxerint, tantam inducunt caliginem negligentia, & cæcitatibus tenebras opponunt, ut cùm appetere cœperit infima, nullatenus erigatur ad summa. Si amore cælestium accensus fueris, & per istos ascenderis humilitatis gradus, poteris & tu dicere cum Propheta: *Ad te Domine levavi animam meam.* Beatus qui hoc potest dicere. Beatus planè quem iniquitas non onerat, non revocat delectatio, non inclinat voluptas, quem non gravat cupiditas, non deprimit opulentia, non trahit ambitio, sicut scriptum est: *Beatus vir cujus est auxilium abs te, ascensiones in corde suo disposuit.*

Eripe me de inimicis meis Domine, ad te confugi: doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu. XI.

Qui in via ambulat, insidias metuit, hostium timor incurfus, prædonum imperus perhorrescit. Ideo qui viam nosse salutis desiderat, ut etiam ab inimicis eripiat exorat. Novit quia inter inimicos graditur, in medio laqueorum, undique pericula im-

FF

minent, undique ponuntur insidiae, undique incauti precipitantur. Adversarius enim noster diabolus tamquam leo rugiens circuit, quaerens quem devoret. Occupat incautos, inermes sauciat, incautos expoliat. Alios necat, alios captivat, alios suffocat. Aliquando transfiguratur se in angelum lucis, & incauta menti quaedam agenda bona proponit: ut dum a proposito tentatus deciderit, & tentationum ventis velut arundo cœperit agitari, facilius ad defecti inducatur consensum. Inserit inutiles cogitationes, vana adhibet desideria, virtutum figmenta depingit. Si quem verò invenerit fortiozem, in bono proposito perseverantem, eum acrius persequitur, & gravioribus admotis tentationum aculeis, extinguere conatur. Habet quoque secum nequitiae ministros, duces & satellites suos, cum quibus adversus humanam fragilitatem congregitur; ut ea tantò facilius superetur, quantò non ab uno, sed à multis impugnatur. Contra hunc potentem adversarium ejusque plurimos apparatus nos instruebat Paulus, cum diceret: *Non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed adversus mundi retores tenebrarum harum, contra spiritalia nequitia in caelestibus.* Quis tot inimicorum catervas evadere, eorumque insidias investigare potest? Non gravantur carne, nullis occupantur curis, sed sunt ad nocendum parati. Quis hominum adversus eos dimicans illæsus abire potest, nisi auxilio divinæ gratiæ vallatus fuerit, & scuto bonæ voluntatis ejus coronatus? Etiam si bonæ operationis studio floreat, si lumine polleat virtutum; non poterit inimici rugientis superare nequitiam, nec potestatis iniquæ reprimere vires, nisi illius fuerit fretus præsidio, qui sic manet in nobis, ut etiam pugnet pro nobis. Restat ergo ut in omnibus divinæ gratiæ auxilium postulemus, & ad illud inexpugnabile occurramus semper refugium, in quo nullius hostis timeamus incursum. Ad illud nempe refugium confugerat qui dicebat: *[Eripe me de inimicis meis Domine, ad te confugi.]* Et alibi: *Domine refugium factus es nobis.* Notandum verò quia non ait, *protege me*, sed *eripe me*, quasi dicat: Jam me fraudum suarum laqueis implicat, jam deceptionum astringunt nodis, jam retibus iniquitatum involvunt. Quis autem ad eripiendum idoneus, nisi ille, cui cum Propheta cantamus: *Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium: laqueus contritus est, & nos liberati sumus?* Et ne quis sibi placens de ereptione sua gloriatur, adjunctum est: *Adjutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit calum & terram.* Ambulantes itaque in via hac in qua absconderunt laqueos nobis, totis ad Deum medullis cordis clamemus: *Eripe me de inimicis meis Domine, ad te confugi: doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu.* Justum est ut Deo suo omnis homo serviat, creatura obediat creatori, Domini sui mandata servus non transgrediatur. Contendat Christiana anima facere voluntatem Dei sui, agnoscat creatorem suum, audiat vocem ejus, dirigat viam ejus, obediat præceptis ejus. Oret ut doceatur, postulet ut dirigatur, supplicet ut confirmetur. Hoc quippe sine auxilio divinæ inspirationis assequi nemo potest, sed in omnibus divina nobis est exoranda clementia: ut infuso cordibus nostris spiritu, cujus unctio docet nos de omnibus, discamus quæ sit voluntas Dei bona, beneplacens & perfecta.

XII. *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam: propter nomen tuum Domine vivificabis me in aequitate tua.*

Qui à spiritu suo defecit, à spiritu Dei deducitur. Dixerat autem superius, suum spiritum defecisse. Constat itaque quia ad malum eum suus spiritus deduxerat. Et fortasse deduxerat eum in regionem lon-

gquam, in qua substantiam suam dissipasset, in qua fames esset verbi Dei, in qua uni civium, videlicet diabolo, qui princeps est mundi hujus nuncupatus, adhærens, ad porcos mitteretur pascendos: ubi porcorum cibis ventrem suum cuperet implere, id est, malignorum spirituum suggestionibus carni suæ satisfacere. Jam verò malo spiritu deficiente, à Dei bono assumptus, in terram rectam speret introduci: quæ tribulos non germinat & spinas, nec deserta sit, vel invia, vel inaquosa; sed centenis exuberet fructibus, & deliciis abundet æternis. *Qui enim spiritu Dei aguntur, hi juxta Apostoli vocem, filij Dei sunt.* Si autem filij, & heredes: & si heredes, hereditatem possidentes. Quæ est autem hereditas, nisi terra viventium? Hinc namque Propheta ait: *Manusueti hereditabunt terram, & delebuntur in multitudine pacis.* Hinc rursus ait: *Benedicentes ei, hereditabunt terram.* Et ne quis crederet terram illam quæ transitura est, benedictibus & mansuetis hereditatem promitti, subjunxit atque ait: *Iusti autem hereditabunt terram, & inhabitabunt in seculum seculi super eam.* Et: *Novit Dominus dies immaculatorum, & hereditas eorum in æternum erit.* Si ergo hereditas filiorum est, & illi sunt filij Dei, qui aguntur spiritu Dei, cum hereditas terra viventium sit; qui spiritu Dei illuminantur, in terram rectam deducuntur. Ad quam quicumque deducitur, in multitudine pacis delectatur. Hanc pacis multitudinem Dominus per Prophetam pollicetur, dicens: *Dabo illis solatium verum, pacem super pacem.* Super pacem enim quam dilectis suis in hac vita tribuit, in æterna felicitate aliam divinam miseratione dabit; ut jam caro non repugnet spiritui, nec aliqua ullius tentationis subrepat occasio, omnibus jam compositis: ut reformata in melius humanam naturam, nemo jam cadere, nemo possit peccare. Hac est pax Christi, quam Apostolis ipse promissit, dicens: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.* In quo notandum, quia cum bis eis suam pacem promissit, intelligamus sanctos Dei quamdam in hac vita pacem habere, sed veram perfectamque pacem ibi solummodo inventuros, ubi eos jam nulla vana movebit cogitatio, nulla turbabit illusio, cum eripuerit Deus animas eorum de morte, oculos eorum à lacrymis, pedes eorum à lapsu. Hanc pacem Christus solus habuit, quia solus inter mortuos liber, peccati aculeum in corde non sensit. Nos verò quamdiu corruptibili carne premimur, & corporis innectimur nodis, integritati illius perfectæque pacis ignari vanè conturbamur, irrepentibus nobis terrenarum illecebris cupiditatum, & cogitationibus vanis, quæ frequenter quasi facto agmine ex improviso erumpentes, mentem confundunt, atque aliò quàm proposuerimus, animum trahunt. Non enim in potestate nostra est cor nostrum: non ad Deum secundum voluntatem nostram erigitur: deducitur ad ima, trahitur ad devia. Si ergo in terram rectam cupimus ingredi, à spiritu Dei bono optemus deduci. *[Propter nomen tuum, Domine, vivificabis me in aequitate tua.]* Non vivit justitiæ, nisi qui moritur iniquitati. Sicut autem quod seminavimus non vivificatur, nisi moriatur prius: sic qui mundo & concupiscentiis ejus non moritur, in fructu bonorum operum non multiplicatur. Superest ergo ut mortificemus membra nostra quæ sunt super terram, quatenus vivificet nos auctor vitæ. Ad hoc enim ipse mortuus est, & resurrexit, ut nos peccatis mortui, justitiæ vivamus. Hinc Propheta dicit: *Vivificabis nos post duos dies, & in die tertia suscitabis nos.* Iam nempe resurrectio, nostra vita fuit, per quam à morte animæ liberati sumus, atque vitæ restituti perpetuæ. *Si enim credimus quòd Iesus mortuus est, & resurrexit, ita & Deus eos qui dormierint per Iesum, adducet cum eo.* Vides quia qui Christo commortuitur, cum eo convivificatur, sicut testatur Apostolus,

Rom. 6. a

dicens : *Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul & resurrectionis erimus.* Plus est autem vivificari in æquitate, quam vivificari æquitate. Denique qui in æquitate vivificatur, in ipsam æquitate introducit, ut nihil iniquum sapiat, nihil impium agat. Potest etiam per æquitate ipse Christus intelligi, in quo vivificatur qui mundo moritur. Denique corpore suo & sanguine pascimur & vivificamur, alimur & saginamur. Nec otiosè additur : [*Propter nomen tuum.*] Ad omne enim bonum quod agimus, non nostram, sed Domini gloriam querimus. In eo namque opus bonum Deo acceptum efficitur, si ex virtute operis non servi, sed Domini nomen glorificetur.

XIII.

Educes de tribulatione animam meam : & in misericordia tua disperdes inimicos meos.

Inter multiplices humanæ animæ tribulationes, & innumerabiles afflictionum molestias, nulla est major afflictio, quam conscientia delictorum. Cum enim exterius patitur homo, ad Deum confugit, ad virum fortitudinis recurrit. Singulare namque & saluberimum est consolationis remedium, tribulationes exterius patienti : ut si eum contristat orbitas, si angit paupertas, si venit infirmitas, recedat ab eo qui foris est strepitu, & ingressus in interiora mentis penetrat, ibi Deum invocet, ubi nemo videt. Restat quoque ut ostium cordis contra illatas claudat molestias, ut sævientium exterius non sentiat impetus, sed in spe cælestium promissorum exultans postponat damna, molestias negligat, sæculi blandimenta contemnat, humiliet se in confessione peccati, magnificet & laudet Deum corripientem & consolantem. Quod si mala conscientie tribulationem perferens, in arcano cordis Deum non invenit, quoniam fortè recessit ab hospitio cordis pro abundantia iniquitatis, quid facturus est homo ? ubi consolationem inveniet ? ubi requiem perquiret ? Grandis tribulatio, ubi nullus evadendi aditus, ubi nulla libertatis spes, ubi nulla ereptionis fiducia. Si ad exteriora recurrit, si in transitoriis consolationem quaesierit, ibi animi afflictio urgebit, sollicitudinum stimulatibit calamitas, miseriarum turba vallabit. Quæ enim in temporalibus consolatio ? quale in divitiis gaudium ? Numquid nobiscum permanere sunt ? Nonne illæ sunt spinæ, quæ semen verbi suffocant ? Quæ sicut acquisitæ lætificant, sic etiam amissæ contristant. Superest itaque ut in tribulatione positus peccator ad eum recurrat, in quo solo vera est consolatio, & peristens vitæ noctes in lectulo cordis Deum quaerat. Quem si primò non invenit, magis ad quaerendum animetur, surgat ad amorem cælestium, civitatem circumeat exultatione univæse terræ fundatam, interroget videntes qui custodiunt Ecclesiam, nudetur pallio sæcularis ornatus, & charitatis sagittæ interiori vulneretur. Nec prius à quaerendo desistat, quam marentium consolatore inveniat. Inventum autem sumopere teneat, donec redemptus ope adjutricis gratiæ, à conscientie eripiatur tribulatione. Si enim naufragus cupiens vitam in undis servare, semel adeptam tabulam non antè dimittit, quam fractus labore sævientium procellarum deficiat, aut vehiculi præsidio adjutus, optatum litus attingat : quis in hujus maris magni & spatiosi naufragio Dei non amplectatur sapientiam, cujus gubernetur præsidio, regimine deducatur ? De ipsa namque scriptum est : *Lignum vitæ est his qui apprehenderint eam : & qui tenuerit eam, beatus.* Quæ est autem Dei sapientia, nisi Christus ? secundum quod Apostolus ait : *Christum Dei virtutem, & Dei sapientiam.* Teneamus ergo lignum salutis in pelago procellosæ tempestatis, per quod possimus & à periculo horrendæ

S. Greg. Tom. III.

mortis eripi, & de tribulatione diabolicarum tentationum educi. Dat nobis magnam ereptionis nostræ fiduciam, quod subditur : [*Et in misericordia tua disperdes inimicos meos.*] Qui sint inimici humani generis, & Christianæ animæ impugnatores, superiori satis expositione declaratum est. Quos tunc clementia divina disperdit, cum eis vires nocendi admittit ; cum adversus jacula tentationis diabolicæ scutum opponit suæ protectionis. Quasi enim confusi abscedunt, cum se ad prævalendum impotentes agnoscunt.

Et perdes omnes qui tribulant animam meam : quoniam ego servus tuus sum. XIV.

Iustum est ut bonus servus à bono domino adjuvetur, contra hostiles muniatur incursum, à periculo liberetur. Sed quid est quod se nominat servum, cum servus non maneat in domo in æternum ? Hinc ipsa Veritas discipulis ait : *Iam non dicam vos servos, quia servus nescit quid faciat dominus ejus.* Et Apostolus : *Non accepistis, inquit, spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, abba pater.* Sed sciendum, quoniam sicut sunt duo timores, ita etiam sunt duæ servitutes. Est enim timor penam habens, quem perfecta charitas foras mittit. Est & timor Domini sanctus permanens in sæculum sæculi ; de quo etiam scriptum est : *Initium sapientiæ timor Domini.* Et iterum : *Timentibus Deum nihil deest.* Ille igitur timor qui à charitate excluditur, ad servum non manentem in domo pertinere videtur. Timor verò sanctus servo illi convenire noscitur, cui voce Dominica dicitur : *Euge serve bone & fidelis, quia super pauca fuisisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium domini tui.* Quod verò ait : [*Perdes omnes qui tribulant animam meam,*] ad illam beate vitæ felicitatem referendum est, in qua nullum habebimus adverfariam, nullam metuemus inimicum, cum absorbebitur mors in victoria, cum illa novissima inimica destruetur mors, cum immutati fuerimus, & æquales Angelis effecti. Modò enim nihil quietis aut securitatis invenire possumus, dum adhuc in nobisipsis ingemiscimus gravati, adoptionem expectantes redemptionem corporis nostri. Cum autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc nulla erit diabolicæ fraudis impugnatio, nullum hæreticæ pravitatis dogma, nulla infidelis populi impietas, omnibus ita pacatis & compositis, ut in tabernaculis iustorum sola audiat vox exultationis & salutis. Ibi sancti sine fine laudabunt Deum, & in lumine claritatis ejus exultabunt, cives effecti illius civitatis, quæ libera est, & æterna in cælis. Quam non obscurant tenebræ, non obumbrat nox, non consumit vetustas, non in ea rutilat lumen solis, aut lunæ splendor, aut stellarum jubar, non ibi lucerna quaeritur, non lampas accenditur, non lychnus aptatur. Claritas quippe divina eam illuminat, sol clarificat justitiæ, lux vera illustrat, lux inquam inaccessibleis, quæ non clauditur loco, non finitur tempore, non obumbratur tenebris, non variatur nocte. Hoc immenso & indeficiente & lucidissimo lumine illustrata Hierusalem sancta, quæ est mater nostra, filios abdicat tenebrarum, cives recipit pacificos ; filios videlicet lucis & diei, filios adoptionis, consortes supernæ hereditatis. Nullus in eam ingreditur impius, nullus habitat iniquus, nullus intrat immundus. Muri ejus ex lapidibus construantur vivis, portæ ejus ex optimis adornantur margaritis, plateæ ejus ex auro purissimo sternuntur, & canticum lætitiæ sine fine in ea cantatur. Ibi est lux sine defectu, gaudium sine gemitu, desiderium sine pœna, amor sine tristitia, satiætas sine fastidio, sospitas sine vitio, vita sine morte, salus sine languore. Ibi sancti & humiles corde, ibi spiritus

Ff ij

1. Joan. 15. b
Rom. 8. c1. Joan. 4.
Psal. 18.
Psal. 110.
Eccli. 1. b

Mar. 25. e

1. Cor. 15. g

2. Cor. 1. a
1. Cor. 15.

Psal. 117.

Galat. 4. d

Ibid.

Apoc. 21. d.

c. f.

Dan. 3. f

S. NEGO
LIM
m. 3

& animæ iustorum, ibi cuncti cælestis patriæ cives & beatorum spirituum ordines Regem in decore suo videntes, & in gloria virtutis ejus exultantes. Perfecta viget in omnibus charitas, una omnium lætitia, una jucunditas.

Bone Jesu, Verbum Patris, splendor paternæ gloriæ, in quem desiderant Angeli prospicere,

A doce me facere voluntatem tuam, ut à spiritu tuo bono deductus, ab beatam illam perveniam civitatem, ubi est dies æternus, & unus omnium spiritus: ubi est certa securitas, & secunda æternitas; & æterna tranquillitas, & tranquilla felicitas; & felix suavitas, & suavis jucunditas: ubi tu Deus cum Patre & Spiritu sancto vivis & regnas per infinita sæculorum sæcula. Amen.

Finis Explanacionis S. Gregorij in septem Psalmos Penitentiales.

